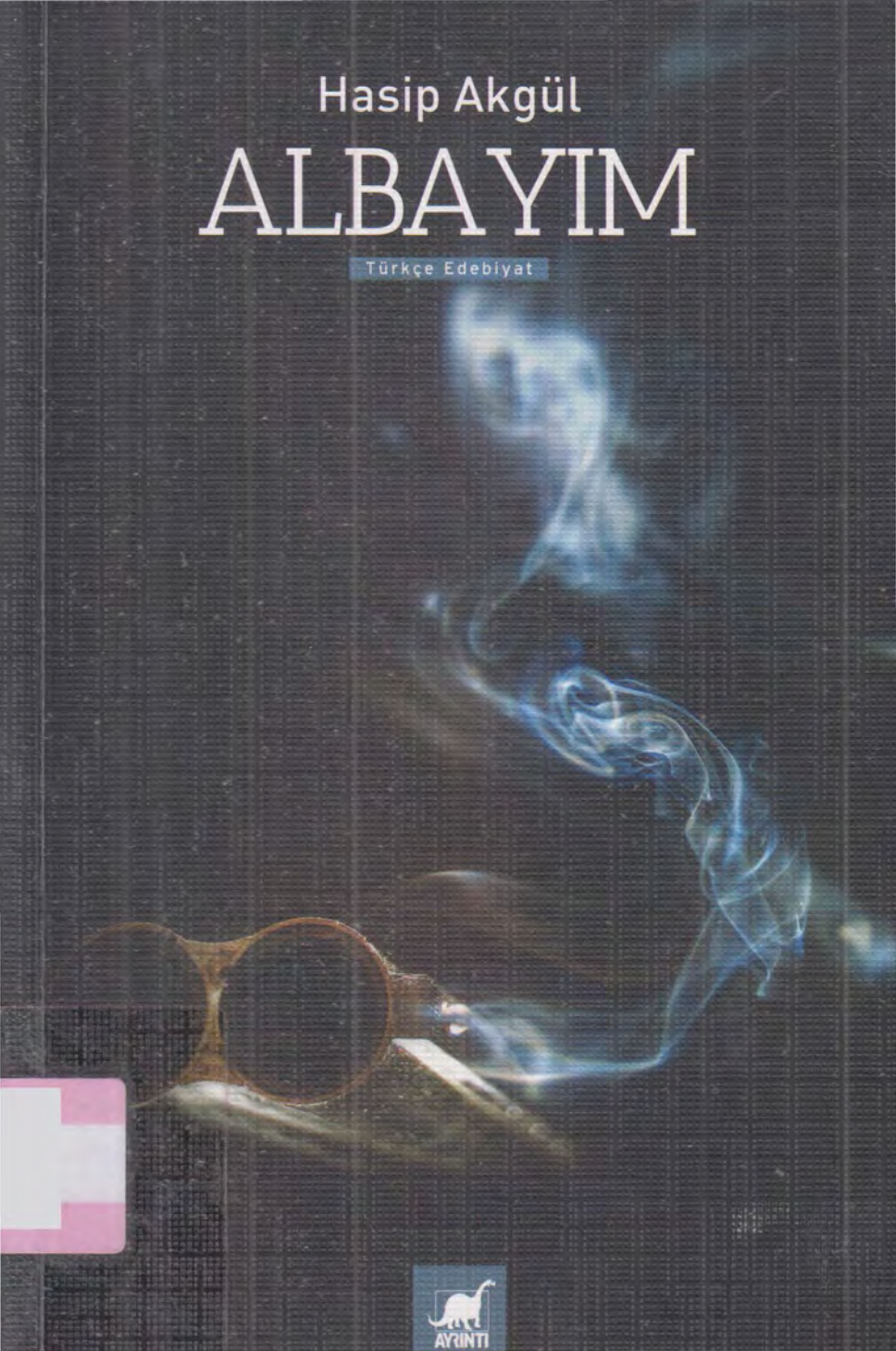
Hasip Akgül

ALBAYIM

Türkçe Edebiyat

AYRINTI

HASİP AKGÜL

1965'te İzmir'de doğdu. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde tiyatro ve yazarlık eğitimi aldı. Politikayla aktif olarak uğraştı. Geçim için yayıncılık ve kitapçılık yaptı. *Toplumsal Kurtuluş*, *Yeni İnsan*, *Hepileri*, *Marksist Damar* dergilerinde yöneticilik, yazarlık ve yayın kurulu üyeliği yaptı. *Görme Kılavuzu* (1999, 2. Baskı 2008), *Oğuz Atay'ın Yaşam Oyunu* (1996) adlı kitapları var. Müzik grubunda bateristlik icra etti. 2013 yılında kitapçılık yapmayı bıraktı ve İzmir'den Mudanya'ya göç etti.

Ayrıntı: 977
Türkçe Edebiyat Dizisi: 46

Albayım
Hasip Akgül

Son Okuma
Barış Özdemir

© Hasip Akgül, 2016

Bu kitabın tüm yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Fotoğrafı
Matt Hansen Photography. Dynamic Wildlife Photography/Getty Images Turkey

Kapak Tasarımı
Gökçe Alper

Dizgi
Kâni Kumanovalı

Baskı ve Cilt
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti
Merkez Efendi Mah. Fazılpaşa Cad. No: 8/2 Topkapı/İstanbul
Tel.: (0212) 612 31 85 - 576 00 66
Sertifika No.: 12156

Birinci Basım: *İstanbul, Mart 2016*

Baskı Adedi *1000*

ISBN 978-605-314-083-2
Sertifika No: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No: 3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Fax: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinevi facebook.com/ayrintiyayinevi instagram.com/ayrintiyayinlari

Hasip Akgül

Albayım

TÜRKÇE EDEBİYAT DİZİSİ SON ÇIKAN KİTAPLAR

Akvaryumda Ölü Bir Balık / Mürselin Kurt
Kayıp Taşlar / Asuman Bayrak
Fransız Balkon / Ahmet Coşkun
Babamın En Güzel Fotoğrafı / Gönül Kıvılcım
Benim Adım Meleklerin Hizasına Yazılıdır / Hüseyin Kıran
Jilet Sinan / Gönül Kıvılcım
Dalgalar / Serdar Rifat Kırkoğlu
Karanlıkta Körebe / Mürselin Kurt
Yalancı Tanıklar Kahvesi / Vedat Türkali
Acuka / Ahmet Coşkun
Haziran'da Bir Fidan / Der.: Levent Turhan Gümüş
Özgür Ölüler / Nevzat Güngör
Bitti Bitti Bitmedi / Vedat Türkali
Birazcık Halil / Hasan Sever
Mükemmel Katilin Peşinde / Ahmet Erözenci
Liberhell / Mahmut Eşitmez
Mavi Karanlık / Vedat Türkali
Komünist / Vedat Türkali
Tek Kişilik Ölüm / Vedat Türkali
Bir Gün Tek Başına / Vedat Türkali
Segâh Makamı / Esra Kahraman
Güven-1 / Vedat Türkali
Güven-2 / Vedat Türkali
Yeşilçam Dedikleri Türkiye / Vedat Türkali
Huzursuz Periler / Özlem Narin Yılmaz
Fatmagül'ün Suçu Ne? / Vedat Türkali

Hasip Akgül

Albayım

Arkadaşlarıma...

İçindekiler

Önsöz 11
Kemal 17
Latife ve Fikriye Arasında 64
Bateriye Veda Duası 81
Mustafa 86
Albayım 97
Kemal 105
Büyük Kurtarıcı 126
Mustafa 137
Hastane 148
Kafede 162
İllegal Albayım Vagonda 176
Uykuda Roman Yazma Sanatı 186
Büyük Gölgeyi Beklerken 193

Önsöz

Roman yazmak mı? Benim için, iyileşmek demek. Bugüne kadar götürüldüğüm klinikler ve okuduğum kitaplarda delilik tedavisiyle ilgili ortak bilginin özeti şudur: Sosyalleşme; yani kendi dışındaki dünyayla bağ kurmak. Bu yönüyle, elinizde tuttuğunuz kitap, aynı zamanda benim nasıl sosyalleştiğimi gösteren bir tür sağlık belgesi anlamına gelmektedir.

Yaşamımda beni aşağı çeken olaylar bile bunları yazarken bana harika göründüler. Onları anlayabildim. Hem de bugüne kadar pek duymadığım, hiç yaşamadığım bir hisle... Bütün duyularımı aşan, onlardan yararlanmamı sağlayan bir oluş ve iyileşme haliyle...

Bu kitaptan önceki yaşamımda zayıflığımdan, özgüven eksikliğinden, suçluluk duygularımdan, kontrolsüz öfkelerimden, ağzımın içinden başka birinin konuşmasına

kadar bir sürü maraza vardı. Bu yığıntıyı odamdaki karmaşada somut olarak görebilirdiniz. Okulu bitirememe, hiçbir işe devam edememe, kitapta anlatmaya çalıştığım politik nedenler ve Albayım'ın gürültü adını verdiği müzik çalışmalarımdan dolayı bahçedeki müştemilata sürülmüştüm. Sadece ve tamamen evin dışına sürülmüş olsaydım sorunlar kendiliğinden de çözülebilirdi belki. Dertleri ve hastalıkları bitmez bir çocukluktan sonra gençliğimin büyük bölümünü geçirdiğim bu varlıklı evin güzel manzaralı odasından bahçedeki tek göz bir odaya sürülmem (alaturka küçük tuvaleti dışında), olayları daha çetrefilli hale getirdi. Gençliğimin bitmesi yetmezmiş gibi hastalıklarım da çoğaldı. Münzevilik, devrimcilik, kuş gözlemciliği, davulculuk gibi birbiriyle ilintisiz görünen birçok şeyi denedim burada.

Romanı yazarken yaşadığım uyanış ve duyuşu –aralarında müzik gibi uzun bir süre beni ayakta tutan değerlerim bir yana– hiçbir zaman diğerlerinde hissedemedim. Müzikle de yakın bir yerlere gelmiştim; ama tek başına yapıldığında kabak tadı veriyordu. İçe doğru kıvrılan yeni bir kıl dönmesi oluyordu ve hele de aletiniz bateri gibi gürültülü ritimler yaratmaya yönelikse, sosyallik bir yana yeni bir izolasyonun önünü açıyordu.

Roman yazmak, evden kaçmak için yaptığım ve neredeyse on yıla yayılan deneme yürüyüşlerimden birinde aklıma düştü. Daha önce hiç girmediğim bir sokakta yıllanmış bir han içinde bulduğum kahvehaneyle ve içindeki müdavimleriyle karşılaştığımda demeliyim! Fantastik gibi görünen bu mekân, önce kendime yönelik kuşkularımı arttırdı; ancak sonra tam tersine aklımı açtı ve sanki onu daha keskin hale getirdi.

Kardeşim Mustafa'ya bu romanesk dünyayı anlattığımda, yaratıcı yazarlık kursu veren yerlerden birine

başladığımı düşünmüştü ve ardından gelebilecek muhtemel yeni bir başarısızlıktan korkmuştu. Klinik ortamlar söz konusu olduğunda ona çok iş düşüyordu. Yaratıcı yazarlık kurslarını, on ders içine sığdırılmış vaatleri ve ilanlarını ben de görüyordum; ama önüme çıkan, böyle bir mekân değildi; ancak gördüklerimin yine de yaratıcılık ve yazarlıkla ilgili bir yanı vardı.

Handaki kahvehane, yaratıcı olmaya özenmiş yazarların sokakta kalmış karakterlerine arka çıkıp kol kanat geren bir "cemiyet lokali"ydi. Müzeleri olmayan, kütüphanelerde saklanmayan, baskısı tükenince unutulmuş ya da parayla bastırılıp karyola altlarına atılmış, çoğu da yazılırken ya da okunurken yarım kalmış romanların yardıma muhtaç karakterlerine, özetle edebiyatın ezilenlerine hizmet veren bir lokal...

Roman karakterleri, kitapların kapağını kapattığımızda orada kalırlar sanıyordum; meğerse kitabın kapağını açıp biz hayat verene dek onların da gizlenerek var olmaya çalıştıkları yerler varmış.

Birçok şey gibi bu da baktığımız yere göre değişen bir olguymuş. Kitapları, öyle kütlesi olan cansız bir nesne olarak da görebilirmişiz, o nesnede maddi yığınlar halinde dolaşan, eyleyen, konuşanların varlıklarını hissederek de!

Bu "Cemiyet Lokali"nde, beni, yaşayan bir edebiyatla ve edebiyatın bu ezilmiş, horlanmış, kadri bilinmemiş kitlesiyle tanıştıran Garson Semih ve ocağında sabırla dem çeken Fethi Usta olmasaydı öyle bir yeri yine de anlamlandıramazdım. Orayı bulduğum gün şaşkınlık ve endişemi fark eden Garson Semih, bir ara kulağıma şunları fısıldamıştı: "Merak etme, burayı bulan çoğu kişi zihinsel bozukluk, kuruntu, sanrı yaşadığını sanır. Tam tersine buradaki cezp edici tuhaflık, sanatın asil bir mekânı

olmasından kaynaklanır." Başka başka hayallerle başka başka zamanların birbirine karıştığı bir uzam ve zaman sisindeki bu lokal, aklıma iyi gelmişti. Hana girmezden hemen önce başlayan yeni bir görme ve duyuş hali, orada hiç duymadığım sesleri duymamı ve bütün dikkatimi dışımda olan bitene çevirmemi sağlayarak Albayım'ın ağzımdaki sesini de kesmişti.

Burada çok şey öğrendim: Fantezi, ussal bir etkinlikti. Kitap, nesne olduğu kadar bir süreçti; insanın kendisi gibi olacağı bir yerdi. Yazmak, bir yanıyla "kendiliğinden" bir süreçti ayrıca. Gerçekliğin tutsağı olmaktan kurtulmayı sağlıyordu; ama bir yanı da sözcük sözcük gerçek yapma olduğundan "irade" ve "emek" istiyordu. Kendimi bildim bileli kafamı meşgul eden Albayım'ı burada anladım. Beni ona tutsak olmaktan kurtaran da sanırım bu süreç oldu.

"Mesele" denilen şeyin insanı hasta edebildiği gibi yaratıcı kılabileceğini de öğrendim. İnsan, kafasında taşıdığı bir meseleyle, eninde sonunda günlük yaşamın bir yerinde karşılaşıyordu. Karşılaşanlar yaratıcı, karşılaşamayanlar sorunlu ve hasta oluyordu.

Karakter Yaşatma Lokali'ndeki çok kısa bir süre önce gerçekleşen ve "meselesi olan biri" olduğumu anladığım bu karşılaşma anını, bu yüzden ayrıntılı bir biçimde yazmaya çalıştım.

Başlangıçta "okur" diye de bir derdim yoktu; ancak sonra, başka gözler olmayacaksa yaptıklarımızın bir anlamı var mı, diye kendimi sorguladım.

Okurların kendisi için yazılmış bir yapıt istemediğini kendi deneyimlerimden biliyorum. Bu yüzden Garson Semih ve Ocakçı Fethi Usta'nın "başkaları için yazmanın saçmalığı" demelerinden anlatmak istediklerini kavrayabilmiştim. Salt kendini ve kendinle ilgili olanı yakaladı-

ğında insan merak ediyordu. Herkes bir yazının içinde bilinmedik bir şey, ayrı bir gerçek, kendisini değiştirebilecek başka bir ruh arıyordu. Hepimiz bir başkasının sesini, gerçek gibi, adlandırılamayan ama içimizde uç verdiğini hissettiğimiz tedirgin edici bir sesi duymak istiyorduk. Ben, yıllardır seslerle sorunu olmuş biri olarak bunları duymuş olmanın değerini biliyorum. Yani kitabımı yazma nedenim saydığım, benim ağzımda konuşmaktan vazgeçiremediğim Albayım'ı ve bende yarattığı etkileri bu yolla, bir anda gerçekte olduğu boyuta gerilemesinden biliyorum, demek istiyorum.

Bu, salt benimle ilgili bir durum olarak kalabilir ve bu kadarıyla mutlu olabilirdim. Ancak neden yayımladığıma gelince, işte o sesleri roman yoluyla bir "anlam"a çevirmemdir ve ben onu ancak kitabımın tamamı okunduğunda duyurabiliyorum.

Kitapta hâlâ kararsız kaldığım tek şey, kendime iyi bir yazar adı bulmak konusu oldu. Sonuçta, yazarken değiştirebileceğim her şeyi değiştirmiştim ve geriye değiştiremeyeceklerimi kabullenmek kalıyordu.

Kemal Yılmaztürk

Kemal

Ara sokaklarda yalnız dolaşırken, dile getirilmemiş düşüncelerime bir yol arıyordum. Her gecenin bitimine yakın kalkıyor, yokuş aşağıya kadar beş yüz otuz iki adım atarak evden kopmuş oluyordum. İlk yüz adımda bahçe ve kapı yavaşça kaybolur. Aşağıya tamamen indiğimde evin yalnızca çatısı görünür. Köşeden sonra adımlarım hızlanır ve şansım yaver giderse bir süre sonra kaybolmayı beceririm. Zayıf hafızamın da yardımıyla bilmediğim yerlere sapmayı ve şu an olduğu gibi hâlâ yanan sokak lambaları altında yürümeyi severim.

Hiç girmediğim bir yola girdiğimde Albayım'dan bağımsız ve hiç söylemediğim bir sözü söylemiş gibi hissediyorum. Bunun yanı sıra günün birinde evden atılma olasılığına karşı barınabileceğim yerleri saptamayı da yürüyüşlerimin amacı sayıyorum. Bu arayışı ciddiyetle

yaptığımda ağzımın içindeki Albayım'dan bir süreliğine kurtulmuş oluyorum. İnsanın ağzında başka biri olabilir mi? Ne yazık olabiliyor!

Kendimle baş başa kaldığım bu yürüyüşlerde iklimi, havayı, kaldırımları, caddeleri, tabelaları, arabaları, çevremi ve dünyayı yeni gözlerle görmeye çalışırım. Bu biraz da Albayım'ın düzenli ordusunun kahredici harp usullerine karşı gerilla taktiğidir. Sabahın erken saatlerinde öncü bir gerillanın araştırma yürüyüşleri gibi en ücra ara yollara saparım. Albayım'ın askerliği ve düzeni, tartışmasız, taş gibi bir gerçek; benim gerillalığıma gelince, herhalde romantik bile denilemez. Ama bu garip savaşta mücadeleyi bırakmamam gerektiğini biliyorum. Onun her taarruzu, konuşması, tartışması içimde bir boşluk oluşturuyor çünkü!

Albayım, bahçedeki tek göz odaya beni sürdüğü gün gerçekten üstün bir özel harpçi olduğunu gösterdi. O zamandan beri daha hazırlıklı ve tetikte yaşıyorum. Gün doğmadan bahçedeki bu odada uyanıp kendimi keşif yürüyüşlerine atmamın bir nedeni de bu!

Bahçedeki odanın ilk yapılış amacı hizmetçiler için sanırım. Alçak tavanından, baş eğdirmeye yönelik bir işlev taşıdığını anlayabiliyoruz. Albayım tenkil ve iskân işlerinden anlardı. Kim, ne zaman ve nasıl bir yere sürülmeli, bilirdi. Yerinden edilme, "gereksiz bir insan" olduğunu anlatmanın başlangıç noktasıdır. Gerekli olanlar öncelikli, önemli, değerli; gereksiz olan da burada düşünsün, bulsundu artık!

Bu oda, hizmetçilerden sonra korumalara verildi. Yeni hükümetin koruma polislerini kaldırmasının ardından da ıvır zıvır doldurulmak için kullanılıyordu ki, şu an benim odadaki konumum da bu statüde değerlendirilebilir. Üst üste yığılmış bir sürü gereksiz eşya; geçen gün

kendime yer açmak için kaldırdığım bir koliyi söylemem yeterli olur sanırım: Albayım'ın gençlik yıllarından bu yana hastane "muayenelerinde" yapılmış kan tahlilleri, göğüs filmleri, ilaç reçeteleri gibi "evrakın istiflendiği" bir koli... Bunlar üzerime zimmetli gibi olduğundan kaldırıp atamadım da "tabiyatıylan", diğer yığının tepesine koydum.

Zaman içinde bu odada kendimce direnç ve taktikler geliştirdim. Çocukken oda hapsi, sofradan kaldırılma cezalarına alışıktım; bu yüzden sürgüne katlanmam da zor olmadı.

Geliştirdiğim taktiklerden en önemlisi müzikse, bir diğeri de odanın tek gerçeklik olmadığını anlatan bu yürüyüştür. Kahvaltı tepsimin bahçedeki odanın önüne bırakılmasından önce bu uzun yürüyüşleri bitirmiş oluyorum. Sonra tipik bir sürgün günü başlıyor.

Günün en güzel saatleri, herkesten önce kalkıp bahçe kapısından dışarı süzüldüğüm kaybolma zamanı... Önemli olanın, geri dönmeyi göze alamayacak kadar yol gitmek olduğunu bilmeme karşın bu pek mümkün olmuyor. Yine de bu çabamın önemini biliyorum. Unutmamak gerekir ki kaybolmak ve keşfetmek bir kâğıdın iki yüzüdür!

Becerebildiğim ölçüde umutlu olmaya çalışıyorum. Yaşamımın başka alanları biraz parlak olsaydı, sürgün yaşamım daha kolay olabilirdi. Okulu bırakmam bir yana, sonraları çıkan aflardan da yararlanamamıştım. Hiçbir işte çalışamıyordum. Kliniklerde kaldığım süreler çalıştığım zamanlardan fazladır.

Para kazanmanın, çalışmanın, tam kavrayamadığım bir yanı vardır; ancak para kazanmaktan daha ulvi şeylerle ilgilenmek için de, malum, parayı düşünmeyecek kadar para olması gerekir. Elimden geldiğince az paray-

la yaşamaya çalışıyordum. Albayımın parasını reddedemediğim bir gerçek. Bu durumda da ikiyüzlü oluyordum. Kültürel birikimimde böyle bir ikiyüzlülük ve suçluluk duygusunun izleri hep vardır. Yaşamımda başarısızlığın boyumu aştığı bir yere gelmiştim. İşte böyle zamanlarda onun ağzımın içinde konuşmaya başlaması, kendimle konuştuğuma yoruluyordu. O, ağzımın içinde konuşurken vücudum ikiye ayrılıyor, isyan duygusu sinir uçlarıma kadar halka halka yayılıyordu. Hangisi neden hangisi sonuç bilemiyordum; ama Albayım'ın beni asi yaptığı bir gerçekti.

Gerçek olamayacak kadar tuhaf yerler bulma isteği böyle anlarda hemen belirirdi. Bir asiyi içine alabilecek, asiye asi demeyecek aykırı bir yer... Galiba asilikten devrimciliğe geçemiyordum. Bilemediğim ve anlayamadığım başka olumsuzluklar da içimi kemirmeye başlayınca, isyanın özgürlüğe giden yerde ara bir bölge olduğunu unutuyordum. Bu yüzden hep isyan içinde kalıyordum; hep isyan ise, nisyan ile malul ediyordu.

Üstelik çoğu zaman insanların trafikte, alışverişte her zamanki iş güçleriyle uğraşmalarından, toplumun da benim isyanım olmadan pekâlâ idare edip gittiğini görüyordum. O zaman isyan ettiğim şeyi yeniden anımsamaya çalışıyordum. Anımsayamadığım zaman kusuru kendimde aramaya başlıyordum. Belli ki iradesiz, sorumsuz, toplum dışı yaklaşımlarımdan ötürü toplumcu gerçekçi olamıyordum. Ahaliye karışamıyor ve işte o zaman Albayım'ın söylediklerini kendi kendime tekrar etmeye başlayarak kısır döngümün ikinci turuna geçiyordum.

Çoğu zaman kendisine bir şeyler anlatan bir adam gibi böyle konuşuyordum ki Albayım araya girip ağzımda konuşmasın. İçimdeki boşlukların büyümesi iyi olmuyor; kendimi yitirmemek için yapıyordum bunu.

Trafik çoğalmadan bu caddeden karşıya geçerken siyah bir kedi de benimle birlikte karşıya geçiyor şimdi. Bir şeyler aranıyor gibi... Bunları tekrar etmek bana nasıl bir yerde olduğumu hatırlatıyor. Kedi omuz kaslarının muhteşem salınışıyla bir ara sokağa girip kayboluyor. Kendiliğindenliğin güzel simgesi bu yaratıklar. Ben de içimden geldiği gibi ileride başka bir ara sokağa dalıyorum.

Albayım araya girmeden sürdüreyim bari: Bir dönem yaşadığım, garip bir yabancılaşmaydı. İyi okuyordum; ancak ayarı kaçmış her şey gibi sanırım bu da bozucu bir etki yapıyordu.

Okul dönemimde de ders olarak okunması istenenler hep bir cebimde olurdu. "Buna ilaveten" diyerek harçlığın ancak okuma kontrolü sonucu "tevdi edildiği" Albayım'ın meşhur müfredatı (Hangi forma, odağa oturtacağımı bir türlü bulamadığım bilgiler: Çok eski zamanlardan bir bilgin, otçul hayvanlar, İnönü Zaferi, ülke bayrakları ve para birimleri, Latince felsefi bir önerme, kaybolup gitmiş bir uygarlık, lakerda yapımı, Attila'nın hayatı ve savaşları...); diğer cebimde ise arkadaşlarımın verdiği, gazete kâğıdıyla kaplanmış okunması zorunlu yasak kitaplarla gezerdim. Ama buna karşın toplumla gerçekçi ilişkileri o zamanlar da kuramazdım.

O seçkin, zorlu ve saçma ansiklopedilerden kurtulmak için hayalci gerçekçilik denebilecek yeni bir yolu ilk ne zaman denemeye başladım anımsayamıyorum. Çoğunlukla öfkemi kontrol edemiyordum. Varlığımı başka birinin varlığından açık seçik bir biçimde ayırabilme yetim düşük diyemeyeceğim; bu yeteneğim sanırım yoktu. Uzun süren açmazlardan yorulduğum bir dönemdi. Öfkelenmek, insanın yaşamdaki yolunu bir daha bulamamak üzere kaybetmesi gibiydi. Öfke kontrolünü sağlamak bu

koşullar içinde mümkün görünmüyordu. Ama yine de bahçedeki ağaçların yanından geçip odamın kapısını sertçe kapatırken, hiç değilse kuşları ürkütmeyecek bir üslup bulmaya karar verdiğimi hatırlıyorum. Demek ki hayalci gerçekçilik anlayışım, sürgün edilmemden sonra filizlenmeye başlamış...

Kuşları seviyordum. Sanırım kuşlardan kuş bakışını öğrenmeye çalışıyordum. Meseleler arasında, kuş bakışının, adımlarımızın bizi götürdüğü yerden daha başka diyarlara götürdüğünü görmek şaşırtıcıydı. Öfkemi azaltmak konusunda çok yardımları oluyordu. Sadece gözlemliyorsun. Hangi ağaca hangi kuşlar yuva yapar? Sürü olarak uçtuklarında nasıl sayılırlar? Hangi durumlarda öterler? Aralarında hiyerarşi var mıdır? Bu gerçekçi gözlemlerin yanı sıra hayale bulanmış gözlemlerim de olurdu. Özellikle ağaçların yaprakları döküldüğünde kafamda kardeşim Mustafa'nın "dallama" adını verdiği hayaller belirirdi; soyulmuş dallar bazen üst üste öyle bir gelir ki notaların yazıldığı porteye dönüşür, kuşlar da bunlara birer nota gibi konarlar. İşte bu tür gözlemlerim daha önemlidir. Onlara bakarak besteler yaptığım olmuştur ki hayalci gerçekçi yaklaşımların ilk belirişleri bunlardır. Söz konusu notalardan oluşan eserleri baterimde çalınca pek bir şey anlaşılmıyordu; arada bir beni ziyarete gelen Mustafa'ya göre bu sesler evrensel ölçekte "kuş"a benziyordu. Bu "notalardan" çıkan ritimlere ve bunlara ilişkin şakalarıma odaklanınca öfkemin azaldığını hissediyordum. Ama bu, durumu yalnızca azıcık idare etmeye yarıyordu.

Bu kızgınlıkla, bu bahçede yaşayamazdım.

Albayım'ın gurur duyduğu bahçede sakin bir yaşam süren kayısı vardı; erik, dut; sonra güçlü gövdeli köknar, çınar, palamut... Bolca da atkestanesi vardı. Kuşların

ayrılmaz parçası ağaçları seviyordum. Dallarını ve "dallama" adını verdiğim şakalarını da...

İyi yanından bakıp, "Albayım, odanın içindeki gereksiz eşyayı değil de bahçedeki ağaçları örnek almam için beni buraya sürmüş olabilir!" diye çok düşünmüşümdür. Albayım ot gibi yaşamamı istemediğinden "bu mahlûkata bakarak kendimi gözden geçirmem maksadına matuf" sürgün etmiş olabilirdi. Yazılı bir sürgün belgem olmadığından, gerekçeli kararı tam bilemiyordum. Galiba ben yazmak zorundaydım. Benden burada istenen bu olabilirdi. "Gereksiz eşya"ya benzemek daha akla yatkın geliyordu. Ne yazık bu cılız gövdeli halimle bir ağaca benzememem zor görünüyordu. Çok zorlanırsa belki ot ailesi içinde bir ayrık otu olarak düşünülebilirdim.

Ama içimde hep bir öfke, sonra kuşlarla gelen bir umut, sonra yine Albayım'dan gelen yeni bir yönerge ve yeniden... Kısır döngünün üçüncü turu böyle başlar; basit bir ergenlik dönemi çatışmasından bahsetmiyorum; ağzımın içinde sürekli onun katılmadığım cümleleriyle yaşıyordum. Kardeşim Mustafa'nın benzetmesiyle, el freni çekili bedenimde, gazı sonuna kadar köklüyor gibiydim. Bastığım yerlerde, hareketsiz vücudumun boşa dönen tekerleklerinin acıklı seslerini duyuyordum. İşte böyle durumlarda insanın kafasında iki bölgeyi ayıran yer yıkılıyordu sanki. Belleğimde hayal ve gerçek, eşit yoğunluk ve belirginlikte bir arada olmaya başlayabiliyordu. İnsan, hayalci gerçekçi bir yol denemek isteyebiliyordu.

Öfkemi manasız bulan, hatta benim gibi "efendi" bir adamı kriz nöbetinde görüp hayrete düşen çok olmuştur. Ancak bunda yıllarca coşup taşmamış, dolup salmamış, efendilik etiket ve kartları biriktirmiş hallerimin etkisi olduğunu düşünüyorum. Fakat bir süre sonra, bunların

tersine başkalarının dediğini yapmamak, onların aklıyla hareket etmemek gibi davranışlarım bir inat olmaya başlayınca da öfke ve hatta bireycilik uç veriyordu. Albayım'a karşı kavga verirken içimde parçalanmalar oluyordu. Kafamın içindeki durum biraz bizimkilerin fraksiyonlarına benziyordu. Tıpkı onların aralarında olduğu gibi kafamda da küçük küçük bir sürü eğilim, hedefi gözden kaçırarak ayrıca sorun oluyordu. Bu karmaşalar benim toplumculuğumu geriye çekiyordu.

Örneğin, hurda otomobillerin mahalle aralarında, boş arsalarda terk edilmiş halleri beni çekmeye başlamıştı. Bu konuda benden dokuz yaş küçük kardeşim Mustafa'nın ayartmalarının payı büyüktü. Araba manyağıydı ve bütün arabaların özelliklerini biliyor, anlatmaktan zevk alıyordu. Bu özentilerine önceleri tepki duydum; ama zamanla eskilerde çok kullanılmış bu araçların camları kırık, koltukları yırtık, sağı solu paslı olsa da çalışan bir küçük silecek kolu ya da düğmeye basınca çıkıveren gizli kül tablası gibi bir yeriyle zaman geçirmenin bana iyi geldiğini anladım. Buralarda kimsenin müdahalesine muhatap olmadan, istediğim sesleri, istediğim tonlarda ve istediğim kadar çıkarabiliyordum. Mustafa'nın, eskiden beri, içinde klasik ve en seçkin modellerin olduğu bir otomobil koleksiyonuna sahip olma hayali vardı. Onun ilgi alanlarını anlamaya çalışmaktan çok, galiba evden kaçtığımda böyle bir yerde ne kadar yaşayabileceğimi de tartmaya çalışıyordum.

Dilimde bir ritim (Albayım'a karşı şu ana kadar bulduğum en etkili silahım), işte şu an olduğu gibi böyle vura vura yine yürüdüğüm bir gün, belediyenin otobüs işletmesi hurdalığını görmüştüm. Sanki büyülü bir dünyayı korumak için çitle çevirmişlerdi. Öyle gelmişti bana. Güzel bir yer keşfediyordum. Burası, küçüklüğümüzde,

zaman zaman mahalle aralarında Mustafa'yla bulduğumuz, terk edilmiş Chevrolet Impala, Taunus, Anadol, Opel'lerdeki gibi sidik kokmuyordu. Yağ, mazot, araba koltuğu kokusu gibi sevdiğim kokuları alabiliyordum. Bence aslanlar gibi toplu taşıma araçlarıydılar ve bunların komünizan bir yanları vardı. Hurdaların dev bir çukura doldurulduğu, sonra yer yokluğundan üst üste dağ misali ha babam yığıldığı anlaşılıyordu. Hurdalığın diplerinde, alnında 45 numara yazan eski bir belediye otobüsünün kuzu gibi yattığını, şoför kapısındaki kırık camı hariç her yanının kapalı olduğunu gördüm. İçinde rahatça kalınabilecek kabin gibiydi... İçeri sızabilecek kadar hurdayı kaldıra sürüye, eski lastiklerin içinden geçerek ta dipte duran otobüse kırık camından girebildim. Bir yandan yüzüme yapışmış örümcek ağlarından, bir yandan da azalan ışık yüzünden daha az görebiliyordum. Fakat garip bir şekilde öfke ve kızgınlıklarım da azalmıştı. Böyle yerlerde hayal kurmak herkesin hoşuna gider mi bilemiyorum... Ama girer girmez koltukların altında, siperlikte, torpidoda ne olduğunu bilmediğim kaybolmuş, unutulmuş eşyalar bulacağım, böylelikle içimde oldum olası benimle olan o "hep bir şey eksik" duygusunun tamamlanacağı sanısına kapıldım. Yerden bir delik bularak vitese dolanmış, oradan direksiyonun ortasına ulaşmış koyu yeşil bir yabani ot beni heyecanlandırmış, hayal gücümü iyice kanatlandırmıştı. Hazine ve batık arayıcılarının da asıl aradıkları, buna benzer bir şey olmalıydı. Otobüsün direksiyonunu hafif sağa sola sallayıp çevremi sarmış farların hayvan gözlerine benzeyen kıvrımlarına bakıyordum. Kâh yuvarlak kâh keskin hatları olan kaportalara, tamponlara, eğrilmiş paslanmış patlak lastikli jantlara, lifleri kopmuş kayışlara, radyatörlere bakarken bu hurda batığında –maalesef yine kendime ait bir şeyi

değil de– üvey babam emekli Albay Yurdanur Yılmaztürk'ün, yıllardır Türklüğün ilk yurdu olduğunu iddia ettiği kayıp Atlantis'i bulmuşum gibi hissettim. Bazen harçlığımı alabilmek için Albayım'ın okuttuğu kitaplardan istem dışı etkilenebiliyordum. Olsun, benim için önemli olan hem kayıp, hem kurtarılmış bir bölgeyi bulmuş olmam deyip buna odaklanmaya çalıştım. Burada, dikişe ve koleksiyona meraklı üvey annemin üveyi, Albayım'ın ikinci eşi Latife'nin, ona da annesinden kalma etrafı örtüyle çevrili ayaklı dikiş makinesine saklandığımda duyduğum huzura benzer dinginlik ve güveni yakalamıştım. Ama "Türklüğün İlk Yurdu Atlantis" derken olan olmuştu! Albayım'ın parmağını uzatarak belirdiğini hissetmiştim bir kere! İşte hep böyle yapıyordu. Huzurumu kaçırıyordu. Yerin yedi kat dibinde kendime ait kurduğum bir hayale bile karışabilme gücü vardı. Bu, ona karşı kurtarılmış bölgeler metaforunu tam olarak yaratamadığımı gösteriyordu. İçimdeki kırdan şehre ya da çevreden merkeze kurtarılmış böyle alanlarla verdiğim gerilla savaşının genel stratejisi başarısızlığa uğramıştı. Yani bir başka deyişle, metafor ters bir yerime girmiş, içimdeki Albayım'ı bastırmak için çıkardığım sesler yükselince de çok geçmeden hurdalığın bekçileri tarafından fark edilerek maalesef ele geçirilmiştim. Kısa bir süre yaşayabildiğim bu yerden beni çıkarırlarken epey dil döktüler. Öyle kolayca girip çıkılacak bir yer değildi. Anlayışlı insanlardı, bir süre sohbet ettiler. Geçici körlük dönemimi; dilimde arada bir hafif de olsa varlığını sürdüren kekemeliğimi; müziği, ritmi, baterimi; bahçedeki ağaçları, kuşları; garip yerlere ve değişik seslere duyduğum ihtiyacı, her şeyi ağzımdan aldılar. Üniversite terk bir serseriydim; bu araba merakı aslında küçüklüğünden bu yana kardeşim Mustafa'ya aitti. Yaşamımın ilk dönemin-

de annesiz babasız kaldığımı bile söyledim. Evlatlıktım, yetimdim. Aslında üç analı iki babalıydım; ama yine de benden toplasan bir adam çıkmıyordu. Bunu da zaten hiç kimse benden ummuyordu. Doğrusunu söylemek gerekirse ben de hiç ummuyordum kendimden; ama böyle olmuştum. Doğarken kusurlu doğmuştum. Galiba sonra bu kusurlar ben büyüdükçe de benimle birlikte büyümüşlerdi. Bilmiyordum, belki de en büyük kusurum, kusurlarımı böyle algılamamdı. Çözülmüştüm. Bekçiler, verdiğim bu bilgilere karşılık, müzik yaparken değişik sesler çıkarabileceğim hurda parçalarını almama izin verdiler. Alüminyum yağ karteli aldım, bateriye cowbell işleviyle eklenerek nefis ses veriyor. Bageti sürtünce tırtıklı efekt vermesi için de birkaç tane kalın şanzıman dişlisi aldım. Bekçi, kopmuş bir triger kayışı uzattı, ona benzer daha yumuşak bir ses olur diye. "Kurbağa sesine benziyor" dedi biri sürterek, hep beraber güldük. Ağlarken yüzümde gülme ifadeleri belirdi. Ülkemiz insanları başkasının garip çocuklarına karşı daha şefkatliydiler. Bilmiyorum, belki de Albayım'ın varlığını yeterli ve belirgin bir soyluluk kabul ettikleri için amirlerinin çocuğuna davranır gibi davranmış da olabilirlerdi. Ama orada Albayım gibi kendini fedakârca çocuklarına adayan adam numarası yapılmıyordu. Orada belki beni olduğum gibi kabul edivermişlerdi. Orada o an çocukluk dönemine gerilemiş bir adama anlayışla yaklaşan bekçi amcalar, açık ve temiz insanlar familyasının hâlâ tükenmediğini gösteriyordu.

Bu salak çocukluğa gerileyiş durumu ve kendim hakkındaki diğer şüphelerimin genel endişelilik halinden farklı olduğunu, aslında müzikal arayışlar falan içerdiğini düşünerek bekçiler karşısında düştüğüm utanç verici pozisyonu yatırıldığım klinikte bir süre unutmaya çalış-

tım. Onlar, az paraya günde on iki saat dikilip güvenlik görevlisi oluyorlar diye küçümsenmemeliydiler; insan psikolojisinden anlıyorlardı; yalana, hileye, beleşçiliğe düşürmüyorlardı insanı. Ha "tabiyatıylan" Albayım kadar derin değildiler; biçim, hüner, taktik bilmiyorlardı; ama sanki güzel insanlardı. Ezen olmamak için ötekilerin gölgesinde yaşayan, üstte olmamak için kendi üstünlüklerine yan çizen böyle insanlarla yaşamayı çok isterdim. Belki gerçek ailem böyle insanlardı. Kim olduklarını öğrenme şansım olmadı. 1971 doğumlu olduğum için o yıl öldürülmüş birçok devrimcinin ortada kalmış çocuklarından biri olabilirim diye hayal ederim. Bir yazar gibi detaylandırmaktan çok hoşlanırım bu hayalimi: Babam yakışıklı bir 68 kuşağı ODTÜ öğrenci lideriymiş. Annem onun bir sınıf küçüğü; aynı kampüsteler. Nasıl aydınlık yüzleri var! Gecekondu mahallelerinde seminerler veriyor, grev çadırlarını ziyaret ediyorlarmış. Babam saz da çalabiliyor, annemin sesi herkesin gözlerini yaşartıyor. Böyleymiş. Kızıyorum ama doktorların verdiği ilaçlar da bazen hayalci gerçekçiliğimi rengârenk yerlere uçurabiliyordu.

Onlar üzerine hayal öyküler yazarken ansızın gerçekten mezarlarını, akrabalarını aradığım da olmuştur. Albayım, böyle durumlarda, beni hemen hastaneye yatırmakla ya da zaten hastanedeysek hiç çıkarmamakla tehdit ederdi. Ama işte bu araba hurdalığında, arayışlarımın bir tür sonuç verdiğini düşünmüştüm. Annem, babam olması gerekmiyordu. İşte şimdi olduğu gibi, aranınca demek böyle insanlar bulunabiliyordu! Arayışımı sürdürmeliydim. Ha tabi önemli olan, insanın doğumuyla getirdikleri değil, doğduktan sonra olduklarıydı "tabiyatıylan" (Albayım'ın bir sözü olduğunu söylemeye gerek var mı?) Bulduğum her güzel şeyin

içine girip onu yıkmak-parçalamak-çarpıtmak, onun ikinci mesleğidir!

Başka yollar aramak konusu, yaşamımda gurur duyduğum en ısrarcı yanım oldu. Bir gün öyle bir sokak bulacaktım ki o zaman Albayım benim ağzımdan değil, ben onun ağzından konuşmaya başlayacaktım. İşgal altındaki düşünme, ilişkilendirme, sonuç çıkarma yetilerimin bağımsızlığını ilan edecektim. Albayım'la aramızdaki sorunların içinde en temel olanı sanırım buydu.

Hurdalıkta o gün yaşadığım rezillik iyi bir sonuç vermişti. Önemli olan, bir kez daha "Değişim mümkündür" duygusunu yakalamış olmamdı. Bu, bir yanıyla rezil, bir yanıyla da diriltici olaydan sonra hastane çıkışı sürekli gezmeye başladım. Uzunca yürüyordum. Bir kâşif gibi, bir öncü gerilla gibi... Yürüyüşçü rolünü seviyordum. Hiçbir sorumluluğum olmamasını olumlu bir şeye çevirmeye çalışıyordum. Atılmazdan önce okula hiç uğramaz olmamın nedeni, bölümü Albayım'ın seçmiş olmasıydı (mühendis olmak, işe yarar olmak...); atıldıktan sonra da, atılmış olmam gitmemek için yeterli bir neden oluşturuyordu. Okul benim için bitmişti. İşi çözmüştüm. Bazı şeyleri çözebiliyordum. Bazen sorunları sorun saymamak da sorun çözmenin yolu olabiliyordu. Ayakta kalmaya çalışıyordum.

Ayakta kalma yollarımdan bir diğeri de müzikti. Kafamda hep benimle dolaşan Albayım'a karşı bulduğum en önemli savaş aracı, "vurmalı" çalgı sesleriydi. Ağzımdaki Albayım lakırdılarını bastırma egzersizleri olarak keşfedip geliştirdiğim müzikli ritimlerle yeni bir dönem başlatmıştım. Ağız orkestrası yeni bir buluş değil ama bende önemli bir amaca hizmet ediyordu; epey de ilerleme sağlamıştım. Ancak bir süredir tıkan-

mıştım, yapamıyordum. Bu arada otobüs işletmesi hurdalığında yaşadığım rezillik, beni kendimden bir süreliğine de olsa uzaklaştırarak kafamdaki takıntılardan kurtarmıştı. Bu yanıyla o "rezil olma" hayırlı bir sonuç yaratmıştı. İçimde emir tekrarı yapan sesler böyle zamanlarda azalıyordu. Ne yazık ki bu kısa sürüyordu. Birkaç gün içinde tekrar Albayım'ın "Rutinini seveceksin!" buyruğu gibi ya da en çok sevdiği "İhtiyat kuvvetleri olmayanlar yenilmeye mahkûmdur!" gibi o âna özgü herhangi bir özlü sözü irkilerek ağzımdan çıkıveriyordu. Ne kadar başka şey düşünmeye çalışırsam çalışayım, bu saplantılı sözlerden kurtulmak mümkün olmayacak bir şeydi.

Söylemek istediğim, benim kafam karıştıkça onunkinin bana rahat ve kusursuz görünmesiydi. O zaman daha çok ağzımın içinde onun sözcükleri beliriyordu. Neden, diye düşündüğümde, çünkü hep haklıydı! Evet, işte benimle her tartışmasından nasıl oluyorsa haklı çıkıyordu. Örneğin gazete okurken bir yolsuzluk olayını ele alır, iki saat eğer büker, sonunda da şuncacık bir şeye bağlardı: "Memleketin çivisi çıkmış!" Dayanamayıp "Sen de çekiç oluyorsun herhalde baba!" deyince, "Bu cumhuriyet değerleri, senin küçük bir sözcük oyununla çöpe atılacak kadar önemsiz değil!" diyerek patlatırdı şamarı ve ders başlardı: "İttihatçılar da devlet hazinesini ele geçirdiklerinde böyle çıldırmış, paraları kapışır gibi yağmalamışlardı. Bu gericilerin fikirleri benzemiyor ama yöntemleri ve hırsızlıkları İttihatçılarla aynı. İttihatçıların ülkeyi parçalamalarının nasıl bir felaket olduğu bugün anlaşılamıyorsa, bunun nedeni, ardından Büyük Kurtarıcı'nın yeni bir devlet kurmasındaki maharetidir. Fakat bugün öyle bir şansımız yok! Çünkü öyle bir kurtarıcı yok!"

Sonra, sözlerinin gücüne inanan bütün önemli adamlar gibi arkasını döner, çeker giderdi. Ben bu "büyük taarruzun" ardındaki hiçbir meselenin kökünü sapını bilmeyen "lâübali bir mağlup" olarak, içimde koskoca bir boşlukla öylece kalakalırdım. Ona hak vermekten tiksiniyordum. Dahası karşılıklı yapılsa sıradan olabilecek bu tartışmayı, çoğu zaman kendi başımayken benim ağzımın içinde yapmamız problem yaratıyordu.

"Bir şey bulacakmışım" duygusu, sonbahar esintisiyle yürüdüğüm yolda yeniden beliriyordu. Şuradan... Bu saatte fırıncılar dışında dükkânını açmış başka esnaf görmek zor. Kuru temizlemeci fazla mesaiye kalmış olmalı! Sabahın kör saatinde kapısından buharlar çıkan şu kuru temizlemeciden sola... İçimden öyle geliyordu! Yürüyüş ciddi bir iştir; her işaret değerlendirilmelidir.

Albayım'ın bulduğu işleri sevmiyordum. Çünkü "Paraya ihtiyacımız olduğundan değil de, disiplin kazanır" diye düşünen Albayım, beni bir işten diğer işe savurarak var olan disiplinimi de bozuyordu. Petrol istasyonu işleten arkadaşı var diye pompacılık bile yaptım. Tam bir buçuk gün! Bırakın pompacılığı, bu işi ifade eden sözcüğün taşıdığı diğer bütün anlamlar da bana uzaktı. Açık söyleyeyim, otuzbir çekiyordum. Albayım, kısır kalabileceğim gerekçesiyle, buna bile karşı çıkıyordu. Neyse... Daha sonra girdiğim kitap mağazasında daha uzun kaldım; ama bu kez de oturup kitap okuyorum diye mağaza müdürü beni istemedi. Sürekli ayakta kalıp müşteriye odaklanmak gerekiyormuş. Orada kitap okumak, bir pastacının pastanesindeki pastaları yemesinden farksızmış. Gittiğim her yerde içine giremediğim bir topluluk

oluyordu. Belki bana denk geliyorlardı. Albayım, o zaman, evde otur, diyordu. Şöyle düşünüyordum: "Ev, zihin ve vücudum gibi Albayım tarafından ele geçirilmiş "rutin" bir "düzen"i, sokaklar ise deneyimi ve gerçek gelişimi simgeler. Ben tümüyle kendim olacaksam bu rutinin dışında başka bir yerlerde olmalıyım." O zaman da, haydaa, vuruyordum sokaklara! Herkes uyurken sabahın köründe sokaklarda dolaşmayı seviyordum. Doktorların yutturduğu haplardan bin kat daha iyi geliyor bana. Bana göre sokaklarda hayal kurmak, hayalci gerçekçilik kuramıma daha uygun geliyordu.

"İşte yaşamımı değiştiren şey!" diyebileceğim bir mekânı bu yüzden arıyor, daha önce hiç girmediğim sokakları bulmaya bu açıdan özen gösteriyordum.

Aslında insan yaşamında bütün olay ve ayrıntıların aynı öneme sahip olduğunu bir yanımla biliyordum. Ama etki altında kalmaya bayılan, bu kadar deneysel çalışmaya karşın hâlâ bende varlığını sürdüren öteki yanımla bir gün Albayım'ın karşısına çıkıp anlattığımda öykümü güzelleştirecek, bana her yönüyle hak vereceği esaslı bir milat ve yer arıyordum. Çünkü belleğim zayıftı. Unutmadan hemen bunu yapıvermek ve kurtulmak istiyordum. Bütün küçük ayrıntıları bilinçle yaşayıp biriktirme olanağım olmadığından hemen temel bir olay, bir "an" bularak, bir roman kahramanı gibi o an değişivermek istiyordum. Ezber, kalıp ve alışkanlık olarak yaşadıklarım ve bir de kafamın içine Albayım tarafından zimmetli olarak teslim edilmiş demirbaşlar, aslında daima olan bu "an"ları görmeme engel oluyordu. Bundan dolayı kallavi bir değişim noktasına ihtiyaç duyuyordum.

Doktorlara bunu anlattığımda beni anlıyor gibi yapıyor, sonra yine ilaç veriyorlardı. Bunu "terapiyle hallederiz" diyen doktorlarsa, bütün bu olguları ve kesitler

halinde fark ettiklerimi devamlılık içinde hissedebilsem ve anlatabilsem benim deneyci yanımın kazanacağını, hatta benim gerçekten Albayım'dan bağımsızlığımı ilan edebileceğimi söylüyorlardı; ama gel gör ki lafla peynir gemisi yürümüyordu. Her biriyle ilişkimde en sonunda hapı yutuyordum. Kutuların tamamını yutmak istediğim zamanlar bile olmuştu. En çok da böyle zamanlarımda doktorlar yüzüme bile bakmadan dosyamdaki laboratuvar sonuçlarına, "em-ar"lara, vesaireye bakarak hakkımda karar veriyorlardı. Bana göre, böyle bir doktorluk müessesesi daha rahatsız bir durumdaydı ve bir üst kurumda tedavi edilmeliydi. Bu tür bir yaklaşımda ısrar edenler, daha çok bozukluklarımın kökünden başlamak isteyen doktorlardı. Her zararlı şeyin kökünün kurutulabileceğine inanan Albayım, bu tür köktenci doktorları severdi. Oysa "köklerden" başlama yerine dalları, dallardaki kuşları, yaprakları, filizleri görüp yavaş yavaş köklere gitmek isteyenlere denk gelseydim her şey farklı olabilirdi. "Dallama" düşüncelerimi doktorlara anlatabilsem vücudumda işe yarar bazı şeyler bana kalabilirdi. Bana çocukluğumu, babamla çatışmalarımı, öfkemi, intihar duygumu sorup duruyorlar. Eyvallah, ben de anlatıyorum. Ama bir de beni en çok güldüren kuşu, hayalimdeki babamı, bugüne kadar en fazla kuşu hangi ağaçta gördüğümü, kuşlarla notalar arasındaki gizemli ilişki çözümlemelerimi, dallı budaklı müzisyenliğimi, ağzımdan çıkardığım seslerle nasıl güzel ritim kompozisyonları yaptığımı, ağzımdaki Albayım'ın seslerini kesme konusundaki sanatkârane çalışmalarımı, yürüyüşlerimde keşfettiğim değişik sokak ve mekânları merak eden yoktu. Onlara göre Kemal, seslere takıntılı, "kompulsif bozukluklara" sahip, "babayla çatışmanın ödipal kompanentiyle, kompulsiyonların preödipal do-

ğasında olduğu gözlemlenen" biri. Pes! Valla aynı ben! Doktordan çıktığımda bir süre bu etiketlerden kurtulamaz, insanların bana neredeyse "Aaa bak Ödipal Kompulsif geçiyor!" der gibi baktıklarını düşünürdüm.

Evet, sevgili doktorlarım; ama yaşamda her şey sizin söylediğiniz gibi olmuyordu işte! Olmayan şeylerin neden olmadığı ile ilgili sebeplerin de "Tamamen bahane!" olduğu azarlamalarıyla yetiştiğim unutuluyordu. Bütün bu sebeplerin üzerine dökülmüş betonlar olduğu da unutuluyordu. Hiçbir beceriksizliğimi "Öyle olabilmesi için şu koşullar gerekiyor" diye anlatma şansım yoktu. Albayım'ın "halamızın neden eniştemiz olmadığına" ilişkin taşaklı bir sözü, pek çok başka sözle birlikte dilime nakşedilmiş, ağzımın içinde beklerken bu mümkün değildi.

Ama ben, nedenini bilemediğim bir duyguyla ki buna çaresizlik de denilebilir, yine de böyle bir değişim olabilir diyen diğer doktor ve kişisel gelişimcileri tutmak istiyordum. Onlar da bizimkiler gibi değişik hiziplere ayrılmışlardı. Bazıları değişebileceğimizi söylüyor, bazıları da kabul etmenin dışında başka bir yol olmadığında diretiyorlardı. İlla ki farkındalık diye tutturanlar, en hazzetmediklerimdi. Her şeyin farkında olsak niye değişmek isteyelim ki? Hoşnutsuzluğun bizzat kendisi her zaman bir değişiklik isteği yaratmazmış. Hoşnutsuzluğun muhalefet haline gelmesi için başka etkenlerin de olması gerekirmiş. Kendi gücünü ve olan biteni fark etmek vs. vs. ...

Yürüyüşümün hızında iki dörtlük bir ritim tutturmuş, böyle düşüncelerle yürüyordum. Bu tatsız konudan çıkmak için yürüsem de, işte bazen yürüdüğüm için de bu düşüncelere yuvarlanabiliyordum. Belediye temizlik iş-

çileri artık çöpleri toplamaya başlamışlardı. Kamyonun kırmızı fren lambaları yanaşırken alacakaranlık havada çöplerin yılbaşı süsleri gibi göz kırptığını fark ettim. Bu ışıkların renk oyunundan hoşlanmış kafamdaki Albayım ve adamlarıyla çekişmekten vazgeçmiştim. Gerçeklerin saatine dönebiliyordum. Evden çıkalı bir saat yirmi iki dakika olmuş, kendi kendime "*Kişisel Gelişim ve Ritim* diye bir kitap var mıydı acaba?" diye soruyordum. Ritimle coşkulu yürüyüş neredeyse dansa eşdeğerdi; bu, Albayım'ı susturduğumda bedenin bir tür konuşması oluyordu.. İnsan böyle yürürken hemen kendine ait sözcüklerle konuşmaya bile başlayabilirdi. "Gerçekten ilk insanın konuşması iki ayağı üzerine kalkıp yürüdükten sonra olmuştur." (Bu son cümle, –tahmin ediyorsunuzdur– benim değil, büyük Albayım'ın. O böyle bir cümleyle başlayıp yarım saat içinde ilk insanı ve birçok şeyi Türklüğe bağlayabilirdi.)

Havanın yeni aydınlanmaya başladığı o güzel renklerin içinde yürürken birden durdum, önümde merdivenle inilen arayı da sayarsak altı yolun bulunduğu bir yol ayrımında... "Bu tuhaf!" dedim, işaret parmağımı altdudağımın altındaki kuytuya tatlı tatlı sürterek. İşte nihayet geldiğim bu yerin gerçek bir "yol ayrımı" olduğunu sonra daha da iyi anlayacaktım.

Henüz Albayım'ın, benim ve onunla ilişkideki herkesin, yani hepimizin yaşamını değiştiren 7 Kasım 2007 tarihli meşhur baskın anına tam bir gün kaldığını bilmiyordum. "Ne yazık" ve aynı zamanda "çok şükür ki", değişim diye bir şey vardı. Bu değişim ânı, babam Emekli Albay Yurdanur Yılmaztürk için, evinin polisler tarafından basılmasıydı. Benim içinse yol ayrımında yaptığım işte bu seçimdi!

Üsküdar'da kalabalık caddelerden uzaktaki yol ayrımında ara yola dönmemi biraz da sokak levhasının gü-

zelliğine borçluydum: Hayalhane Sokak. Sonra bir levha daha: Miskinler Tekkesi Çıkmazı. Önce yumuşak bir iki adım atıp tekrar durdum. Sabahın mavisinde, giderek daralan sessizliğini yalnızca yüksek ağaçlardan arada bir düşen yaprakların bozduğu, adına yakışan, hayal gibi bir sokak... Bu çıkmaz, ileride geçmişten gelen bir görkemin de dik tutmaya çalıştığı, büyük döküm kapılı bir hanla son buluyor... Cümlelerimin sonunda bir yavaşlık ve esrime... Bir adım daha ve tekrar durdum... Ağaçlardaki yapraklar... Zaman da bir an durmuş gibi geldi. Ne zaman bu sakinlik belirse her şey bana özel yanlarını gösteriyor gibi davranıyor, o yüzden bu ağır akışı seviyorum. Ancak doktorların söylediği şey de tam bu anlarda beni tedirgin ediyor; "bütün ruhsal zayıflıkların kaynağında bu özel zaman duygusu varmış." Saygı duyuyorum ama ben bu özel âna bayılıyorum; böyle yaşanmış her bir âna yaşamımdan on yıl vermeye hazırım. Sükûnetle bu defa hangi yaprak düşecek diye bakarken sanki hepsini görebiliyorum. Bir sonra düşecek yaprağı bile fark ediyorum. Doğallıkla ve kendileri için olan, koyu yeşilden kırmızıya her biri ayrı renk ve biçimde harika yapraklar... Çok güzel bir an... Az önce düşen yaprak, yerde bakırsı rengi ve küçük devinimiyle hışırdayınca zamanın iyice ağırlaştığını hissettim. Adımlarım benden bağımsızdı... Yerçekimsiz bir içtenlik ve yavaşlık... Yaşamayı çok sevdiğimi düşünüyorum. Kasım ayında yapraklar hep böyle sarı ve yeşil lekelerle kaplıdır. Arkamda kalan bir daldan yeni bir yaprağın koparak yere doğru süzüldüğünü duyuyorum. Yalnız gözlerle değil sezgilerle de görebilmenin yarattığı bir yücelme...

Hanın önünde bir panoda, yapının kültürel bir varlık olduğu ve buranın 1514'ten Cumhuriyet'e kadar Miskinler Tekkesi adıyla, cüzzamlı ve devası olmayan hastalar

için barınma yeri olarak hizmet verdiği anlatılıyordu. Cumhuriyet'ten sonra bütün tekkelerle birlikte burası da kapatılmış. Bu yolu seçmiş olmama ve gördüklerime seviniyordum. Yürümeye devam edince, hanın içinde bir elinde kitap, bir elinde çay tepsisiyle bir garsonun dikildiğini ve bir süre sonra okuduğu sayfayı ancak binlerce tekrarla edinilebilecek bir beceriyle, yine kitabı tuttuğu elinin başparmağıyla çevirdiğini gördüm. Bu yetenekli başparmağın, ağaçtan düşen yapraktan sonra bu durgun tabloda hareket eden ikinci şey olarak gözüme çarpmaması mümkün değildi.

Hanın içinde, elinde çay, bir yandan kitap okuyan bir yandan çay dağıtan bir garson... Tablo buydu. Gerçek dışı gibi görünen bu sahneyi biraz şaşırarak seyrederken aklımın diğer yanıyla, "Böyle kötü hanlarda güzel ve gösterişli kafelerden daha ucuz çay ocakları olur" diye düşünmüştüm. Hem bu niyetle hem de bu adda bir sokağın insanı tatsızlıklarının dışına çıkarabilecek küçük gizli bir geçidi olabilir umuduyla içeri girdim. Hanın duvarları eski biçim kesme taşlarla yükseliyordu. Yukarıda mermerden yapılmış iki şahane "kuş evi"ni atlamam mümkün değildi. Ayrıntıları hissetmeye başlamam, hayatımın "dönüm noktası" olabilecek bir yerine yaklaştığıma işaretti. Hep gözden kaçmış mutlulukları bir bir yakalıyor gibi sevinçliydim.

Albayım'ın eski devlet tiyatrosu sanatçıları tarzı abartılı vurgularıyla, "Yüzlerce yıl öncesinde başka insanların kullandığı, dokunduğu eski bir yapı, genç insanları neden duygulandırmaz?" sorusu tam bu an ağzımdan istem dışı çıkmıştı. Üstelik teklifsizce arkası da geliyordu: "Bu eski yapıları genç insanlar anlayamaz, anlayabilmeleri için önce kaybetmiş olmaları gerekir." Özellikle keyif ve keşif anlarımda Albayım'ın ağzımda belirmesi lanet bir kural

düzeyindedir; üstelik söylediğinin tersine onları ta derinimde duyduğum bir anda.

Ağzımdaki bu yankıyı, gayet net "Bi gider misin, Albayım! Heyecanımı görmüyor musun?" diye tersledim, "Levhayı gördüysen zaten senin Cumhuriyet kapatmış "bu eski yapıyı."

"Şimdikiler açar merak etme, üstelik adına bakılırsa tam senlik görünüyor!"

"Hep haklı olmak zorunda mısın Albayım?"

Günün birinde kendimle yüksek sesle tartışarak delirmekten korktuğumdan ve bir de hanın içinde çay ocağı yerine nesli tükenen kahvehanelerden biriyle karşılaştığımdan tekrar durdum. Hafif buğulu camların gerisinde kımıldayan insan suretlerini görebiliyordum. Sabahın kör saatleri için müşterisi fena sayılmazdı. Kapısının üstünde, harfleri eskimiş "Karakterleri Yaşatma Cemiyeti Lokali" yazan bir tabelası vardı. Kafasını kitaptan kaldırmış, gülümseyerek bana selam veren garson kapının önündeydi.

Hanın avlusunda, klasik bir tablonun içinde gibiydik.

Derken zaman gerçek ritmine yeniden girdi. Bunu zihnimin işleyişinden anlayabiliyordum. Böyle garip dernek adlarına sıkça rastlanıyordu. Avrupa fonları yerel, etnik, marjinal oluşumlara para akıtıyordu. Bu, kardeşimin daha önce anlattığı bir şeydi ya da işsiz güçsüzlükten her şeye kulp takıyordum. İşsizlik insanın kafasını bozuyordu. Olaya maddi açıdan yaklaşmıştım. Evet, böyle yapıyordum, benden epey küçük olan kardeşime en çok da maddi açıdan yaklaşıyordum. Henüz üniversite öğrencisiyken işadamı olan, şimdilerde hep meşgul ve büyük paraları mıknatıs gibi çekme becerisine sahip Mustafa bana bakıyordu. Harçlığımı son zamanlarda ondan alı-

yordum. Maneviyatımın bu tarafının da ağartılmaya ihtiyacı vardı. Omurgam giderek yumuşuyordu. Kişiliğimin, belli bir karakterimin olup olmadığını da tam olarak bilemiyordum, olsa hissederdim. Zaten dik duramıyor, yukarıları pek göremiyordum. Yerleri, örneğin güvercin, sığırcık ve karga pisliklerini ve kuşların uçuşan dökülmüş ince tüylerini daha iyi görebiliyordum. Handaki mermer yerlerinin dışında ağaçlara da kuşların yuva yaptığını anlayabiliyordum. Kuşlardan anlıyordum. Albayım gibi üstüme vazife olmayan şeylere çok mu kafa yoruyordum? Albayım'ın sapkın da olsa yüce amaçları vardı. Bende o bile yoktu. Kendimi bu yüzden hiçbir şeye veremiyordum. Kardeşimin kendi iş yaşamından beni uzak tutma tavrını da anlayabiliyordum. Albayım'ın, disipline olmam için çevresinden bulduğu ufak tefek işlerden kısa sürede sıkılıyordum. Okulumu bıraktığımdan bu yana tümcelerime de özen göstermez olmuştum. Tabıyatıylan savruk tümcelerimi de kimse dinlemek sabrını göstermiyordu. Daha sonra çayı söylerken bile garson iki defa sormak zorunda kalmıştı. İçimdeki Albayım'la kavga ederken yine ayrıntıları kaçırıyordum. Hayır, istersem ayrıntıları yakalayabiliyordum. Tabiyatıylan (Hayır tabiyatıylan değil!) şaşkındım. Belki de başka anormal tepkiler veriyordum, neler yaptığımı bilemiyordum.

Garson, beni içeri davet ederken yaptığı gibi yine gülümsedi:

"Hayrola, kiminle konuşuyorsunuz?" Önyargısız güzel bir sesi vardı.

"Böyle bir yeri görünce şaşırdım. Kendi kendime mırıldandım herhalde" dedim.

"Fantezi, doğal bir insan etkinliğidir. Az ileride merakınızı giderecek bir pano var... Göreceksiniz."

Ben de ona gülümseyerek içeri geçerken "ne güzel bir tümce" diye düşündüm: "Fantezi, doğal bir insan etkinliğidir."

Ahşap, ter, tarih ve nargile tütünü kokan Karakterleri Yaşatma Cemiyeti Lokali'nde usulca gezinmeye başlamıştım. Kısacık cümlelerden, hiçbir pırıltının olmadığı dizelere, abartılı repliklerden şahane söylevlere kadar değişik tümcelerin iç içe geçmiş tınılarını duyuyordum. Bir kahvehane gürültüsü gibi değildi. İçinde bazı inciler vardı ki nesnelere ve eylemlere çarpıp yankılanıyor gibiydi.

İleride durup garsona bir kez de uzaktan baktım: Solcu bıyıklarının uçlarına altdudağının tatlı ısırışlarıyla şekil verirken bir yandan da ayakta kitap okuyordu. Ama arada masalardan "İki çay!" diye seslenildiğinde sözcükleri havada yakalayarak mesleğinin hakkını veriyor, işler yavaşladığında da elindeki kitabın içine tekrar gömülüyordu. Hayalci garson, sonra arkalardan tekrar başka birinin "Semih!" diye bağırmasıyla, kaldığı yere işaret parmağını koyarak bu kez sesin geldiği yere yöneliyordu. Kim bilir hangi romanın dünyasından koparak geldiği şimdi şu anda da işini severek yaptığı duygusunu yaşatmaktan geri kalmıyordu.

Garsonun adı Semih'ti ve kitap tutkunu olduğu açıkça belli oluyordu. Algılarım açıktı. Burnum büyülü kokular alıyordu, keskin yaprak tütünün içinde şimdi taze çay ve alttan alta hafif bir anason kokusu. Arkasında işletme belgesi, belediye çalışma ruhsatı, vergi levhası, bilcümle bardak-fincan takımı, önünde müzeyyen başlıklı ocağıyla yaşı geçkin ustanın bir çay bardağına konmuş rakıyı arada bir yudumladığını; ama bu rahatlığını da benim dışımda kimsenin tuhaf bulmadığını işte bu an farkına varıyorum. Garson Semih, onunla yumuşak, başı

eğik bir tonlamayla, "Fethi ağabey" diyerek konuşurken lokaldeki müdavimlerden özellikle yaşlı olanların arada bir "Fethi Bey" dedikleri de duyuluyordu. Burnunun üzerine düşmüş gözlüğüyle, tezgâh altı rakısından arada bir yudumlayan Fethi Usta, Garson Semih'in sipariş vermediği boşluklarda yine alttan çıkardığı kitabını inceliyor, yanındaki kâğıtlara bazı notlar alıyordu. Fethi Usta, buradaki ekalliyetin ulu kişisi gibiydi. Siyah beyaz filmlerden gençliğini anımsadığımız yakışıklı yaşlı aktörlere benziyordu. Tam kime benzediğini bulacakken, Semih ocağa dönerek "Çaylar üç oldu, biri açık Fethi Ağabey!" diye seslendi. Ocaktaki Fethi Ağabeyden dikkatimi uzunca bir süre alamadım; kalın siyah gözlük çerçevelerinin gerisindeki gözlerinde hüzünlü bir pırıltı, o an nedense kahveciden çok bir edebiyat eleştirmenine benziyordu sanki.

İki şekerli bir çay kafamı yerine getirirdi. Bu tuhaf lokalin ayrıntılarıyla az önce hanın girişinde yapraklara bakarken yakaladığım dinginliği yeniden yakalamak istiyordum. Kahvehanenin müşterilerini izlerken kafamdaki bulanıklık yavaştan kayboluyordu. Genelleme yapmak zordu. Çünkü kahvehaneler birbirinden farklı insanlarla doludur; malum yersiz yurtsuz insanların yuvasıdır. Hem birbirinden farklı, hem de insanları birbirine yabancı olarak sunan bir yerdir. Albayım'a göre buralar, entipüften hayatlarla doludur. Koca aynanın bulunduğu geçitten sonraki bölüm daha da büyüktü, dipteki masalarda mutlu tebessümlerle uyuyanlar bile vardı. Belli ki burada düş kuranların, derin hayal gücüne sahip insanların kendilerine özgü gizemli dünyası söz konusuydu. Garip ama kendimi gerçek evime gelmiş gibi hissettim. İçimdeki disiplin ve itaatkârlığın kasvetinden kurtulmuştum. Her şey acayip hayalci ve alabildiğine gerçekti.

Önümden, ceket cebinde Sadun Ruhi'nin *Kopuk Münevver* adlı romanı görünen, düşünceli ve kırılgan adımlarla yürüyen biri geçiyordu. Halinden tavrından iyi eğitim aldığı belli olan hâkim yakalı gömleği ve ince dudak üstü bıyığıyla, sanki 1920'lerin dünyasından çıkıp gelmiş bir adamdı. İnsanın "Ahmet Canip Bey!" diyesi geliyordu. Şakadan tabii... İnsanlara böyle adlar koyduğumuz olur ya! Yok ama hayır, adamın ceket cebinde başlığı görünen romanından dolayı onu bu kitabın kahramanı Ahmet Canip'e de benzetiyor olabilirdim. Genellikle kitap okurken yaşadığım gibi havsalamın beni yanıltırken bile gerçeği gösterebildiği bir yerdeydim sanki.

Tabelasında lokal yazan bu kahvehanede insanlar giyinişleriyle, tavırlarıyla yalnız bir sınıfa ve davranışlarına aşina olduğumuz bir kesime ait görünmüyorlardı. Bunlar küçük ve farklı bir dünyadaydı ve birbirlerine dokunmayı, dokundurmayı seven insanlardı. Cemiyet Lokali olduğuna göre birbirlerini hissediyorlar, bu yolla onun sunduğu güvenlikten de yararlanıyorlardı. Belki bu yolla, kendilerine yabancı yaşamları öz yaşamlarına katıyor, kendi anlamlarını da çevrelerine aşılayabiliyorlardı. Kendine özgü bir cemiyetti; ama Albayım'la eskiden haftada bir ailecek yemek yediğimiz orduevleri gibi değildi örneğin. Şöyle bir bakışla bile hemen ilgi uyandıran bir sürü tip vardı. Sağ tarafta iskambil oynayan masadakiler az önce yapılan bir espriye hâlâ gülüyorlardı ("Cabir Bey'ciğim, Allah aşkına nasıl ittihat-ı İslamcılık bu böyle! Maça papazı en sona saklıyorsunuz!" "Senin gibisinin hakkından ancak bu kâfir gelir de ondan! Ha ha ha...)

Fakat herkesin yanında bir kitap vardı. Örneğin şimdi yanından geçtiğim grubun masasında da bir zamanların çok satan yazarı Erhan Bostan'ın, Kanaat Yayınları'ndan

çıkmış şarap kırmızısı kapağıyla "Hissi Münasebetin 101 Yolu" kitabı bulunuyordu. Genç bir adam, yanındakilere kızgınlıkla, "O yılın sonuna kadar bir baskı daha yapsaydık her şey başka olacaktı!" dedi ve ardından "Ne yapalım, histe kazanan parada kaybediyor..." diyerek arkasını döndü. Yaşlı olan ona karşı çıkıyordu: "Yanılıyorsun! Biz bir yenilik getirmek istedik, sonradan bizi taklit eden birçok roman yazıldığına göre başardık. Anlatmak değil göstermekti önemli olan. Çünkü yazarımız, insanların okumadan öğrenmek istediklerini anlamıştı. Bir yol açtık ve bu yüzden her manada kazandık biz! Vakıa, yazarımız insanların okumadan yanlarında gezdirilebilecekleri ve üzerine uzun uzun konuşabilecekleri bir kaynak kitap olarak tahayyül etti. Aynı olaya 101 farklı duyguyla bakılabileceğini biliyorlarmış gibi çevrelerine gösterebildikleri bu kitap, dünya edebiyatında ilktir. Talihsizliğimiz, kitap satmayınca yazarımızın bu işin peşini bırakıp marketçiliğe başlamasında oldu."

Diğer masalarda da durum farklı değildi; herkesin yanında yöresinde hep kitap vardı. Anlayabildiğim kadarıyla burada genellenebilecek tek ortak şey, bu kitaplardı. Tavla oynayanlar, yanlarına iki sandalye çekmiş iki kişi oturtur gibi kitaplarını koymuş, ortadaki tahta kutuda, pulları keyifle şakırdatıyorlardı. Garson Semih'in çay ve kahveleri koyarken masadaki müdavimlerin hemen yanlarında duran kitabı (Neşet Fadıl'ın Bir Kadın Düşkünü) korumaya alıp üzerine dökülmeyecek bir uzaklığa çekmesinden, buradaki "kitap"a yüklenen vurguyu ve özeni anlayabiliyordum. Gördüklerim, Semih'in işinin zor olduğunu düşündürmekle birlikte, sevimli ve bana iyi gelen bir yerde olduğum duygusunu da pekiştiriyordu. Adamlardan biri zarı attıktan sonra bir cümleye uygun bir sıfatı bulamamış gibi "Bir kişi de bitirseydi ya dinine

yandığımın, hep yarım bıraktılar" dedi alakasızca. Kollarımı bedenime sıkıştırarak kastığım omuzlarım biraz gevşemişti. Yüzüm de... Gülümsüyordum sanırım.

Ama ileride yalnız oturan, kafasındaki bir tutam saçı zarifçe kulağının arkasına doğru düzeltmesinden de kadın olduğu anlaşılan, yalnızca iki delikten ibaret burnu ve kaşsız gözleriyle büzüşmüş derisinin girdabından bakan bir karakter görünce birden irkildim. Semih dostça yaklaşarak, "O bir yazarın başladıktan sonra bir türlü geliştiremediği yarım kalmış bir karakterdir. Yüzünün gözünün böyle olduğuna bakmayın, edebiyatımızda yaratılmış en sağlam karakterlerden biri olacakken, yazar ihmalkârlığı diyebileceğimiz bir hastalık onun böyle kalmasına neden oldu" dedi.

Kitaplar, bir tür kartvizit ya da memur masalarında gördüğümüz isimlikler gibi bir işlev yüklenmişti sanki. Herkesin önündeki kitap onun kim olduğu konusunda bir fikir verebilirmiş gibi. Kadıncağızın önündeki kitaba rahatsız etmemek için bakmadım. Başımı tavana kaldırınca gün ışığından yararlanmak için açılmış beşgen ve yıldız biçimli çerçeveleriyle zarif ışıklıkları gördüm. Oradan uzaklaşarak başımı yavaşça duvarlara doğru indirdim.

Duvarlarda yazar portreleri vardı. Bunlar arasında kadın olanı azdı. Ya işte, Albayım'ın açıklamakta çok müşküle düşeceği bir ayrıntı bu! Cumhuriyet neden şair ve yazar kadınların değil de, banka memuresi ve televizyon sunucusu kadınların sayısını arttırmıştır? Alımlılığı, zekâsı, yüreği ve insanlığıyla kadın olabilen kadın sayısı istatistiğimiz var mıdır? (Ağzından on beş sayfalık bir "Albayım yanıtı" gelirse görürsün gününü!) Albayım sorularımı geri alıyorum.

Küçüklü büyüklü fotoğraflara göz gezdirirken sırtımı dayadığım duvarda "Cemiyetimiz İlke ve Amaçları" baş-

lıklı, yukarıdan aşağıya maddeler halinde uzayan panoyla yüz yüze geldim. Garson Semih'in "ileride göreceksin..." diye tarif ettiği pano bu olmalıydı.

İlk maddeyi gözümün ucuyla okudum.

1- Başlangıçta her insan kendine özgü, kendine örnektir. Dünyadaki herkesten ayrıdır. Ne evde bir benzerimiz vardır, ne kentte, ne evrende! Bu anlamda biriciğiz; ancak "biricik" olma özelliğimizin ortaklığından dolayı da aynıyız.

Epey yüksekteydi ama Albayım'ın hep dediği gibi "insanı kendiyle temas ettiren" bir tümceydi. Devamını okumak için gözlerimi kısarak ensemdeki kasları iyice gerdim.

2- Bu farkı yaratan kişiliğimiz, özelliklerimiz, inançlarımız, tutumlarımız, yürüyüşümüz, konuşma biçimimiz, heyecanlarımız, umutlarımız, korkularımız, tutkularımız, duygularımız ve hatta düşünme biçimlerimiz yalnız ve yalnız başka modellere, karakterlere bakarak gelişebilir.

Biraz bozulmuştum ama üstüme alınmak saçmaydı. Sonuçta bir panoydu. Kişilikten bu kadar söz etse de kendisi bir nesneydi, yazıydı nihayetinde. Karakter gelişebilir derken... Neyse... Alınmak yersizdi.

3- Karakterleri Yaşatma Cemiyetimiz, insanlar arası farkları yaşamın özü ve kaynağı saymakla birlikte sonsuz farklılığın algılanmasındaki zorluktan hareket eder.

Saçma değildi ama tuhaftı. İlgimi çekmeyi başarmıştı. Karakterleri Yaşatma Cemiyeti'nin sözünü ettiği zorluğu ben de yaşamaktaydım. Dur bakalım, dedim kendime.

4- İnsanları genellemek kaçınılmazdır. Öte yandan tanımlayabilmek adına genel çerçeve içine almak da her gün çok miktarda önyargı, bağnazlık, hınç, onun yerine geçme, kibir gibi ruhsal virüslerin üremesine neden olmaktadır.

Pano, çok bilgece konuşmaya başlamıştı. Bu noktada onunla tamamen aynı görüşteydim. Gerçekten önyargılardan sıyrılmak gerekirdi. Örneğin benim önyargılarım? Böyle bakmamıştım. Albayım için baskıcı olması ve bilgiçlik taslaması dışında hiç mi bir özelliği yok diye düşündüm istemeden. Şaşırtıcıydı.

5- Cemiyetimiz üyesi karakterler, genellemeyle kendine özgülüğün nadiren kesiştiği büyülü bir yerden insan aklı ve zevkinin gelişimi için çaba harcamaktadırlar. Aynılaştırmadan, onların kendilerine özgü doğalarını zedelemeden örüntülerinin anlaşılması, karakterlerimizin tek beklentisidir.

Son yudumunda çayımı farkına varmadan içtiğimi anladım. Çay güzeldi. Biraz ileride, garson Semih'in boşluktan yararlanıp yine kitabına daldığını gördüm. Fakat altıncı madde çok daha çarpıcıydı:

6- İnsan gizlerini belli şahsiyetlerde yoğunlaştıramayan okurların, sonsuzluğun içinde dağılma ve yönünü yitirme şeklinde yaşadığı olumsuz gidişatın önüne geçmeyi, cemiyetimiz kendine önemli bir mesele saymıştır. Karakterlerimiz kuşkusuz birer modeldir.

Bir çay daha alabilir miydim? Yan masadan bana sevgiyle gülümseyen ve giysilerinden çıkarabildiğim kadarıyla lokalin güvenlik görevlisi olduğunu sandığım biri, "Lütfen dostumuzun çay isteyen iniltilerine yanıt veriniz sevgili Semih!" diyerek garip bir sorumluluk duygusu ve

kötünün de kötüsü kitabi bir cümleyle siparişimin ulaşmasını sağladı. Garson Semih, Ocakçı Fethi'ye başıyla işaretleyip kaşlarını kaldırarak durumu gösterdi. Aralarında özel bir dille, adamın sözünü alaya aldılar. Beğeninin biraz yükseldiği durumlarda, belli ki tutku beğeniyi aşıyor, kötü yaratılmış bir karakter de insana tat verebiliyordu. Onu bile sevebiliyorlardı. Gerçekten "iyi" dediğimiz edebiyatın ve "iyi" saydığımız karakterin ölçüsü insan bilincini coşturması, etkin kılması değil midir? Bu yüzden çatlak yanlarımız arasındaki benzerliği hızla gördüğüm bu sevimli adama bir süre sevgiyle baktım ve ardını merak ettiğim panoya döndüm.

7- Her tür değer, değişik vakıf ve kurumlar tarafından koruma altına alınırken, "Cemiyet Lokalimiz", edebiyatımızdaki karakterlerin büyük kısmının kimsesizliğe ve ilgisizliğe mahkûm edilmesini bertaraf etmek için kurulmuştur.

Kendimle meşguliyetim azalmaya başlamıştı. Çevremi, insanları, nesneleri, okumaya çalıştığım panonun üstüne daha önce bir kat boya çekildiğini, en alttaki limon küfünün üstüne daha sonra gri gibi daha ciddi bir renk sürülmüş olduğu da dahil olmak üzere her tür ayrıntıyı artık görebiliyordum... Gri, şaka olsun diye kurulmuş bir derneğin ciddileşip kurumsallaştığını mı gösteriyordu? Kaç yıllıktı bu lokal? Dışarıda bu yapının 1514 yılında Miskinler Tekkesi olduğu yazmıyor muydu? İnsan kendinin dışına çıkınca daha iyi görmeye, daha iyi düşünmeye başlıyordu. Panoyu sürükleyici bir roman gibi okuyordum:

8- Karakterlerin ölümsüzlüğü, yeni baskısı yapılamayan kitaplar söz konusu olduğunda laftan öteye gideme-

mektedir. Bugün birçok karakter, var olup olmadıklarını kendilerinin bile bilmedikleri arafta kalmışlardır.

Vay anasını! Böyle büyük dramlar vardı da bugüne kadar nasıl haberim olmamıştı? Utanmıştım biraz. Bu karakterlerin sessizce yaşadıkları acılarının soyluluğu yanında benimkiler bir huysuzun mızmızlığı gibi kalıyordu.

9- Sayfaları hiç açılmayan kitap ciltleri içinde sıkışmış, başta lepra, mayasıl ve sedef gibi cild hastalıkları olmak üzere birçok hastalığa tutulan karakterler, oralardan çıktıklarında bir sosyal ortam bulamamakta, bu yüzden köprü ve viyadük altlarında, tüp geçit, park, gar ve banka otomatı gibi yerlerde var olmaya çalışmaktadırlar. Cemiyetimiz, çoğu cilt hastası bu karakterlere el uzatmayı kendine görev saymaktadır.

Duygulanmıştım. Tamamen kendimin dışındaydım artık. Küçük bir aydınlanma yaşıyordum. Başka insanların dünyasına eksiksiz bir açılış mı başlıyordu? Üstesinden gelemediğim sıkıntıları çözmemi sağlayacak bir eşiğe mi geliyordum? Her ânı olağan dışı bir bilinçlilikle hissediyordum. Demek karakterlerden oluşan kocaman, yaşayan bir dünyanın olduğunu daha önce görmüyor, fark etmiyordum. Pano, beni kendimi yaşayabileceğim bir dünyanın içine çekiyordu. Farkında olamadığımız bir dolu şey gibi, bu zavallı karakterleri de ıskalamış olmamız önemli bir gerçekti. Belki zor yoğunlaşan biriydim; ama bir şeyi derinden anladığımda o dünyanın insanı olabiliyordum. Taktım mı fena takıyordum. Zaten doktorların söylediğine göre aslen kompulsiftim. Hem de hasından. Evet, kendimle görüş birliğindeydim. Allahım, Albayım'ın bir süredir aklıma gelmemiş olması da doğru bir konu üzerinde olduğumu göstermiyor muydu? Şu anki "Alba-

yım" sayılmazdı çünkü düşünceleri ve dilime gelen sözcükleri değildi. Gördüklerim karşısında belki de ağzımın içindeki Albayım'ın dili tutulmuştu da, kendi dilim yularını koparmış dörtnala gidiyordu. Evet yaşadığım, yalnızca panoda okuduklarımdı ve kafamın birbirine dokunan yanlarının yarattığı hoş sıcaklıktı. Yeni bir yer keşfettiğimde hep olduğu gibi çok mutluydum. Pano harikaydı, kendime getirmişti beni. Çayımdan bir yudum daha alıp onuncu maddeye döndüm:

10- Bir zamanlar satış başarısı yakalamış birkaç yazarın mirasıyla ayakta kalan Karakter Yaşatma Cemiyetimiz, üyesi bulunan karakterleri kiraya verebilmektedir. Düğün, nişan, sünnet, akraba toplantılarında, okur gruplarının analiz ve sohbetlerinde onlarla yani kiraya verdiğimiz karakterlerle en sıcak anlarınızı paylaşabilirsiniz. Karakterlerimizle yaşayabileceğiniz bu olanağı makul ödemelerle ve hatta taksitlerle kamuya sunabilmekteyiz.

Başvuru evrakını nerede dolduracaktım? Toplumcu ve gerçekçiydim ama hayalci- gerçekçi bazı yaklaşımlarım da vardı. Benim dünyamdakilere benzeyen kimi karakter arkadaşlarla, kendimce bazı çalışmalar yapamaz mıydım? Bu ilkeleri şahsen birçok kişisel gelişimciden daha geliştirici yaklaşımlar olarak görmüş, hemen çevremi süzmeye başlamıştım.

Şu ilerideki masada, elinde keman kutusu olan gencin yanına bir süre sonra aynı yaşlarda başka birinin kemençesiyle gelip oturması dikkatimi çekmişti. İster istemez panodan kopup onları izlemeye başladığımı fark ettim. Çok geçmeden ikisinin arasına, şapkası ve güzelliği eski fotoğraflardakilere benzeyen hoş bir kadın oturdu. Tıpkı *Harbiyeden Musikiye* romanında olduğu gibi, Bando Astsubay Okulundan ayrılmış Ferit'le konservatuar öğ-

rencisi Taşkın'ın arasında kalmış Neriman gibiydi... Ne "gibi"si be! Birden daha önceki "gibi"ye, "Ahmet Canip gibi" dediğim müşteriye dönüp bakmak istedim. Ama o anda önlerinde "Bir Kadın Düşkünü" olan tavlacıların yüzlerini fark ettim. Bu arada Fethi Usta, boş anlarında yinelenen hareketini yapıyordu; çay bardağındaki beyaz sıvıdan çekiyor, sonra ocakla salonu bağlayan beton tezgâhını bir masa gibi kullanarak bir şeyler okuyup notlar alıyordu. Lokalin içini hızla tarayıp tekrar Semih'i buldum; artık beklediğim gibi arkalarda bir masayı silerken kitabın arkasına takılıp kalmış olduğunu gördüm. Ahmet Canip, aralarında bir genç kadının da bulunduğu yakınımda bir masaya oturdu. Ellerinde bulunan "Ateşli Gözler" kitabından –ki gözleri gerçekten ateş gibi bakıyordu– Gülin ve onun yanında hayranlıkla oturan Peyami ve Serbülent'in, başkalarınca duyulmak istemeyen kısık sesle İstanbul'dan ve Anadolu'dan söz ettiklerini duydum. Ansızın, kötü niyetli oldukları her hallerinden belli başka bir grubun da gözlerinin ve kulaklarının bunlar üzerinde olduğunu hissetim. Her şeyi yakalayan bir duyarlığa yükselmiştim.

O an Garson Semih'i yanıma çağırarak ocağın arkasına konuşlanmış başka bir masadan açık bir alaycılıkla bakıp onlara kulak kabartan bu grubu gösterdim. Garson Semih, masada "hayvani ve süfli" hazlar peşinde koşan, dayısının oğlu Nejdet'le nişanlı olduğu halde işgalci bir subayla flört eden Feryal'i; Binbaşı Harrison'la eşcinsel bir ilişki kuran ve Beyoğlu'nun en önemli kumarbazlarından ve hatta "mahbubu perestlerinden" Cezmi Bey'i; yakışıklı Fransız bahriyelisinin kollarında teselli bulan karısı Rahime'yi; eşcinsel Amerikalı gazeteci Miss Elizabeth Doore'un sevgilisi Şeyma'yı; irtibat subaylığı unvanı altında pezevenklik yapan "züppe ve sünepe paşazade

Cevat Bey'i; yani *Düşkünler* romanının sefih, her tür rezilliğe hazır işbirlikçi taifesini o kadar güzel özetledi ki, romanı bir çırpıda okumuş kadar oldum.

Semih, kulağıma eğildi, "Anlamak istiyorsan çırpındıkları seçeneklere hep yakından bak!" diye fısıldadı. "Örneğin buradaki Miss Elizabeth'i bile yargılama, romanda daha sonra Yüzbaşı Kazım tarafından tutuklanan "kuvvayımilliyeciler"e karşılık olarak kaçırılır ve biliyor musun kadın ona âşık olur." Semih, hatırlamaya çalışır gibi bir an durdu: "Onun şu repliğini çok severim: 'Bir genç kadın için meğer dünyada en güzel şey, sevdiği erkeğin hâkimiyeti altında yaşamakmış! Senden korkuyorum! Korku bile saadet oluyor bana, şimdi anlıyorum ki, kadının me'sut olabilmesi için kendinden daha kuvvetli bir insana ihtiyacı var!' Evet, biraz bayağı bulunabilecek bir yanı var belki; ama anlama tutkunuz olursa bu iş bayağısıyla da, kötüsüyle de aynı şefkatle ilgilenmeye kadar götürüyor insanı. Biliyor musun bu replik daha sonra yüzlerce sinema filminde tekrarlanmıştır." Ben, "Biraz klişe gibi ama evet kulağa güzel geliyor" deyince, Semih kaşlarını çatarak ve bu konuda ödün veremeyeceğini gösteren bir sesle bekletmeksizin konuştu: "Klişeleri küçümsemeyiniz, onlar bazen insanları anlamanızın en büyük anahtarları olurlar." Anlamış gibi yaparak kafamı salladım. Yanlış bir tepki vererek bu büyülü ortamı bozmak istemiyordum. Yeniden panoya döndüm.

11- Her şeyi programlı ve her şeyi mükemmel olan omurgasız karaktersizlere göre kusurları olan karakterlerimiz, öncelikle iyi ve kötü olmak üzere, her değeri ayırt etmeye, neden ve nasıl olduklarına kafa yormaya çalışmaktadırlar. Okurlara bir hisse vermek gayesiyle çırpınıp bazen yorgun düşebilen karakterlerimize sevgi ve saygı

çerçevesinde ısmarlanacak yiyecek, her türlü taze çerez, sıcak, soğuk meşrubat ve yapılacak giyecek yardımları cemiyetimiz tarafından kabul edilmektedir.

Burada durmuştum işte! Kusurlardan hiç de bir kusur gibi bahsedilmediği tam bu yerde. "Omurgasız karaktersizler" vurgusu bir çağrışım yapmıştı. Bir düşünceye bağlanamayan, bir gün bir değeri dayanak alıp eleştirdikleri bir olguyu, ertesi gün, üstelik o olguya yaslanarak bu kez savunabilen bu kişileri tanıyordum. Omurgamda sorun olduğu doğruydu ama omurgam vardı. Asıl sorun kusurlar değil omurgasızlıktı. Üstelik öyle biri varsa yani hem programlı, mükemmel falan; bu tanıma uyan kişi, her döneme büyük uyum gösterebilen Albayım'dı. Evet! Bana göre de bu, esneklik ya da yaratıcılık; hatta uyum harikası değil şekilsizlikti! Semih'in karaktere yakından bakmak dediği şeyi henüz anlayamadığım için, öfkeyle yaratıcılık şudur deyip kendimi rezilliğin içine atıverdim: Boş çay bardağı ve kaşıkla birdenbire başladığım atraksiyonu ayağımı yere vurarak çeşitlendirmeye başladım. Dilimi ağzımın içinde şaklatarak ritme aksak öğeler koyuyordum. O, kusursuzluk iddiasında olabilirdi; ama ben de yetenekliydim. Konu ritimse doğaçlamanın tillahını ortaya dökebilirdim. Bu konuda mümeyyizdim, reşittim, ehliyet sahibiydim. Müziği alçaltıp yükseltiyor, aralara süslemeler atıyordum. Fakat kafamın içinde aniden beliren Albayım'ın deklamasyonlu sesiyle, hayale, oyuna, hatta maskaralığa battığım için adam olamadığımı söyleyen tümcelerini ne kadar hızlanırsam hızlanayım bir türlü yetişip bastıramıyordum: "Düştüğün bu durumlardan artık seni ben bile kurtaramam! Yok şunu şöyle söyleyemez misin, yok bunu böyle değil, şu şekilde tonlasan

olmaz mı? Bunu ben okula gitmeden önce yapabiliyordum, çocuk... Biriniz de bana benzeseydiniz! Ha, tabii şimdi sen çok iyisindir de ben aşırı cereyanlara karşı ihtiyatı çok öne çıkarıyorumdur... Akşam aile toplantısında 'iki toplumlu bir federasyon ve Kıbrıs'ta çözüm' konusunu işleyecektim ama bu saçma davranışını konuşsak daha iyi olacak!"

Hayat boyu beni kendi kalıbına dökmeyi iş edinen bu adama karşı bir ayaklanma yaşıyordum. İçimde, bana kötülük olarak benimsetilmiş öfke, yaratıcı bir figürle müziğime katılıyor ama nafile... Albayım'ın tümceleri netliğini koruyordu. Her zamanki gibi ağzımdaki sesleri bastırabilmek için çıkarabildiğim bütün armoniyi en yükseğe taşıdım. Yetersiz kalıyordu. Albayım'ın üstündekilere yönelik sonsuz uyum yeteneği aynı zamanda altındakilere sonsuz kusur bulmayı da içinde barındırıyordu. Baş etmek çok zordu. Ellerim hızlanmıştı, koyverdim ritmi, Allahına kadar kreşendo!

Bu son tümceyle beraber çay bardağı kırılmadan çalmayı kesmiştim. Şenlikli patırtımdan kimileri şaşkın, kimileriyse gülümseyerek bakıyordu bana; yadırgayan bir işaret yoktu. Sanattan anlayan insanlardı. Albayım'ı bir omurgayla kardeşim Mustafa'nın deyişiyle modifiye etmek istiyordum. Onu hep çok önemli olduğunu anımsatan bilmişliklerinden sıyırmak ve kusursuzluğunu anlatan bazı rütbe ve madalyalarını sökerek, berat rulolarını, tatbikat kupalarını fırlatıp atmak, kusurları olan bir karaktere çevirmek sonuçta onun beni anladığı, benim de onu anlayabileceğim bir dünya kurmak gibi boyumu aşan niyetlerle, içimde topyekûn bir ayaklanma başlamıştı. Aaaalbayım'a karşı ihtilal koşulları olgunlaşmıştı. Aşağıdakinin eski tarzda yaşamak istemediği, yu-

karıdakininse eski tarzda yönetemediği bir duruma gelmiştik nihayet. Bu kez gerçek üçüncü bir yol bulmuştum. Panoda okuduklarım içime akmıştı. Derinimde karakter arkadaşlara duyduğum yakınlık, onların arasına karışma isteği yaratmıştı. Hatta bu bir karardı. Ne olmuştu da böyle olmuştu? Yaşadığım aydınlanma, içimdeki kara büyüleri çözmüştü. "Albayım" vakasını ritimlerin dışında başka yollarla da bertaraf edebileceğim gerçeği, netlikle önümde duruyordu. Bastırmalar sonuç vermiyor, başka bir yerden dönüyor ya da küt diye karşıma çıkıyorsa ben de beni deli eden içimdeki lakırdıları ehlileştirebilirdim. Karakter Yaşatma Cemiyeti Lokali'ne girdiğimden bu yana olduğu gibi, bana ait sözcükleri bularak safkan Albayım tümcelerinden kurtulabilirdim. Denemediğim bir yoldu bu. Şimdi kafamdaki bana ait olmayan sesler yeniden durmuş, kendimin efendisi olduğumda ortaya çıkan ışıltılı durumuma kavuşabileceğime inancım bu defa artık hiç gitmeyecekmiş kadar belirginlik kazanmıştı. Yaşlı ve artık gayet emekli albayı "her şeyi bilme" görevinden alma zamanıydı. Onun her şeyi bilmesinin neden saçma olduğu bana şimdi altın tepside sunuluyordu. Hakikat denen şey, her an tepemizde, basit ve sabitlenmiş bir mekanizma değildi; artık içimden konuşsa da bana hizmet ediyordu... Kızmıyordum, böyle olamazdı. Yaşlı kurt, kuyruğundan yakalanmıştı. Onu, onun sözleriyle, kızmadan, sinirlenmeden beklenmedik bir yerinden yakalamıştım.

Sakinleşmiştim. Önümde tüm enginliği ve gerçekleriyle somut dünya, zemininden çıkan figür ve karakterlerle tıpkı bu lokale girerken olduğu gibi yeniden dönenip durmaya, halden bir başka hale ağır çekimde dönüşmeye başlamıştı. Böyle anlarda zaman, sanki aklımın içine akıyordu. İnsanın bir anlama ulaşması ne büyük bir mut-

luluktu. Bulduğum, şuydu: Anlam ırmağında aynı sözlerle iki kez yıkanamıyordun. Her şey değişirken, sabitlenmiş gerçeklerle anlatamaz ve anlayamazdın. Anlamayan, hatta bütün her şeyi sabitlenmiş doğruların içine tıkıştırarak anlatabileceğini sanan ve içimi tüketip bendeki anlamları kurutan hem büyük, hem baba, hem de Albay olan malumu işte burasından yakalamıştım. "Aydınlanma" diye diye dünyamı karartmıştı. Yıllardır önümü tıkamıştı. Ağzımı dilimi kekeme hale getirmişti. Beynimi, yüreğimi tutuculaştırmıştı. Kimseyi sevememiş, kimseyle yatamamıştım. Hayatı otuzbir çekmek kadar sahte, yalan bir heyecan olarak yaşıyordum. Hayattan sıfır virgül sıfır sıfır bir oranında oy bile alamıyordum. Panoda yazılanları ve bu ortamı sevmiştim. Ben gerçek aydınlanmanın peşindeydim. Derinimde yeni bir şeylere başlama kapasitesi, yeni sözler söyleme kudreti duyuyordum.

İşte bu an, cebinde kalınca bir kitap, yaşlı bir adam gelip masama oturdu. Kitabı çıkarıp ortaya koydu; eskilerde kalmış bir yayınevinin solmuş kapağından ve ters durmasından ancak "tehlikeli" bir adı olduğunu okuyabilmiştim. Daha önce denk geldiğim bir kitap değildi! Ne Albayım'ın kütüphanesinde ne de başka yerde gördüğüm bir kitap!

"Adam pencüdü diyor, pencüdü geliyor; carüse diyor, carüse..." O, masasından kalktığı kişiye söylenirken beriki de orada keyifle sırıtıyor. Ona sırtını dönüp sandalyesini düzeltiyordu.

"Sabahtan tavlaya oturmamaya çalışıyorum. Oynarken iyi de, sonrası göz sulanması, esneme, eblehlik..."

Açık renk takım elbisesi, panama şapkasıyla bir beyefendinin böyle altüst oluş yaşayan bir masaya tenezzül buyuruşu, yaymaya başladığım ışıkla ilgili olmalıydı.

"Esbabı mucibesi anlaşılmasa da pek güzel bir konserdi."

Masada dokuz sekizlik kısa bir varyete daha yaparak tebessüm ettim. Rahattım ve içtenlik doluydum. Şaka, dünyanın güzel bir nimetiydi, insanlar arasında kapıları aralayıveriyordu. Benimle yakınlaşmak isteyen yaşlı adam, aralanan kapıdan teklifsizce girdi:

"Ne iş yapıyorsunuz?"

Hiç ikileme düşmeden, kırk yıldır yapıyormuş gibi yanıtladım:

"Yazarım."

Bu kadar kendime güven dolu olduğum görülmüş şey değildi. Müzikte vuruşlarla yaptığım doğaçlamayı sanki sözcüklerle de yapabilirmişim gibi sürdürdüm:

"Romanım için karakter bakıyordum."

Bu fazla kaçmıştı. Adamla bir kahvehane sohbetinin ötesine geçmek istemiştim. Ancak şaşkın şaşkın bana bakan karakter, kendisini hayvan pazarında bir celep karşısında gibi hissedebilirdi. Mal mı alıyordum? Aşırıydı. Hızlanmış, önden gitmiştim; yanlış sözcüklerle başlamıştım. Durumlara bakılacaktı... Koşullar... Önce "koşullar" mı, yoksa "niyet" miydi? *Felsefenin Temel İlkeleri*'ni bir anda karıştırmıştım. Kendime aşırı güven, güvensiz halimden ötede değildi. "Karşıtların birliği" denilen yere yine gelmiştim. Yani paniklemiş, açıkça insanların ters bölgesine girmiştim. Durumu toparlamak telaşı, hızımı arttırmıştı:

"Aslında genel kurgu hazır. Bir meselem var. Hayatını kaydırmak istediğim –yani romana kaydırmak, taşımak manasında– bir tip diyelim. Karakter olabilmesi için ya odun ya da epey odun ekmeği yemesi gereken, susturulması zorunlu, hatta kafasının içindekileri onun değil bu kez bizzat benim belirlemek istediğim... Anladınız sanırım, hayatımı kaydırmış biri..."

Hızlı ve fazla konuşmuştum. Konuyu değiştirmeliydim:

"Siz bir karakter olmalısınız?"

Sesimdeki tonlama, tümcenin sonunda onaylama bekleyen aciz, tedirgin bir soru işaretimsiyle bitmişti. Bir türlü sıfatlar yükleyemiyor, belirleme, niteleme özelliklerine varamıyor, Albayım'la aramızda olduğu gibi sadece laf dokundurma düzeyinde kalıyordum.

"Bir eşyadan bahseder gibi soruyorsanız hayır!"

Bütün bir dilbilgisinin inceliklerinden oluşmuş, yazınsal da olsa gelişmiş bir ruhsal dünyası olduğunu anlatabilmek için, ta dibini görüyormuşçasına gözlerimin içine baktı. Sağ elini diğer eliyle kaşır gibi okşadı.

"Roman boyunca eşsiz bir serüvenimiz olur. O yüzden sözcüklerden oluşmuş harcıâlem bir şey olarak hemen paketleyip damgalamayın bizi."

"Peki, romandan sonra?"dedim.

"Hızlı bir yağmura tutulmak kitap sayfası için neyse, aceleci biri karşısında karakterin durumu da odur; romandan önce romandan sonra hiç fark etmez!"

Bizim yaşlı albayın oturaklı tümcelerine benzettim bir an. Beden ifadesinde, genel olarak havasında, kaşlarında filan bizim babaya akraba bir şeyler sezinler gibi olmuştum. Garson Semih, tam bu anda kuşburnu çayını onun önüne "Buyurun, Albayım!" diye koyunca içimden "Ahhaa!" diye bir ünlem geçti. Garson Semih, beni karaktere yakınlaştıran tüyoyu zamanında vermişti. Karşımdaki bu müşfik karakter, bir albaydı. "Ahhaa", şaşırmaktan çok jeton düşmesiyle beliriveren güzel bir ünlemimizdi. Roman yazacaksam dili, dilin bilgisini sevmeli; ünlemiyle, tümleciyle, her nevi belirteciyle yatıp kalkmalıydım. Bu insanlarla başka türlü nasıl ilişki kuracaktım? Yazınsal gerçeklik diye, tam da göbeğinde olduğumuz bir şey vardı.

"Albayım, benim babam da emekli albay. Ancak siz hem emekli albay, hem de bir karakter olmalısınız."

"Üzülerek söylemek gerekirse iyi bir romancı olma ihtimaliniz, iyi bir müzisyen olma ihtimalinden düşük görünüyor."

Sanki dünyanın bütün albaylarının bende bir eksik gedik bulma zorunluluğu vardı! Ama Albayım'ın ardından gelen tümcesindeki melodiden ve yargısına iliştirdiği gerekçeden, bana karşı ilgisinin henüz kaybolmadığını anlayabiliyordum.

"Çay bardağındaki şıngırtılar eğlenceliydi. İlk aklınıza gelenleri söyleyivermeniz ise roman dünyasına uzak olduğunuzu gösteriyor."

Karşımdaki, derin bir karakterdi. Sakinleşmeli, kendimi bir yere koymadan kafamda çakan şimşekleri anlatmalıydım. Onunla uzlaşmalı, iş birliğine açık olduğumu göstermeliydim.

"Albayım, size albayım diyebilir miyim? Evet, roman yazarı değilim belki; ama kaderini değiştirmek isteyen biriyim."

"Yunan piyeslerindeki gibi kaderinle savaşmak şimdiki romanlarda alay konusu olsa da ben çok severim. Kahraman hata işler, büyük ıstıraplar çeker, yolculuğa çıkar, başka biri olarak döner... Nerde bulacaksın öyle karakteri?"

Albayımın söyledikleri beni etkiliyordu. Ben de kendi Albayımı tarihteki kahramanlar gibi ele almalıydım. Arı satmış namusunu kiraya vermiş Yurdanur Yılmaztürk'e acı çektirmeli, işte bu Albayım gibi arı hale getirmeliydim. Onun yazgısı değişmeden benimki değişemezdi. Her şeye tarihsel bakmalıydım, tarihsel ve diyalektik, hatta polilektik... Bizimkinin cephaneliğinde olmayan gayet konvansiyonel yeni silahlar bulmuştum. Savaş kızışıyordu.

"Sizinki gibi esaslı tümcelerle, Albayım, meselelerimi yazmak istiyorum. İçime Albayım'ın soktuğu cinli tümceleri müzikle yani ancak başka bir gürültüyle bastırabiliyorum. Fakat bazen o da yetersiz kalıyor. Karakter Yaşatma Cemiyeti'nde gördüklerim, şurada okuduğum ilke ve amaçlar panosu, bunu başka türlü de yapabileceğimi düşündürdü bana. Yazıyla uğraşmak, yazgımı yeniden belirlemek istiyorum. Bana yardımcı olabilecek karakterlerle, onların replikleriyle, tiratlarıyla kötülere gününü göstermek; benim gibi zayıfların, hastaların, fakirlerin kurtarıcısı olmak; sığınıp teselli bulmak isteyenleri hoşnut etmek istiyorum!"

İçtenliğimi görmüş müydü? Yoksa laubali diye mi geçiriyordu aklından?

Bir süre sustuk. Aramızda bir alışveriş olduğu belliydi. O, benim masama gelmişti. Ben, sanki yıllardır yanıma gelmesini beklediğim adama kavuşmuştum. Yüzünü, oturuşunu, bütün ifadelerindeki en küçük değişmeleri pürdikkat izliyordum. O da aynı biçimde bana bakıyordu. Zaman yine yavaşlamıştı. Bir şey yapmıyor gibi öyle durmamıza karşın bir şeyler oluyordu. Bir karakter olarak iş birliği yapabilmesi için bana güvenmeliydi. Haklıydı. Onu anlıyordum. Allahım, bir karakteri anlıyor, aklından neler geçtiğini bilebiliyordum. Bir yazarın karakteriyle karşılaşması böyle mi oluyordu? Bir hayalin gerçekliğe değdiği noktayı bulmuştum.

"Kendi albayını niye yazmıyorsun?"

Tabii, Albayım kaçın kurasıydı; biraz zora koşacaktı. Pişmiş aşa su katar gibi yapıp benim kararlılığımı ölçecekti. Fakat az önce Karakterleri Yaşatma Cemiyeti'nin İlke ve Amaçları'nı dikkatle okumuştum. Onların yaşadığı zorlukları biliyordum. Onlar da bir metinden ötekine geçebildiklerinde yaşadıklarını hissedebiliyorlardı.

Üstelik yanıma gelip oturduğu o ilk andan beri –parmak eklemlerindeki küçük deri pullanmasından– sıkışmışlığının farkındaydım. Kitap sayfaları arasında ömrünü vermiş bu yazınsal abidenin de karşılanmayan bir gereksinimi olduğu belliydi. Onu metinler arasında gezdirecek benim gibi birine gereksinim duyduğunu hissetmiştim.

"Ben eski bir albayım. Alay edilmek, hele hele yüzüme ciddiyetle kafa sallanırken arkamdan göz atılması gibi şeylerin başıma gelmesini istemem. Rolümün ciddiyetinden taviz veremem."

"Bunlar bizimkinden bildiğim şeyler, Albayım."

"Her şeyi basitleştirmeyin. Her dönemin albayı kendine münhasırdır. Şimdilerde hiçbir şeyden anlamayan, yalnızca bir konuda uzman gencecik albaylar kaplamış ortalığı. Bizim zamanımızda yalnızca bir meslek değil yaşamda da gelinebilecek bir mertebeydi albaylık. Sokakta gördükleri zaman elimizi öpmeye gelirlerdi. Sizinle çalışırım; ama sizin istediğiniz şekilde değil..."

Bir umut ışığı belirmişti. Albayımla temas sağlanmıştı. Albayım yola geliyordu. Bütün albayları yola getirecektim. Ancak acele etmemeli, nicelik oluşturmadan niteliksel bir sonuç alamayacağımı bilmeliydim. Diyalektiğin yasalarıyla albayların prensiplerini yenebilirdim. Yapılacak tek şey, onun ritmiyle akmak, telaşımdan uzak onun sükûnetine yakın yerlerde durabilmekti. Sükûnet ne ki, ben onların kadifeyle kaplı otoritelerinin ilminden geçmiş, "örfi idare" yasalarıyla büyütülmüş bir insandım.

"Bir hikâye okunduğu zaman hem malûmat almalı, hem eğlence bulmalı, hem de neticesinde bir ibret ve hikmete nail olmalı!"

Elinin sedefli bölgesini tatlı tatlı okşayan Albayım tümcesini tamamladıktan sonra bir suskunluğa büründü ve bir süre önüne bakarak bekledi. Sanırım koşulunu

söylemeden hafif bir gerginlik yaratmak istiyordu. Böyle bir sahnenin daha etkileyici olacağını yılların roman kahramanı olarak biliyordu.

"Sen yazıp getireceksin. Ben gerekli yerde devreye gireceğim."

"Ama Albayım..."

Elini kaldırdı. Bazı jestler, sözden etkiliydi. Albayım, hemen yazarın patronajına girecek bir karakter olmadığını, ardından ayağa kalkarak göstermişti. Yalnız, Albayım sadece sahneyi değil kendini de biraz germişti. Sonuçta romancının, küçücük anların ayrıntılarını gerçekçi biçimde vermesi gerektiğini, şu kadarcık zamanda da olsa, işin içine girdikçe anlıyordum. Kimsenin aklına, "Gerildiğini nereden anlıyordun?" diye bir soru takılmamalıydı. Albayım belli belirsiz titriyordu ve bunun bir heyecanın gerginliği olduğuna anlayış sahibi bir amatör bile varabilirdi. Bu noktada susmam gerektiğini, ne söylerse söylesin şimdilik stratejik olarak kabul etmem gerektiğini biliyordum.

Ancak "Her dönemin albayı kendine münhasırdır," sözü Albayım'ın bu hareketleri içinde çürüyüp gidiyordu; çünkü bu jestlere yabancı değildim. Albaylarımda değişmeyen evrensel bir töz vardı. Ben bu "töz"e karşıydım. Buna karşı tavır aldıkça içlerine çekiliyor, savaştıkça da onlara benziyordum. Beni karşıtıma çeviren bu "töz"ü de içerip sentezlemek, bir başka şekilde ortadan kaldırmak istiyordum. Romanımda karşı çıkmak istediğim yazgının bu olduğunu Albayım'a nasıl anlatacaktım?

"Son zamanlarda, figüran kahvehanesi gibi buradan hemen birini kaldırıp götürebileceklerini sanıyorlar. Diziciler, televizyoncular, en asil karakterlerimizi günümüze uyarlayıp maskara yapıyorlar. Onlardan biri olmadığın belli ama her şeyin müteakip müddetler halinde tekâmülü

esastır. Biraz daha yavaş gidelim ve bu silsilenin bir tabiat kanunu olduğunu unutmayalım."

Albayım'la ortak dili bulmak ne demek, Albayım "süreler" demek istiyordu, birbirini takip eden sürelerle "süreç" demek istiyordu, ben bu dili ana dilim olarak zaten biliyordum. Sonuçta aydınlanmış Cumhuriyet çocuklarının bilimin doğruları etrafında anlaşmalarından doğal ne olabilirdi? Onlar bizim miladımızdı, daha geriye gidemeyeceğimiz bir tür tarihsel takozumuzdu. "Albayım, canım tarihsel takozum" dedim içimden, onu anlayabildiğimi o da anlayabiliyordu. Ayağa kalkıp heyecanla elimi uzattım: "Konuştuklarımızı unutmamak için yazabilir miyim, Albayım?" İçimdeki kavga bir hoşluğa dönüşürken yüzümdeki kaslar muzipçe yukarı meylediyordu. "İçimden roman tümceleri fışkırıyor, Albayım." Müzikten daha gerçek, daha elle tutulur bir çıkış buluyordum galiba. Yıllardır aradığım kurtuluş yolu beliriyordu. Benimkine hiç benzemeyen bu müşfik Albayım'dan ve ilim ile marifetten anlayan ediplerin elinden çıkmış bu güzel mahlukatın tümünden şimdilik ayrılmak ve deli gibi yazmak istiyordum.

Çay parasını "ilk sefer ikramdır" diyerek almayan bilge Ocakçı Fethi Usta'nın ve hayali kendine meslek etmiş Garson Semih'in ellerini hararetle sıkıp Karakter Yaşatma Cemiyeti Lokali'nden çıkınca her yeri huzur kaplamıştı sanki; yeryüzünde mutlak bir dinginlik oluşmuştu; ağaçtaki böcekler susmuş, yerini bir kumrunun tembel kuğurdamasına bırakmıştı. Cam gibi berrak bir hava... Sonbaharda kocaman bir nefes çekip yürümek güzeldi.

Öncü gerilla, önemli keşifler yapmıştı. Albayım'a karşı kullandığım gerilla metaforunu bu defa küçük düşürmemiştim. Akıl almaz, tuhaf bir işin zuhur edeceği

harika bir mevzi bulmuştum. Üst rütbeli bir personeli kendi saflarıma katmaya razı etmiştim. Kuşların, ağaçların, müziğin, hayal kurabilen gerçek insanların ve sokakların tanrısına inanan bu mümin gerilla artık romanların da tanrısına inanıyordu. Sanki beni terk etmiş gerçeğimle yeniden buluşmuştum. Ağzımda, kendime özgü yeni sözlerin başladığını duyuyordum.

Roman başlıyordu.

Latife ve Fikriye Arasında

"Kendi rutinini seveceksin!" Bunu çoğu kişi sıkıcı görür ama ihtiyat buradadır. Bunun dışında ya kaza vardır ya ölüm! Ha, evet ya da adamın ayarını bozacak sevinç... Eksik olsun! Ben uykunun uyanıklığa dönüştüğü yerden hep ürkerim.

Gözlerimi açtığımda bugün de ölmediğimi anladım. Horlamamak için kullandığım ikinci yastık... Köşesi açık kalmasın diye yatarken ucunu özenle çektiğim perde... Karşımda aynalı kapıyla geçilen giysi odası ve buradaki Büyük Kurtarıcı koleksiyonunu da anımsayabildiğime göre her şey yolunda. Hafızam bir yere gitmemiş.

Bazen böyle uyandığımda bir çarpıntı bu ana eşlik eder. Alacakaranlık, ürpertici, tanımadık bu yer, ölüm alanı mı yoksa ilk kez görülen şeylerde yaşanan yaratıcı-

lık bölgesi mi? Sanki bir yerlere çağrılıyor ya da yuvarlanıyorum. Uyanırken bedenim daha arkadan geliyor. Ağzımın içinde bakırsı bir acılık, eklemlerimde ağrıdan çok sıkıntıya benzeyen keyifsizlik... Aslında bunlar, benim kırk yıllık hallerim. Sızlanıyorum, o halde varım. Sızlanmadan bile aydınlanmacı sloganlar üretmeli; öyle bir dönemdeyiz.

Geçen, orduevinde bunu söyledim, aman ne mevzu oldu. Meğer bayağı bir sorunmuş. "Prostatını kontrol ettir" dedi biri, "uykuda çişin geliyordur." "Hatırlayamadığın kâbuslar görüyor olabilirsin" dedi bir diğeri, "Alzaymır başlangıcı sanki..." "Hafızaya en çok ihtiyaç duyulan zamandayız, ağzını hayra aç!" diye tersledim. Bu uğursuz hastalıktan bahseden de uğursuzdur. "Şiir de ihtilal de uykunun uyanıklığa dönüştüğü o aralıkta olur" dedi bir başkası. Masadaki yeni emekli olmuş paşa, "Bizden ikisi de geçti" deyince gülüştük. Güldük ama sonra epey canım sıkıldı. Güya çok liberal, çok modern, çok esprili; çocuklarının ikisini de Amerika'da okuttu. Bir şeyin geçtiği yok. Geçen sizin içiniz! Böyle teslimiyetçiler giderek çoğalıyor.

Sırtımın ovulması nasıl bir sabah keyfi olurdu... Sırtım hiç sıvazlanmadığı için böyle eğrilip duruyor belki. Ne güzel iç çektim. Hep "dik dur" komutuyla yetiştik, kimse gelip de okşamadı. Yaşlı adamların en büyük düşmanı, kendine acımanın güzel arındırıcılığına tam girecekleri anda biraz yukarıdan gülerek bakan bilgiçlikleridir. Öyle bakar oradan, işte böyle, hesapta her şeyi biliyormuş gibi. Ben, doğrusunu bilmek değil de duygulanmak istiyorum belki. Bilmek istemeyle hep sorunum olmuştur. Tabiat, bilgiçlere yaşamın bütün sürprizlerini yok ederek kesiyor cezasını. Bu "her şeyi bilme", "merak"ı da azaltıyor, affedersin... Şimdikilerin deyişiyle, perfor-

mansı da!.. Çalkantılı duygular, bitti denecek kadar azalıyor. Her şeyin neden olduğu, kafamıza daha önceden çakıldığı için "Merak ettim" dediğin şey, hemen o an dalında çürümüş meyve gibi önünüze dökülüveriyor. Yaşlılar, gerçekten "bilir" oluyorlar ama bu halleriyle daha yaşlı ve yalnız oluyorlar. Düşünüyorum da orduevinde biri de çıkıp duygumu anlamaya çalışmadı. Bizim mesleğin müktesebatında bu tür duygusallıklar için, kişinin kendisinin çözmesi gereken detaylardır diye düşünülür.

Çok uzağa gitmemek gerek; hatırlıyorum aynı şikâyetleri; "Bilmek değil inanmak lazım" diye söylenip duran babam da bir köşede kitap okumaya çalışan benim için yapardı böyle. "Peygamber efendimiz ümmi idi; ama ne çok bilenlerin göremediklerini görmüş, bilemediklerini bilmiş idi." Böyle der dururdu; ama rahmetliyle inançlarımızdan çok siyaset münakaşası yaşardık. Netice itibarıyla o yanlış siyasi düşünceleri de inancından ürüyordu pek tabii! Demokrat Parti tutuculuğu yüzünden hep çatışırdık. O benim okumama söz edince ben de lafımı esirgemezdim: "Kuran, 'Oku!' diyerek başlıyor; Kuran buyruğu, kulağını o radyoya yapıştırıp hep ve yalnızca ajansları dinlememizi isteseydi, 'Dinle!' diye başlardı." Kapıdan bana ters ters bakar, "Kuran'ı okuyorum, o bana yetiyor. Rabbim İkra'yı, Kuran için buyurmuş. Hem öyle laf cambazlığı yapma!" deyip uzaklaşırdı. Günlük yaşamında gayet akıllı ve dürüst bu adam, siyaset ve din konusunda bir meczup, bir gulyabani olur çıkardı.

Çocuklarım Kemal ve Mustafa'ya gelince; onları çok iyi yetiştirebildiğim kanaatinde olamadım bir türlü! Onlara ne zaman "Batı'nın bizden esirgediği bilgi budur!" desem, bilgilerimden bir hisse vermeye kalksam, o Batı'nın döküntü malumatlarıyla gözümü oymaya kalktılar. Mustafa'yı, ne yalan söyleyeyim, daha çok severim; ama

rahmetli babamın deyimiyle taharetsiz, gusülsüz gezmek, sevgilisini kıskanmamak, her türlü nane, her türlü sefahat onda! Parayı ve arabaları çok seviyor. Kemal saf, temiz kalpli falan ama gel gör ki her türlü aşırı düşünce de onda! Örneğin "caz", "rak", "rep" merakı, solculuk illeti Batı'dan alınacak ilk şeyler mi olmalıydı! Ritim aletlerine saplantılı düşkünlüğünden, gezmediğim psikiyatri doktoru kalmadı. Tutturmuş bir ağzımın içinde başka ses diye! Ağzının içindeki başka sesleri bastırıyormuş bu tür bir müziklen! Gençliğimde çocuklarımda olsun diye arzuladığım, hayalini kurduğum çağdaşlık, bu haliyle inkâr etmek zorunda kaldığım şeylere dönüştü tabiatıylan.

Akıl, değirmen taşları gibi arasına buğday atmayınca kendini öğütmeye başlıyor. Öyledir; muharebede, gücü, imkân yaratıp muhatabına ulaştıramazsan geriye tepip sana zarar verir.

Harbiye'de Shakespeare'i seven edebiyat öğretmeni yaşlı bir binbaşı vardı, "Her şeyi bilmek trajedisi ve bir şey yapamamak komedisi(!)" derdi, "Tam tekmil piyes bu yaşlılık." Meselenin künhü şu ki biz Cumhuriyet'i "bilme"den "yapma"ya taşıyamadık. Onu ileriye götüremedik neticede.

Neyse ki ciddi meşgalelerim var. Ben yetmiş sekiz yaşında, emekli bir istihbarat subayı, bu Cumhuriyet'in sorumlu bir yurttaşı ve onu geriye düşürmeyeceğine ant içmiş bir neferiyim.

Ağır ağır yataktan kalkarım. Hanıma bakar, uyanmışsa günaydın derim. Uyanmamışsa usulca biraz onu seyrederim. Uykusunda örtünün altından bir ayağını mutlaka dışarı çıkarır. Ayağını gözümle severim. Tabanındaki çizgilerde dibi görünen bir denizde dalgaların oluşturduğu yumuşak kumsal kıvrımları görürüm ama böyle laflar etmem ona. Rahmetli babamın fıtrat dediği

insanın bir tabiatı var. Babamın da annemi bir kere ismiyle çağırdığını duymamışımdır. "Ey", "Öyy" ya da en kibarı "Yurdanur'un Anası." Ben öyle olmadım, arada bir karıştırsam da eşlerime hep isimleriyle hitap etmişimdir. Bana geriye dönüşü pek olmasa da, hayatımdaki kadınları hep yükseğe taşımaya çalışmışımdır. Bunların anlamı üzerine bir kere olsun düşünmemiş insanlar, Cumhuriyet'in kazanımlarına şükran duyacaklarına laf ediyorlar. Geçenlerde Mustafa'nın okuduğu o liberallik iddiasındaki paçavra gazetede bir köşe yazarı, "Cumhuriyet dönemi boyunca bırak kadın milletvekilini, kaç kadın şairin var?" diye sormuş. Şimdi bu ikinci Cumhuriyetçi lakırdılara karşı, gidip beylik tabancamı giysi dolabının üstündeki kutudan çıkarıp belime takmak geliyor içimden! Bazen sözün bittiği bir yer vardır. Ulan, kadına seçme seçilme hakkını dünyada ilk biz verdik! Aile toplantısında çocuklara bu konuyu işlemem lazım!

Emekli olduğumdan bu yana, sorunlu uzun tuvalet fasıllarında, hiç aksatmadan kafamda Büyük Kurtarıcı'ya ithafen yazdığım raporları şekillendiririm. Dün Köktürk Yazıtları'ndan Kültigin'in Doğu yüzündeki on ikinci satırın günümüz için anlamını açmaya çalışmıştım: "Ten^ri küç birtük üçün ka^nım kagan susi böri teg ermiş" yani "Tanrı güç verdiği için babam hakanın askeri kurt gibiymiş." Neler buldum bu bir tek cümlenin içinde! Tuvalette nedense zihnimi çok açık hissediyorum. Bu karışık coğrafyada Tanrı, Atatürkçü ordumuza güç versin.

Bugün "fiasco" sözcüğünü rapor edeceğim. Politikada bizimkilerin her hareketi bu sıralar "fiyasko" ile sonuçlanıyor. Bu Genel Kurmay Başkanı için –başta sınıf arkadaşları– hiç kimsenin umudu yok. Bizdeki "fiyasko"

sözcüğünün, dilimizden Venedik cam işçiliğine kadar uzandığını saptadım. O dönemlerde cam şişe yapan bir usta, eğer ucu boş çubuğundan başarılı bir nefes veremezse, yaptığı şişe ince cam işi değil de adi sofra şişesi olarak kullanılıyor ve bu sofra şişelerine de İtalyanca "fiasco" deniliyormuş. Kesin önce bizden onlara, sonra bu haliyle de onlardan bize dönmüştür. Ben Türkçe sözcüklerin gücünü biliyorum. Bunun gücünü bilmeyenler tıpkı bu cam işinde başarısız üfürenler gibi sıradan bir üfürükçü oluyor. Bizim üst kademe, tarihinin en büyük aczini yaşıyor. Dinciliğe vermedikleri ödün kalmadı. Dolmabahçe Sarayı'nda başbakanla gizli toplantı yapmış, "Toplantıda konuşulanlar benimle beraber mezara gidecek" diyor. Alt kadrolar daha neyi bekliyorlar? Büyük Kurtarıcı'ya karşı görevimi ölene kadar sürdüreceğim, bu da benim nefesim, her gün ona tekmil verişim. Benim nefesim bu teslimiyetçi fiyaskocularınkine benzemez.

İlk eşim Fikriye, kanserden gözümün önünde eridi gitti. Kemal'i evlat edinmek onu mutlu etmedi. Kendimi işime vermesem, rahmetlinin ölüme yaklaştıkça dozu artan kişiliğime yönelik suçlamalarına herhalde zor dayanırdım. Ölüme yaklaştığını hisseden insanlarda bazen yapamadığı her şeyi yapmaya yönelik bir hınç, saldırganlık ortaya çıkabiliyormuş. Ölmeden önce ziyaretine gidenlere, çorbayı porselen büyük kâseyle servis etmesini birkaç kez söylediğim için, benden "bir diktatör gibiydi" diye bahsetmiş. Ben sofrada da düzen seven biriyim; kaşığın, çatalın, bıçağın, kumaş peçetenin yeri muntazam olacak. "Hayatı boyunca bana çektirdi, o ne dediyse hep o oldu" diye gözyaşlarıyla herkesi, en çok da Kemal'i bana düşman etmiş: "O bir despot..." Hatta o dönem komünizmle flörtü ilericilik sanan bazı modasever akrabaların ağzında bu lakırdı şuna dönüşmüş: "O bir faşist..." Aile

içinde kulağıma çok geldi. Vefatıyla bütün bunları içime atıp uzun süre tek başıma herkese sırtımı döndüm. Türkiye'de şimdi yaşananlar yaşanmasın diye çabaladığımız bir zamandı. O zaman dincilik, bölücülük değil de solculuk modaydı. Binaneleyh laf lafı açıyor... O dönem neden solculuk öne çıktı diye düşündüğümde... Sosyal gelişme, ekonomik gelişmenin önüne geçtiğinden neredeyse dağ taş solcuydu. Din bunu dengeler diye düşündük ama ayarını kaçırdılar. Şimdi bu din bezirgânları, "ekonomik gelişmeler iyi; dünyanın en hızlı gelişen ekonomilerindeniz" diyorlar. Pöh! Bu cahillik, cemaatçilik ne olacak? Bunun çaresi aydınlanmadır. Ama ayarında, dozajında; solcuların ayranını kabartmadan! İlacın dozu kaçınca zehir olduğunu ne aldatılmış solculara anlatabildik ne de kendini ümmet-i İslam sanan bu inançsızlara!

Henüz binbaşı olmadan Planlama ve Etüt Dairesinde büyük bir sorumluluğum vardı, bu daire benim dönemimde olduğu gibi işi sıkı tutsaydı bu duruma gelmezdik... Binaneleyh diyeceğim, çok çalıştım, işimle hep yüksek bir enerjiyle ilgilendim. Bir sürü sol örgüt vardı ve şimdiki gibi değil, her gün bir sürü insan ölüyor ve dışarıdan kışkırtılan bu örgütlerin hepsinin ciddi taraftar kitleleri vardı. Bunlarla psikolojik olarak da harp etmek gerekiyordu. Çoğu zaman başardık. Kitleleri tedirgin ettikçe ihtiyatlı bölgeye yaklaşırlar. Psikolojik harbin temel düsturu budur. Ülkeme, vatandaşlarıma karşı hizmetimi hiç karşılık beklemeksizin yapmışımdır.

İhtiyatlı olmayı yaşamımda baş ilke saydım. Gerçekten şahsi manada da bu alana giren kişi tedirginlik nedir bilmez!

Daha sonra ikinci defa evlendim. Fikriye vefat etmeden gözüme Latife'yi kestirmiştim... Öyle demeyeyim de,

şöyle olmuştu: Bir gün her zaman yaptığım gibi yatmadan önce biraz Nutuk okuyorum ki bir cümlesinde bende ansızın bir şimşek çaktı, beynimde sanki bir deprem: "İhtiyat kuvvetleri olmayan ordular yenilmeye mahkûmdurlar." Böyledir, yaşamımdaki önemli kararların çoğunu Nutuk sayesinde vermişimdir. "Ulan" dedim "ihtiyat kuvvetin nerede?" Bugüne kadar vatan millet hizmetinden bir sevgilin bile olmamış. Büyük Kurtarıcı'nın sözleri böyledir, tokat gibi çarpar adama. Galiba ertesinde, uzun zaman, şimdi yanlış söylemeyeyim, Kemal'in durumunu öğrenmek için, aslında itiraf etmek gerekirse biraz da öğretmenin adı ilgimi çektiği için okula gitmiştim. Kapıyı çaldım, "Girin!" diye bir ses; ama kapıyı açıp sınıfa girdiğim halde tahtaya bir şeyler yazıyor. Çocuklara belli etmeden öyle aşağıdan yukarı kadar süzdüm. Topuklu bir ayakkabı, diz altı bir etek, şık bir kemerin içine sokulu beyaz bir gömlek ve toplanmış saçlar... Örnek paragrafı yazıp bitirene kadar dönmedi. O an işte Nutuk'taki o cümle bir kez daha kulağımda çınladı: "İhtiyat kuvvetleri olmayan ordular..." Onu öyle arkadan seyrederken vuruldum. Ama Fikriye vefat edene kadar kimseye bir şey söylemedim. Sonra gidip ona, hiç unutmuyorum, şöyle bir cümleyle evlilik teklif ettim: "Bakın Latife Hanım, ne ihtiyacınız ama ne ihtiyacınız varsa ben de sizin ihtiyat kuvvetiniz olmak isterim."

Latife ile evliliğim bana şans getirdi. İşimin güçlükleri bir yana Fikriye'nin ve Kemal'in hastalıklarıyla uğraşmaktan yorulmuştum. 1995'te emekli olduktan sonra sürpriz bir şekilde Sümerbank'ın Yönetim Kuruluna atandım. Boğazı gören bu güzel tepedeki büyük bahçeli villayı öyle alabildik. Bunları başarabildim diye çok seviniyordum. Böyle bir imkân ancak paşa düzeyinde emeklilere sunulurken, benim gibi bir albaya sanırım hizmet

ve fedakârlıklarımın ödülü gibi düşündüler. Holding yönetimine bu işlerden anlamadığımı söylesem de çok ısrar ettiler. Gerçi bu banka işlerinin bokunun çıktığı bir dönemdi. Hükümete bir şey sunulacağı zaman hep beni gönderdiler. Sağ olsunlar o zamanlar devlet katında bir askere ziyadesiyle hürmet vardı.

Benim çocuğum olmuyor. Büyük Kurtarıcı bu konuda da örneğimdir; iki çocuğumu da evlatlık almış oldum. İkinci eşimin yalnızca ismi değil gençliği ve güzelliği de beni etkiledi. Genç yaşta, bir çocukla dul kalmış. Evlendiğimizde Mustafa daha kucağındaydı. Yaşamımda çocuklarımın adları gibi eşlerimin adlarının da tesadüf olmadığını, bu adda eş bulmak için sapkın bir çaba harcadığım dedikodularını umursamadım. Büyük Kurtarıcı'nın anısını kendi dünyamıza yaymak ve onu her fırsatta yâd etmek güzel bir davranış değil mi? Kime ne zararı var? Bu yüzden gerek akraba gerekse orduevi zaviyesinden kulağıma gelen bu alaycı ve seviyesiz dedikoduları, ne yalan söyleyeyim, hiç umursamadım, umursamam da.

Latife, zor zamanlarımda hep destekçi oldu. Tersliklerime, onları ben fark edene kadar sessiz kalmak gibi bir hüneri var ki pek beğenirim. Hatta sürçülisan edip Latife'ye eski eşimin adıyla seslendiğim çok olmuştur. Latife, çok hoşgörülü bir insan çıktı. Böyle ciddi bir zaafın içinde bile bir espriymiş gibi dudakları tatlılıkla aralanır, "Kendimi 1930'lu yıllarda Çankaya Köşkü'nde gibi hissediyorum" diye güler, dişlerinin parıltısı görünürdü. Kemal öğrencisi olduğundan kaynaşmaları zor olmadı. Kemal'e de çocuğu gibi davrandı; bir kere bile karşısına almadı. Kemal ve Mustafa için bunlar ikimizin çocukları dediğimde hep o şefkatli boynunu büktü. Masal gibi, tarihten bahsederdim ona. Bilgilerimin onun için henüz

taze olduğu o dönemde Türklerin tarih içinde nasıl anlam biriktirerek geldiklerini, insanlığa büyük katkılar yapan öyküleri olduğunu ağır ağır anlatırken merakla dinlerdi. "Öğretmen olsaymışsın keşke! Senin asker olduğuna inanamıyorum" derdi.

Şimdi şu yeni bulduğum Sümercede adam anlamına gelen "lu" ile büyük anlamına gelen "gal'in birleşmesinden "lider" sözcüğüne dönüşen serüveni anlatmaya çalışsam, ya başından savar ya öfkelenir. "Eve gelen temizlikçinin ana dilini reddediyorsun; ne kadar ölü dil, ölü kültür varsa kitabını eve yığıyorsun!" diye söylendi geçen gün. O zaman ben de kızıp bağırıyorum biraz tabiyatıylan. "Ne oldu? Hani aydınlanmaya düzdüğün övgüler? Her aylığından iki bilezik alıp koluna geçirdiğin Sümerbank çok iyi de Sümerce mi kötü?"

Türkçe kökenden gelen bir sözcüğün bütün Batı dillerindeki liderlik kavramını nasıl belirlediği gibi düzeyli bir etüdün birdenbire bayağı bir laf sokuşturmaya dönüşmesi, beni yeise düşürüyor; bildiğim her şeyin anlamı bozulmaya başlıyor. Bu eski dil etütleri, Türklük ile çalışmalarım eski karımın hakkımda yaydığı dedikoduların gerçek olabileceği kuşkusuna düşürüyor onu. Onların bütün izi silinsin istiyor üstümden. Belki beni sevmek istiyor. Belki haklı. Ama eski eşim de bunlarla ilgileniyorum diye mızırdanırdı. Hadi rahmetli Fikriye biraz cahildi, Latife'ye ne demeli? Ankara Öğretmen Okulu mezunu...

Çocuklarıma göre de bu dil meselelerinde çok çelişkili bir insanım. Kürtçe de bir dildir diye tuttururdu bana, Kemal. Önce sabırla, bunun Türkçenin bir lehçesi olduğunu dünyaca ünlü âlimlerin kitaplarından pasajlar bularak gösterirdim. Sadece bu lehçemize değil, peşinden diğer dillere Türkçemizden geçmiş sözcükleri, deyimleri

ve kökleri de anlatmaya başlardım. Örneğin Japonlar ve Makedonların çok kullandıkları "hayde" ünleminden ya da Macarların "elma cebimde" diye günlük dillerinde kullandıkları bu deyimden heyecanla söz ederek "Nereden geçtiğini sanıyorsun bu kullanımların?" diye sorardım. Benimle konuşurken dili tutuluyor diye üstüne gitmeden yumuşakça anlatırdım, hem de defalarca! "Bunları söyleyenlere bilgin değil bilgiç denir; hele hele bu bilgiç bir de istihbaratçı albaysa kesin "mütevelli heyeti üyesi" olur" diye gitmiş Latife'ye dokundurmuş. Musa'yı küstürdük, İsa'yı memnun edemedik, Muhammed'e yaranamadık... Peygamberlerine yaranamayan bir ümmet oldum dinine yandığımın dünyasında! Bütün dünya Türk'ten çıkmış; biz ise bırak dünyayı, bırak Türkleri, karımızı, çocuklarımızı bile buna ikna edemiyoruz.

Latife'ye sorsan kızgınlığını arttıran, hayatımızda yolunda gitmeyen kendimize dair meseleler yerine tarihin derinliklerinde yatan kadim gerçeklerle ilgilenmem. Örneğin tutup Mu Kıtası ya da Atlantis'in Türklükle bağına kafa yormam. Nitekim dün akşam televizyonun belgesel kanalında bütün insanlığın göç yolları haritalarını gösterirken bir kez daha anladım ki Uygarlık Tarihi açısından Türklük çok önemli. "Gördün mü?" diye koltukta üççeyrek ona döndüm. Surat beş karış, hiçbir şey demeden kalkıp mutfaktaki televizyona dizi izlemeye gitti. Bu, benim bütün benliğimi dolduran bir heyecan! Bakıyorum, onda tık yok. Neticede kadınların kendileri ulvidir; ancak hiçbir yüce meşgale onları çekmez. Onlar günlük hayata tapınırlar. Ha, yüce meselelere ilgi duyan kadınlar vardır belki; ama onlar da kadınlıktan pek uzaktırlar. Bu dil, tarih merakını bulaştıramadım hiçbirine!

Zaman zaman, sözcüklerde saklı Türklük bilincimizi, tarihimizi, Ulu Önderimize yazdığım raporlarımı anlamsız kılmaya çalışan bu tür münakaşalara çekildiğim oluyor. Ama benim için bütün gece kendi köklerime uzun yolculuklar yapmak; yaşantılarında var olmuş, sonra onlarla yok olmuş sözcükleri aramak, onları anlamak, Türk tarihinin kadim boyutlarına yüz sürmek, çocuklarımdan da karımdan da daha ilgi çekici geliyor, doğrusu bu, ne yapayım! Geçen, 1936 yılında Türk Dil Kurumu Kurultayında "ata" sözcüğünün bütün dillerde ortak olduğunu gösteren bir bildiri buldum. Uygur, Koybal, Kırgız, Kazan, Çuvaş, Altay gibi Türk lehçeleri; Sümer, Elam, Mitanni, Hitit, Luvi gibi Ön-Asya dilleri; Grek, Latin, Eski Nort, Eski Slavca, Polap, Votyak, Macarca gibi Hint Avrupa dillerinde ve Bask, Kalmuk, Eskimo gibi başka dillerde "baba" anlamına gelen "ata" sözcüğünün çok az değişikliklerle kullanıldığı görülüyor. Türklük tüm dillerin atası, benim atam da Türklüğün babasıdır. Latife Hanım'ın küçümsediği bu şeyler, evet, benim için en yüksek bilimdir. Aydınlanmadır.

Bu meşgalelerime delilik gözüyle bakmaları beni hiç ilgilendirmiyor. Hatta bazen böyle bakmaları için hafif abarttığım bile olur. Geçen gece hafif sarsıntılı bir deprem oldu. "Deprem oluyor, sen burada kitap okumanın dışında bir şey yapmıyorsun!" diye Latife bana dırdırlanırken, "Yapmaz mıyım? Depremlerde sözcüklere ne olduğuna bakıyorum" dedim, sonra ona garip bir şekilde bağırdım: "Peki, sen ne yapıyorsun geçmiş depremlerde bir yanı fosilleşmiş olsa da, bir yanı yaslandığı yıkıntı zemine uymuş hâlâ yaşayan bu eski Türkçe sözcükler için? Türkçenin eski ve kaim sözcükleri bir yana, Cumhuriyet her gün yeni bir depremle sarsılıyor be!" Neyse

ki telaşından ne söylediğime kulak bile vermedi. Kısa sarsıntı durmuştu zaten ama şakayla karışık söylediğim sözün ne kadar derin olduğunu düşündüm ardından. Ben onlar için ne mi yapıyorum? Benim milliyetçilik anlayışım yerin yedi kat dibine kulak veren bir duyuştur. Aklım, dimağım, Ata'ma, yurduma bağlılığım bu yüzden sağlıklı. Fikriye ve Latife Hanımlar için yeterli midir bilmem, Hanak depreminde bütün alayı bölgeye sevk etmiş, haftalarca gece gündüz enkaz altından insan çıkarmıştık. Bunu vekâleten bulunduğum alayın başında genç bir yüzbaşı iken kendi inisiyatifimle yapmıştım. Bunu şimdi de sözcükler ve enkaz altında kalmış Cumhuriyet değerleri için yapıyorum.

Korumalarımızı bu gerici hükümet geldiğinden bu yana kaldırdılar. Terör bizi gelsin vursun istiyor soysuzlar! Bu yüzden gazeteleri ve sütü bahçenin dış kapısına, her hafta bahşişini verdiğim marketin çırağı bırakır. Şu an olduğu gibi onları oradan almak, çayı demlemek, kahvaltıyı hazırlamak, Kemal'in tepsisini kapısına bırakmak benim görevim. Kemal, bateri çalışmalarında ısrar edince, onu eskiden korumaların kulübesi olan bahçedeki yere sürdüm. Şimdi de sabahın köründe kalkıp it gibi sokakları dolaşıyor kerhaneci!

Latife beni başkalarına övmek istediğinde, bu sabah etkinliklerimden "tek lüksüm" diye bahsediyor. Anlaştığımız ortak yanlar da var kuşkusuz. Onlar olmasa evliliğimiz bunca yıl sürer miydi? Büyük Kurtarıcı koleksiyonu onunla ortak tutkumuzdur. Bu koleksiyon, Türkiye'de tektir. Fotoğraf ve filmlerinde görünen bütün Atatürk elbiselerini yapmış; aksesuarları için gezmediği eskici, kumaşçı, çarşı, bedesten kalmamıştır. Bana bir 19 Mayıs günü sürpriz olarak diktiği elbise, koleksiyonun ilk parçasıdır. Büyük Kurtarıcı'nın Samsun'a çıktığında

üzerindeki üniforma, kordonları, sırmaları, o dik ve kolalı yakasıyla, bire bir aynıdır. Bütün dostlarım, benim de o aziz insanın yüz hatlarına benzerliğimin o günden sonra daha çok farkına varmış, birçok kereler bunu bir realite olarak bana söylemişlerdir. Galiba o olayla birlikte böyle bir merak başladı ve yıllar içinde müzayedelerde Büyük Kurtarıcı'yla ilgili eşyaları izleyerek koleksiyona hacim kazandırdık. Böyle bir çaba nasıl bir emektir, anlatamam... Büyük Kurtarıcı'nın son yıllarında kullandığının bir önceki olan ve epey para verdiğimiz üst damak protezini bulup almamız ve sonradan sahte olduğu iddialarını öğrenerek mahkemelerde uzunca sürünmemiz ise başlı başına bir romandır. Aylarca bilirkişi raporlarıyla nasıl uğraştık! Zaten değiştirdiğine göre Büyük Kurtarıcı'yı da ağzında epey uğraştırmış olmalı. Bazıları "Damak işte!" deyip sıradan bir nesne gibi davranabilir. Öyle değil işte, tarihe böyle bakmak dekadans bir durum ihtiva eder. Benim için, rakısını yudumlamadan önce ağzına attığı sakız leblebileri bunlarla ezdiğini düşünmek bile heyecan verici. Düşünsenize Onuncu Yıl Nutku bu protez damaklarla okundu. "Damak işte!" diyenlerin cahilliğine hiçbir zaman takılmadım. Zaman içinde biri için önemli bir parçanın diğer birini hiç ilgilendirmediğini, hatta bunların o insanların Atatürk'e bakışını analiz etmede birer araç olduğunu da keşfettim. Hatta, onların nasıl baktığına bakarak insanların bir çeşit ideolojik röntgenini çıkarmak bile mümkün oluyor. Örneğin damağını küçümseyenler gerçekte onun söylemlerini, yönergelerini, konuşmalarını beğenmediklerini söylemiş oluyor, bizatihi Atatürk düşmanlıklarını şuuraltında nasıl bastırdıklarını ele veriyorlar. Bunu koleksiyonumuzda çeşitlerimiz arttıkça daha da fark ettim. Örneğin üzerinde baş harfleri de bulunan onun en yakını, sırdaşı diyebile-

ceğimiz sigara kutusunda tütün kokulu parmaklarının izi duruyor. Buna vurulmayan yok gibidir. Sanıyorum bu parça, onun sigara tutarken o şık ve karizmatik duruşunu hemen gözümüzün önüne getirebilme tılsımına sahip olduğundan insanı bir süre kendine tutsak bırakabiliyor. Her zaman gururla gösterirken içlerinden yalnızca bunu arada bir kendi eşyam gibi kullandığımı herkese itiraf etmişimdir. Onun taşıdığı, çok haşır neşir olduğu bu metal kutuyu, meslek yaşantımda üstlerime önemli takdim yaptığım ya da azıcık özenme duygularını ayağa kaldırmaktan hoşlandığım misafirlerim geldiği günlerde cebime koymak, alışkanlığım olmuştur. İnsanın yürüyüşünü, duruşunu değiştiren bir gücü vardır. Bunun dışında hiçbir eşyasını, özellikle uzun poplin düğmeli geceliğini, arada bir aklımdan geçirmiş olsam da hiç giymediğime yemin ederim; kişisel eşyasına hep uzak bir hayranlık ve saygıyla yaklaşmışızdır tabiatıylan. O bizim kutsalımızdır. Böyle söyleyince bazı dinciler "Haşa!" falan deyip kendini belli ediyor.

"Haşa falan yok, evet, O, Türklüğün tanrısıdır" diye kestirip atıyorum ben de.

Pek çok kişinin tersine, kışkırtıcı serüvenlere, sürprizlere kıyasla, hayatın rutininden ve tekrar eden şeylerden, ihtiyatlı kişiliğimden, raporlarımdan ve Büyük Kurtarıcı koleksiyonumuzdan daha çok zevk alırım. Tabi bunun yaşımla ilgili bir yanı var. Enerji dolu hiçbir genç, benim yaptığım gibi, bir kadının ilk önce ayağının altında oluşan yumuşak kumsalsı kıvrımları seyretmekten zevk almaz haliyle... Bu romantik kıvrıma sıra gelene kadar, ne diyebilirsin, hormonlar düşünmeye, duymaya engeldir o yaşlarda. Yani şöyle diyeyim; eski bir yapı, geçmişte büyük bir insanın kullandığı bir eşya ya da ne bileyim dilimizin binlerce yıl öncesinden bugüne kalmış

bir öğesi, genç birini bizim gibi duygulandırmaz. Bunları sevebilmek için önce kaybetmiş olmak gerekir. Kemal'e bunu anlattığımda kekelemeye başlıyor. Ben de anlatmak yerine sürdüm keratayı bahçedeki alçak tavanlı odaya. Çocukların sevgi kadar disipline de gereksinimleri vardır.

Rutin dediğim konularım bunlardır. Gazeteleri kurcalayana kadar içimde sürüp giden bu tür vesveseler olur. Önemli bir işim de gazetelerdeki dil yanlışlarını saptamak, onlara uyarı yazıları yazmaktır. Orduevinde bir arkadaşım, bu yüzden diğerlerinin, benden, "bilmiş" diye söz ettiklerini duymuş. Arkadaşımın anlatış biçiminde ve sesinde aynı fikirde olduğunu gösteren tonları fark edince kabaca "Çok da tın!" dedim. Ulan orduevinin içinde bile azalıyoruz, iyi mi? Bunlar, her aydınlanmacının nasıl görüneceğini umursamadan yerine getirmesi gereken görevlerdir bana göre. O vakit, tarihe sahip çıkılacak bir, dile sahip çıkılacak iki, şehitlere sahip çıkılacak üç, Ata'ya sahip çıkılacak dört! Bu dört umdeyi yerine getirmeden bu toprağı hak edemezsiniz. Kemal'e anlatamadığım, onların dil dediği şeyin bizim dilimizin sönük bir ışığı bile olamayacağı! Yoksa dile benim kadar saygılı, az insan vardır. Konuştuğum zaman yağ gibi kaydırırım Türkçemizin sözcüklerini.

Birinci sayfada herkesi paylayan şu çapsız herifi görmeye dayanamıyorum. Adamın saçmalayıp durması halkımıza sempatik geliyor. Bilmiş görmek isteyen, ona baksın! Hep haklı! Diktatör! Fikriye'yi yattığı yerden kaldırıp "Diktatör bana değil, buna denir" demek geliyor içimden. Hep şiddet ve celal! İstiklâl Marşımızdaki bu kutsal sözcükler yurdumuza kastedenler içindi. Oysa bu adam, açıkça ordumuza şiddet ve celâl yağdırıyor. Kalın çerçevelere konmuş fotoğraflar, iri punto manşetler, ince çerçeve yorumlar, kurduğu yandaş basında nasıl hesap-

larla üretiliyor! Gerçek anlamda haberleri ya bizim gazetelerden ya da BBC'den test ederek anlayabiliyorum. Bizim gazetelerin karşı manşetleri hoşuma giderse ki Sözcü bu işi iyi yapıyor, vallahi neredeyse her gün taşı gediğine koyuveriyorlar, üç dört tane fazla alıyor, dağıtıyorum. Habercilikleri zayıf olsa da ciğerimizi soğutuyorlar. Aydınlık da iyi görünüyor; ama onların gizli maksatları olup olmadığından emin olamıyorum. Orduevindeki arkadaşlara da çocuklarıma da usanmadan "Batı benim için rap değil BBC'dir" diye tekrar ederek bu lafı kafalarına kazımaya çalışmam, bir mücadeledir. Yoksa bu Atatürk düşmanı iktidar ve her türlü iktidara yandaş bu basının söyledikleri kazınacak kafalarına. Bakın ikinci sayfada şu halimle beni bile kandırıp içine almaya çalışan magazin dünyasının özendiren ışıltılı haberleri, dedikoduları; üçüncü sayfada balta, bıçak, cinnet, cinayet hikâyeleri (yine "cinnet geçirmek" yazmışlar, doğrusu "cinnet getirmek"); abuk sabuk her şeyden anlayan köşe yazarlarının çoğunu geçiyorum. Sözcü'deki yazarların dışında muteber köşe yazarı mı kaldı? Gerçi ekonomi sayfaları hepsinde aynı; hasır ve nalın gibi günlük hayatta yeri kalmamış ucuz ürünleri de endeksin içine sokuşturarak enflasyonun düştüğünü ispatlamaya çalışıyorlar. Bu güdümlü ekonomi sayfalarını da geç; peşindeki sayfada alımlı fotoğraflarla, nerede ne yenir ve az ötede tersi bir çalımla bu defa nerede nasıl zayıflanır bölümleri, geç; televizyon ve sporu da gözümle tarayıp çıplak bir iki fotomodelle düzenlenen son sayfaya geliyorum...

Tam bu an kapı zili felaket makamında uzun uzun çalmaya başladı.

Bateriye Veda Duası

Karakter Yaşatma Cemiyeti'nden döndüğümden bu yana yerimde oturamıyordum. Albayıma benzeyen Albayım'la konuşmalarımızı aklımdan çıkaramıyordum. Romana Albayım'la başladım. Gerilimi artırmak için evi basılacağı an kestim. Ağzımın içinde ikamet ettiğinden birinci tekil şahıs hiç zor olmadı.

Nihayet baklayı ağzımdan çıkarıyordum.

Artık onu "ben" diyerek anlatacak, onun ağzından konuşarak bugüne kadar yaşadıklarımın karşılığını verecek; ama yine de Albayımın ergenlik dönemimde bana yaptıklarına benzer zorbalıklarla davranmayacaktım. İntikam gibi olmamasına dikkat etmeliydim. Onun sesini belirlemek, repliklerini vermek, yıllarca bana yaşattığı zayıflığın bire bir karşılığını yaşatmak kuşkusuz beni

tatmin edecek, en azından içimi soğutacaktı; ancak bu, intikam gibi bir ilkellikten uzak olmalıydı. Yaptıklarım bana doğal ve anlaşılır geliyordu; bunları, yıllarca kaybettiğim güçlerimi geri toplamak olarak görüyordum.

Bu duygularımın yanı sıra, yazma işinin benim için dünyayı değiştirmek olacağını, Cemiyet Lokali'nde tanıştığım Albayım'la konuşurken anlamıştım. Bunu daha önce hiç yapmamış iki şeyin yer değiştirmesi olarak görüyordum. Evet, insan ilişkilerinin ve bu yüzden de giderek dünyanın değişmesinin kısa ve gerçek tarifi, son derece yalın bir şekilde, yazma eyleminin özünde vardı: Daha önce yerleri sabit olan iki şeyin rol değiştirmesi.

Bu yazma işini sevmiştim; çünkü sonuçta işitilen ses, Albayım konuşuyor olsa bile, benimki olacaktı. Yazmanın verdiği bu olanağın, önceden yaşadığım her engellenmişliği sağaltabileceğini sezmiştim. Öyle sevimli bir numara yapıyordun ki çektiğin acıyı çaktırmıyor, çekmiyor görünüyordun. Ama okuyanlar bunu duyuyorlardı, tabii hem benimkini hem kendi acılarını. Sihir gibi bir şeydi. Bütün bunları etraflıca düşündükten sonra baterimi öpüp kaldırmaya karar vermiştim. Yazı, açık bir uğraştı. Müzik gibi soyut değildi. Yaptıkça iyi oluyordum. İçimdeki parçalar bir araya geliyor ama sürekli dışımdaki gerçeklerle ilgileniyordum. Soyut ve sonsuz gürültü dönemimden gözle görülür elle tutulur hayaller dönemine geçiyordum. Keşif ve icatların büyük oranda amatörlerce gerçekleştirildiği unutulmamalıydı. Hayalci gerçekçi akımının ilk çalışmalarına başlamıştım.

Bu yeni dönemimde, zaten hiçbir zaman inanmadığım ama değişim gerçekleştiremeyen her insana yapıştığı gibi bana da ısrarla yapışan melankolik sözcükleri artık yaşamımdan çıkarıyordum. İçimde kaynayıp coşan, intikam-

la ona benzememe ve her şeye başkaldırma arasında gidip gelen duygularımın yatışmasını sağlayacak bir şeyi bulduğumu ilan etmek istiyordum. Birazdan Mustafa gelecekti. Bu öforik halimle onu ürkütmemeliydim. Kardeşimin sağladığı olanakla, kış basmadan evden sürgün geldiğim bu tek göz odadan baterimi sökecek, kitaplarımı da alıp başka bir eve taşınacaktım. Önemli eşyalarımı toparlamış, sıra kutsal davuluma gelmişti. Krom ayaklarından zillerine doğru parmağımın ucuyla gezinip karşısına sakince oturdum. Ağzımdan dua benzeri birkaç söz dökülünce söylediklerim beni bir yandan güldürmüş, diğer yandan da boğazımda düğümlenmelere neden olmuştu. Yıllarımı başında geçirdiğim baterimi biraz daha okşadım. Bu, bir ayrılık anına benziyordu. Yanlış bir şey yapıp yapmadığımdan emin olmak istiyordum.

Diz kırıp oturmayı uygun bulmadım, Budist gibi bağdaş kurmayı da beğenmedim, birkaç değişik pozisyondan sonra başta bizimki olmak üzere bütün Hint, Yunan, Yahudi, Hıristiyan, İskandinav Tanrılarından özür dileyerek din değiştiren birinin ermişliği içinde "Yüce Bateri"ye bundan önce bana kattıkları ve sonraki yaşamımda katacakları için abartıyla dua etmeye başladım. Sanki hain bir sevgili idim de onu hayatımdan çıkarıp yüzümü yeni bir sevgiliye dönerken ondan özür diliyordum; arada bir boğazımda yudumlanan duygu buydu.

"Daha önce bir perde kapanmasıyla sekteye uğrayan kalbi ve ruhi hayatımı, yaşamın içinde değil, bozulmuş nesnelerin garip diyarlarında ararken, senin ritimlerine sığınarak ve yol göstericiliğinde keşfettiğim kitaplara ve en son araya araya bulduğum Karakterler Cemiyeti'nin ışık membaına ulaştığım ve uyku uyumadan vakti sabah

ettiğim şu anda ey nice çöküşten beni ayağa kaldırmış davulum;

yıllar yılı semasında şimşeğin çakmadığı, bir tek yıldızın bile göz kırpmadığı gecelerde teselliyi bulduğum, herkesin yanılıp vurdumduymaz sandığı, oysa beni deli etmiş kasnaklarında ve her daim gergin o terütaze derisinde camın kenarına konan kuşların bakışları arasında dolaşmaktan hiç vazgeçmediğim;

şimdi edep kapısını keşfetmişken, benim edebiyatı ve onun en önemli şubesi olan ilm-i karakteri anlamam için ve ehil hale gelmek konusunda yüksek gayretler sarf etmeye başladığım yazarlık tarikinde beni liyakat sahibi kılman için ve elime kalem aldıkça o elimi sıfır olarak geri çevirmemen, imgeler cennetinden yoksun, mana ormanlarından nasipsiz kılmaman için, işleyeceğim sözcük cürümleri, anlatım aksaklıkları kötü cümle günahlarının her daim farkına varmam için zihnime nefes, gözlerime ışık, aklıma duruluk, bileklerime en güzel ritimleri ver;

bir vuruşa bin ses veren güzel davulum, sen bu yalvarışımı da her küçük dokunuşumu karşılıksız bırakmadığın gibi karşılıksız bırakma;

kendini kâğıt, kalem, silgi üçgeninde telef etmeyi yeni bir ibadet zevki haline getirmeme anlayışla bak, hadiseler bu azmimde bu faniyi boğacak hale geldiğinde, olaylar dizisi bir açmaza girdiğinde, düğüm noktaları, kriz anları yeni durumlara dönüşemediğinde keremini, lütfunu, sonsuz yaratıcılığından küçük bir zerreyi hediyeyi ihsan eyleyerek esin melekelerime tazyik ve teşvik eyle;

yıllarca her sabah erkenden senin küçük taburene oturup bagetlerini elime almam gibi masamın başına aynı iştahla oturup kalemimi tutacağına, hiçlik kuyularından küçük küçük düşlerle anlamlar çekmeye çalışacağına;

gıybet, dedikodu, tel'in ve beddua yerine mesela Albayım gibi insan soyunun diğer üyelerinde pek bulunmayan tuhaf bir durumu, farklı bir davranışı yahut biçimi insan kardeşlerimin ilgisine sunmayı görev bileceğine ve bunu yaparken de şükürler olsun ki ondan arınacağına söz veren bu aciz ve bedbaht kulunu sen aziz ve şerif eyle; bulduğu fikirleri soldurma; cinasları, tahlilleri başarılı, alegori ve tasvirleri muzaffer eyle; bu konularda yüzüm güldükçe okuyanların da yüzünün güleceğine, içlerinde olan katı kalplilerin yumuşayacağına, her şeyi o müthiş cümlecikleriyle çürütüp anlama yer bırakmayan "e'neolmuşyanicilerin", dudak bükücülerin gönül perdelerini kaldıracaklarına; yolunu kaybetmişlerin, aklını şaşırmışların, ölçüyü kaçırmışların bir an izanı keşfedeceklerine; her şeyleri çok düzgün izan hastalarının da mizah ruhsatıyla azıcık dağıtmak suretiyle şifa bulacaklarına ve benim gibi tedirginlerin huzur duyacaklarına olan bu yeni inancımı hiç eksiltme; bu konuda bana ayrıca rikkat ihsan eyle ey büyülü trampetinden çıkan ve patlayan şimşekler gibi sert seslerinden yağan yağmurlar gibi titrek fısıltılarına kadar her ritmine kurban olduğum; kendisi hiçbir zaman açık olmayan dilin, sözcükler vasıtasıyla anımsatıcı, uyandırıcı yönlendirmelerine sen beni okuma tenezzülünü gösterecek olanları ortak et; onların okuma iştahlarının kabarmasına, benim akıl edip koyamadıklarımı da sanki ardında arkasında bu anlam da varmış vehimlerine kapılmalarına, her ortak yaratmada olduğu gibi sevinçlerinin kanatlanmasına, akıllarına berraklık, kalplerine arılık kazanmalarına sen beni vesile kıl tomları tok, ayak davulu pes ama zilleri her daim tiz ve kutsal nağmeli baterim... Amin."

Mustafa

Albayım'ın evinin baskın yaşayacağı günün şafağında, karoserleri fabrikadan yeni çıkmış gibi parlayan klasik Ford Mustang'ının farları bahçe kapısının önünde söndü. Yeni gözdesinin kontağını kapatan Mustafa, bahçeden süzülüp anahtarıyla eve girdi. Çıkıp üst kattan daha önce ayırdığı Atatürk giysilerini aldı. Albayım henüz başına geleceklerden habersiz, uyanıklık sınırından uzak, istikrar içinde horluyordu.

Albayım rüya görebiliyor mu acaba? Görüyorsa belleği henüz iş görüyor demektir. Öyle bitki gibi bir hali yok. Görüyordur. Ne görüyordur? Aşk rüyası pek yakıştıramıyorum ona. Kızgınlık, korku, kâbus gibi şeyler döneme daha uygun. Ya da Albayım keşifler yapmayı sever. Bir zamanların çocuk Mustafa'sına oyuncak arabalarıyla ilgili öykü anlatırken buluş yapmıştı. Aklına o

an gelen, araba koltuklarındaki emniyet kemerleri gibi bir boyunluk tasarımı idi. Bunu daha sonra çizmiş, patentini Mustafa'nın adına almıştı. Yok, belki öyle şeyler değil de siyaset rüyaları görüyordur. Ne de olsa bir istihbaratçı, eski bir oyun kurucu... İnce hesaplı, planlı, siyasi komplolar... Bu hükûmet, Cumhuriyet'in bütün kazanımlarını bir bir siliyor çünkü!.. Şu an askerleri toptan mahkûm etme modasına katılıp adamın günahına girmeyelim, belki de gördüğü masum bir rüyadır. Dile meraklıdır Albayım, farklı dillere Türkçeden geçmiş sözcükleri saptayıp bunlara ünlü raporlarını da ekleyeceği bir kitap hayali vardı; öyle bir kitap ki Cumhuriyet'in başına gelebilecek her türlü kötülüğü öngörmüş, karşılaşılacak sorunları çözmede değişik katmanları olan stratejik bilgiler kitabı... Rüyasında bu kitabın sayfalarını mı çeviriyordur? Belki de Büyük Kurtarıcı koleksiyonuna yeni parçalar bulup ekliyordur...

Mustafa, gardıroptan eksilttiği elindeki Atatürk kostümlerine bakıp bir an durdu. Sonra sırıtarak "Rüyamızda gördüğümüzün tersi olurmuş" diye mırıldandı. Aşağı inip Kemal'in bahçedeki tek göz odasının kapısını çaldı. Onu ayakta bulduğuna sevindi. Hazırlanmış... Uyuyup kalmış da olabilirdi. Sağlıklı görünüyordu.

Mustafa'nın kendisini kitabın burasında daha sonradan görecek olması, farkında olmadan kameraya kaydedilmiş görüntülerle karşılaşan birinin durumuna benzetilebilirdi. Henüz bir romanda olduğunu bilmiyordu. Her şey yaşanırken roman oluyor ya da romanda yazılanlar birden yaşanıyordu.

Mustafa için bu oda, Kemal'in iddia ettiği gibi politik anlamlar içeren bir sürgün yeri, bir ceza odası değildi. Mustafa'ya göre Kemal, Albayımla bitmek bilmez prob-

lemlerine epeydir çözüm getirmiş, bahçedeki müştemilatta yatıp kalkıp bateri çalıyordu. Ancak insanı üzecek kadar küçük ve basık bir odacık diye geçiriyordu Mustafa aklından ve kışın soğuk olduğunu biliyordu. Bu, ilgilense iyi olacak konulara giriyordu.

"Bateriyi söktün mü?"

"Söktüm, her şey hazır."

"Ulan, sabahın kör karanlığında gören de maktulü arabaya taşıyoruz zannedecek."

Bateriyi arabaya parça parça taşıdılar. Tek kapılı arabanın bagajına büyüklü küçüklü davullar ve trampet sığdı. Arka koltuklara ziller, krom ayaklar, sıkma kulaklar, bagetler, Okaytemizvariivırzıvırlar, birkaç torba eşya ve kitap kolisini zar zor tıktılar. Koltuklara oturup kapıları çektiklerinde bir an birbirlerine baktılar. Arabanın sürücü koltuğu ile sağ ön koltuk ayrı bakış açılarıydı.

Mustafa, daha lise çağlarında Selçuk adında üçkâğıtçı bir galericinin yanında araba alıp satmayı, kolay kazanmayı ve değişik bakış açıları kuramını öğrenmişti. Bu kuramın ışığında yetkili ve ödenekli, özel ve resmi birçok yerden farklı bakış açıları yaratarak, örneğin onlara, şehit yakınları derneği ya da şizofren aileleri dayanışma merkezine yardım ettikleri açısını kurarak, yüklü paralar kazanmışlardı. Mustafa, Selçuk'tan feyz almış olsa da ifrata kaçmamış, karar bir aşamada durabilmiştir. Böyle usulsüz işleri iyi paralar kaldırdıktan sonra bırakabilmiş olması, onun zekâsının, ustasını geçen yanı olmuştur. Genellikle yaratıcı, kendi deyimiyle "inavasyona" dayalı işleri kovalıyordu. Kötü bir insan değildi, yalnızca rahat ve konforlu yaşamayı seviyordu o kadar.

Ağabeyi için iyi bir şey yaptığını düşünen Mustafa, Mustang'ı çalıştırdı ve yumuşak sayılmayacak bir kalkış

yaptı. Sol koltuk görüş, farkındalık ve sorumluluk demekti. Sağ koltukta oturan Kemal'in kafası başka yerdeydi. Arada dönüp baterisine bakıyor, gevşek kasları birden geriliyor, sonra tekrar eski haline geliyordu. İlerideki yol tümseğini göstererek eliyle yavaş diyen bir hareket yaptı ve frenden titreyen trampet ve zillere kulak kabarttı. Araba tümseği anlık bir kısa tırmanış ve onu izleyen tatlı bir inişle geçerken bu kez oluşan sarsıntıdan ayak davulu deriye temas etti. Gerçekten güzel bir ritim belirmişti.

Mustafa, vitesi küçülttü, müzikle bir olmuş Kemal'e baktı. Onun bateriyle olan ilişkisinde, taşımanın, söküp takmanın da ötesinde sapkın bir biçimde, bizzat çıkardığı her titreşimden zevk aldığını görüyordu. Mustafa'nın onda bazen beğendiği, bazen haset ettiği bir yandı bu. Kendisi ilgi duyduğu konuların teknik yanına, görünüşüne dolanarak özüyle ilişkisini yitirirdi. Pratik bir insandı, arabadaki sarsıntıdan çıkan müziği duymak ona göre değildi. Gülümsedi, davul onun olsa tamirci gibi ilgilenirdi herhalde. Markalarını araştırır, ayar araçları alır, parlatıcılar, aksesuarlar... Miktarı, pahası... Dağıtım olanakları, ithalatı, imalatı vs. ... Tıpkı arabasıyla ilişkisi gibi. Becerikli iş yapan biri olarak bu yanı hep pohpohlanmıştı. "Mustafa daha akıllı" derdi botları daima boyalı Albayım; biçimcilik kışla askerinin mesleğinde çok önemliydi ve Albayım Mustafa'nın bu yanını her zaman sevmişti. Üçkâğıtçı yanlarına sevimlilik diye bakardı. Çoğu zaman hep düşündüğü gibi zeki, çağdaş, çevik, gerçekliğe uyum gösteren makbuldü.

Ancak Mustafa, şu an yanındaki uyumsuzun hem dünyayla hem kendiyle şaka içinde, araba sarsıntılarında titreşen davullardan zevk alan haline baktıkça özeniyordu. Bir "çocuğu", hatta bir "özgürlüğü" görür gibi oluyordu. Beğeni ve haset, üvey iki kardeş gibiydiler.

Kardeşlikte hep birinden diğerine geçmek mümkündü. Öz kardeşlerin bazen birbirlerini üvey, üveylerin de birbirini "öz hakiki" gibi hissedişlerini açıklayan basit mekanizma buydu. Beğenir seversen "öz"dür. Diğeri tersi.

"Kirayı ödeyebildiğim sürece daha güzel bir ortamın olacak."

"Direksiyonu hafif gezdirince "hi hat zil"i basıyor. Küçük bir sağ sol yap. Bak! Duydun mu?"

"Bir yere bindirirsek daha esaslı bir ses çıkacak! Deneyeyim istersen?"

"Bir Araba Yolculuğundan Sahneler. Davul için partisyon. Ne güzel beste yapıyoruz. Bu hızını koru, hızlanma, swing ritme bak cıss tıt tı, cıss tıt tı, cıss tıt tı..."

Kemal arkaya uzanıp bagetlerden birini aldı. Aralara küçük dokunuşlarla girdi. Sonunda Mustafa gülüyor ve hem müziğe hem Kemal'in dünyasına giriyor.

"Doğaçlama Yolculuğu" daha fiyakalı bir isim olur. Mantığı bütün albüme yayacaksın. Valla Avrupa'da bile satış yakalar." Katılır ve kabul edersen hasetten çıkarsın, evet, bu bir sevme bilgisiydi. Mustafa, bunu bazen yaşardı.

Kemal, arka taraftan diğer bageti bulmaya uğraşırken sol eliyle ritmi bırakmıyor. Daha rahat hareket edebilmek için dönüp kemeri çözüyor, bu kez kemerin uyarı "bip bip"i ötünce gözleri ışıldıyor. Uzanıp dörtlülerin düğmesine basıyor. "Tık tık" ve "bip bip"lerin iki dörtlük ritmi belirginleşiyor. Şimdi arabanın içinden, trampet ve zillerin salınımından gelen sesler iki düzenli ritimle, çerçeve içine giriyor. Gerçekten harika, sanki bir grup müzisyen belli bir ritim üzerinde ciddiyetle uyum sağlamaya çalışıyor, Kemal de bunları yönetiyordu.

"Bak işaret verince kornaya bas tamam mı, basgitar gibi yapacaksın. Şöyle 'dadat dadat daaaat...dadat dadat daaaat...' Dene bakayım..."

"Küçük küçük osursam aynı işi görür mü? İlerde lambaları geçince hep trafik denetimi oluyor da!"

"Olabilir ama düzenli ve devamlı yapabileceksen?"

"Sonunda arabanın ya da trafiğin içine sıçmak da var, söyleyeyim!"

"Parçanın içine etme de gözünü seveyim."

"Boktan bir muhabbetin içine çekiliyorum."

Mustafa'nın parayı bulma becerisi yüksekti. Alımsatım, komisyon, galericilik, reklamcılık, yayıncılık... Esnek bir alanı vardı. Son zamanlarda kast ajans işine de girmişti ama asıl hedefi, film prodüktörlüğüydü. Dizi film piyasası gerçekten bu dönemin gözde sektörüydü. Parayı bulabiliyor ama tutamıyordu. Harcamayı seviyordu. "Harcamazsan daha iyi para sana gelmez" diyordu. Rezidansta yaşamanın harika bir şey olduğunu anlatıyordu. Parasını bitirip Albayım'ın villasına geldiği, yarenlik etmek için Kemal'in müştemilatında yattığı da olurdu. Şu an yükselişteydi ve ağabeyini yaklaşan kış için, kendisinin çıktığı sıcak ve gürültü çıkarmaya uygun küçük möbleli bir daireye taşıyordu.

"Albayım'ın bu aralar başı derde girebilir. Haftada bir operasyonla, askerleri tutukluyorlar. Dünyaya ayak uyduramayanlara karşı kaçınılmazmış, liberal gazeteciler öyle diyor. Emekli bir astsubayla başladılar, sonra bir yüzbaşı, şimdi albayları topluyorlar. Olan biteni izliyor musun?"

Kemal, parçayı izleyerek araya süslemelerle katılmaktan vazgeçti. Doğaçlama, araba sarsıntısının kendiliğindenliğine terk edildi. Bu da giderek gürültüye dönüştü.

"Bir roman yazmaya başladım."

Mustafa, manik dönemdeki bu sevimli halin öteki tarafında ne olduğunu bilirdi. Tedirginliğini kendine sakladı. Havayı değiştirdiğine pişman oldu. Tekrar şakacı olmaya çalıştı:

"Dur, kahramanını tahmin edeyim: kıdemli bir albay!"

"Rütbesindeki kıdemleri söktüm."

"Taşıyamadığını mı düşündün?"

"Hayır. Öyle seslenince kakafoni oluyor. Oysa "Albayım'ın bir müziği var. Karakter sahibi olacak bir yaşa da geldi malum."

Kemal, yüzüne karanlık hınzır bir gülümseme takındı.

"Herkes albay, kıdemli albay hatta paşa olabilir. Önemli olan, karakter olabilmek... Karaktersiz bir adamın hayat damarlarından biri kopuktur, Mustafa."

"Bu nereden çıktı, oğlum? Güzel güzel baterini çal. Şimdi gittiğimizde göreceksin, evin stüdyo gibi bir odası var. Küçük bir grup oluşturabilirsin. Evde benden önce oturanlar çocuklarına piyano dersi aldırmış. İzolasyonlu bir oda, ben çok ses çıkaran isterik kızlar için kullanıyordum, sen de istediğin gibi çalarsın."

"Ben de izolasyondan kurtarılıyorum sanmıştım..."

Mustafa, babasının sesini taklit ederek, "Hayatta bazı şeyler izole edilir, bazıları da koy'verilir. Bütün mesele bu şeyleri tasnif etmekte, bunu unutma" dedi.

"Unutmam Albayım!"

Mustafa'ya göre babalarla, atalarla, dedelerle uğraşmak hayra alamet değildi. Eski çatışmalarını ve kötü sonuçlarını dökerek didaktik olmak istemiyordu.

"Yaşlı bir adamla didişip durmak iyi bi şey değil. Hele onun üzerine tutup kitap yazmaya kalkmak kime kaç para kazandırır?" Konuşması karşılık bulmayınca şakayla gülümseyerek sesinin tonunu değiştirdi: "Babalar ve Oğullar... Kulağa pek orijinal gelmiyor, daha önce yazıldı galiba! Hem Turgenyev'in başı göğe mi ermiş? Daçası mı olmuş kotrası mı? Okullarda ders olarak okutmasınlar da göreyim ortalıkta "babalar" mı kalıyor "oğullar"

mı? Babanın yaptıklarına teşekkür edip yoluna gideceksin. Koca Kral Oidipus, babasıyla o kadar uğraşmış, huzur mu bulmuş? Hâlâ çözemediler, iki bin beş yüz yıldır uğraşıyorlar, konuyu o kadar mıncıkladılar ki en son kompleks haline getirdiler. Hah ha ha... Bakış açını değiştirmen lazım."

"Fırıncının Kızı'nı mı yazayım?"

"Fırıncı ve Kızı pek asil görünmüyor ama milyonlar okudu. Eğer telifleri aldıysa iddiaya girerim Como gölüne nazır bir yerde jet sosyeteye komşudur şimdi... Yazarına da herkesin bir hayır duası var. Buna kazan-kazan yaklaşım deniyor."

Kırmızı ışıkta durunca artık doğmuş olan günün ışıklarından korunmak için kendinin ve Kemal'in siperliğini indirdi. Ona dokunarak kendine çevirdi.

"Bu evin hain evladı benim. Rolleri karıştırma. Senin kapını çalmadan yukarı çıktım. Bizimkilerin koleksiyonundan seçtiğim üç takıma el koydum. Yeni bir işe başlıyorum. Atatürk'le fotoğraf çektirmek isteyecek dünya kadar insan var. Belediye ile anlaştım, şehir meydanında bir yer verdiler. Çok iyi makyaj ve giysilerden yaratılmış üç Atatürk'üm var. Fotoğraf başına yüz lira alıyoruz. Animatör oyuncu Atatürkler dörtte birini alıyor, dörtte biri de belediye işgaliye ve diğer masraflar... Kemiksiz olarak tam yarısı kalıyor. Günde en az elli fotoğrafa kesin gözüyle bakıyoruz. Oyuncularım, dizi işinden daha güzel diyorlar, sigortalarını da yaptırdım. Cehepe'li belediye de çok memnun. Kendisini baskılayan siyasi iktidara karşı Atatürk'le fotoğraf çekilebilmeyi seçim çalışması gibi görüyor. Başkana üç Atatürk arkadaşımı götüreceğim bugün. İlk fotoğraflar çekilecek, basına verilecek falan... Bunları neden anlatıyorum sana... Zihnin açılsın biraz. Her gün iki bin beş yüz lira indiragandi..."

Daha sarı ışıkta arkadan korna çalındı.

"Atatürk'e yapacağınızı yapıyorsunuz, bari Gandi'yi işin içine karıştırmayın!"

Mustafa, dizilere oyuncu bulma işinden çok kazanmıyordu. Ama sektör hareketli ve imkân doluydu. Prodüktörlük para ve iktidar demekti. Sermaye birikimi gerekiyordu ve ilk birikim usulsüzlükler olmadan mümkün değildi. Ağabeyi iktisat yasalarını bilmiyordu. İlm-i servet denilen şey, paranın çoğaltılması ile ilgiliydi. Bu açıdan bilimsel çalışıyordu. Ekonomi politik, bölüşüm, sınıf başka bir bilimdi! Ne bilsindi? O kadar detayı Marx'a sorsundu! Bütün mesele nereden baktığın ile ilgiliydi: bakış açısı. Bir talep yaratmak, olmayan hizmeti sezmek, iş dünyasında inovasyon denilen yere ulaşmak... Ve tabii ki performans! Bütün bunları saatlerce anlatabilirdi ama işin özü, "Gandi'nin indirilmesindeydi."

"Para kazanmanın ayıp ya da günah olmadığını anladığında insanın kendiyle hiçbir problemi kalmıyor. Tabii çevresiyle de..."

"O zaman şu arkadakine neden yol vermiyorsun?"

"Sabırsız olduğu için!"

Mustafa, vitesi yükseltirken sesindeki sertleşmeyi duyumsadı. Son sözünü her ne kadar inanarak söylemişse de, ciddiyet, Kemal'e yardım malzemeleri arasında değildi. Aralarında hava bulutlanmadan sesindeki tonu eski düzeninde sürdürdü.

"Dizi yazmak daha çok kazandırıyor. Romanı tutturmak zor, tutarsa da başkaları kazanıyor. Bütün korsancılar kitap eleştirmeni kadar bilgili ve kenarda akbaba gibi bekliyor. Üstelik babam gibi bir karakteri kim okumak ister? Kadınlarla arası iyi, girişimci, atılımcı, şövalye ruhuyla maceradan maceraya koşan birini yaz bari!"

Mustafa'nın her konuşması birden iş keşiflerine, ardından iş tekliflerine dönüşüyordu. Kemal'i dirseğiyle dürtükleyerek kendini işaret etti.

"Mustafa'yı yaz."

"Mustafa tutmaz. Ben Albayım'ı yazacağım."

"Abi, tutturdun mu tutturuyorsun."

"Tutmayacak şeyleri sen tutturuyorsun!"

"Bu toplumda tutma şansı garanti olan bir şeyden bahsediyorum ben. Bir incele bakalım, peygamberimiz Muhammed Mustafa'nın hayatı bugüne kadar kaç satmış? Onun yanına bir de Mustafa Kemal'i koy, her daim best-seller! Bu demektir ki bir erkek karakterin olacaksa ismi Mustafa olacak."

"Doğru. "Albayım piyangosu" böyle bir düşünüşün sonucunda bize vurmuş olmalı. İsmim Hidayet olsaydı, mesela seninki de Şemsi... Şimdi kim bilir nerdeydik?"

"Şemsi Atatürk'ün ilk öğretmeni olduğu için ben yine Albayım'ın yüksek himayelerinde olurdum."

"Ben de belki şu an iktidara yakın bir yerlerde olurdum."

"Neyse... Bu yeni yetme Mustafa kulunu hor görme, bir dene kardeşim, bir yaz bakalım ne oluyor! Mustafa tutarsa Mustafa 2, Mustafa 3 diye devam edersin. Ha ha ha..."

"Mustafa 2 ve Mustafa 3'le Osmanlı'yı seven okuru da cezp etmiş oluruz."

Balkonlarında krom korkulukları olan lüks bir apartmanın önünde frene bastı.

"Sonunda anladın ya beni..."

"Tamam, seni de yan karakter olarak anlatırım."

"Lütfedersin... Ama beni anlatırken fonda sert bir elektrogitar olsun. Büyük laflara değil gündelik hayata takılan bir anti kahraman olarak çizilmek isterim. Gayet kuul ve esprili..."

"Başka bir tercihiniz var mıydı!"

"Birkaç değişik arabamla görünürsem iyi olur. Araba takibi ya da arabada sex olabilir."

"Oldu."

"Şaka değil ha, okuduğumda bunları görürsem külliyatlı teşvik primleri alırsın."

"Siktirip gider misin?"

Mustafa saatine baktı. Geç kalıyordu. Randevularından biri kayarsa akşama kadar işler ters gidiyordu. Kemal'i iyi görmüştü, önemli olan buydu. Davulu ve diğer eşyaları taşımaya başladılar. Hastanelerde peşinden koştuğu dönemlere göre bu kadar yük taşımaya her zaman razıydı. Evin içine asansörden indirip soktuğu son kolide terlediğini hissetti.

"Ulan oğlum, iş yerinde benim bunları yaptığımı görseler gözlerine inanamazlar. Yemin suyun tamam, çıkıyorum ben."

Ritim delisi Kemal, Mustafa'nın son sözcüğünü izleyen bakımlı kapı dilinin yatağına oturan temiz tınısını duydu ve bundan aldığı zevkle, çevresine huşu içinde baktı. Ama artık seslerden sözcüklere, cümlelere geçme zamanıydı. Romanı ile baş başaydı. "Bir perde kapanmasıyla sekteye uğramış kalbi ve ruhi hayatında yeni bir dönem başlıyordu" ve yüzü gülüyordu. Loş salonda pencereye doğru yürüdü, perdeye yavaşça uzandı, bir şeye odaklanır gibi bir süre durdu, Meşrutiyet dönemi aktörleri gibi elini alnına koyup abartılı bir sesle:

"Ve perde!" diyerek perdeyi çekti.

Mustafa'nın öyküsünü bir bölüm sonraya erteleyerek Albayım'a döndü.

Albayım

Sanki bir romandaydı. Albayım bütün bu olup bitenin gerçek olmamasını, bir romanda hayali bir sahne olmasını ne kadar çok isterdi. Durum kötüydü. Rutinin dışına çıkılmıştı.

Evin basılmasından on beş dakika sonra eve ulaşan Avukat Cihan Bey, tutanakların başında sakin görünmeye çalışıyor. Polisler ise her yerde her şeyleri kurcalıyor. Patlamalı telsiz sesleri ortama ayrı bir aksiyon kazandırıyor. Avukat Cihan, el konulanları kayda geçirirken bir ara Albayım'a bir bakış fırlatıyor; "Şunları kışkırtmayalım" gibi bir şey. Avukat Cihan, orta yaşlarının olgun ve barışçıl evresinde munis bir görünüme sahip; geri çekilmenin bunları yatıştıracağını sanıyor.

Ve fakat evde savaş sürüyor. Albayım'ın karısı Latife Hanım üst katta arama yapanların başında uyarıda bulunuyor:

"Lütfen onlara dokunmayın, özel kıyafetlerdir. Atatürk'ün fotoğraflarından modeller çıkarılarak özel dikilmiştir. Maddi, manevi değerleri vardır. Askılarda gözüküyor işte, poşetlerini bozmanın bir âlemi var mı?"

Yatak odasından aynalı kapıyla geçilen soyunma odasındaki özel gardıropta Atatürk giysilerinin tek tek çıkarılması, ceplerinin bile hunharca kurcalanması Latife Hanım'ın yıllarını verdiği koleksiyonuna ve değerlerine manevi olarak da el uzatmak anlamına geliyordu. Şu anda bir polisin yatağın üzerine fırlattığı Atatürk'ün o pek ünlü traktör üstünde görünen fotoğrafındaki şapkayı yaptırabilmek için günlerce koşturması gerekmişti. Polisler, özenli giysiler karşısında şaşırmış, bir şeyler aramaktan çok meraklarından ucuzluk mağazasında elbise bakar gibi durmadan karıştırıyorlardı dolaptaki kıyafetleri. Latife Hanım, eşinin muvazzaf zamanlarının sonlarında bu yarı kutsal giysilerle askeri, bürokratik ve kordiplomatik sosyetede birçok sergi açmış, üst rütbede asker eşlerini bile kıskandıracak saygın bir yer edinmişti. Kıskanılmak değil de takdir edilme duygusu çok tatmin edici gelirdi ona. Oysa şu an içinde oldukları duruma bak! Ulu Önder'in Florya'dan denize girdiği çizgili mayosunu yerden alıp katladı. Latife Hanım, bu karmaşada birden Onuncu Yıl frakı, tren pozundaki takım elbisesi ve Çanakkale üniformasının olmadığını fark ettiğinde daha önce Mustafa'nın bunları istediğini anımsadı. "Acaba ne yapacak ki?" diye geçirdi aklından. Polislerle uğraşmayı bırakıp bunu düşünmeye ayırabileceği bir zamanı yoktu. Her şey, ani yönelişlerle, ardı ardına gerçekleşiyordu.

Tam bu an iki polis, özel muhafazasından çıkardıkları Büyük Kurtarıcı'nın üç adet "kaz kanadı" kürdanıyla dönüp Latife Hanım'la göz göze geldiğinde hepsi birden kısa bir anlığına durdu. Latife Hanım, can havliyle "Lütfen!" diyerek bu askıda kalma anına son verdi ve ellerinden "kaz kanadı" kürdanları aldı. Beş emekli maaşını vermişti. Koleksiyonun üzerinden fil sürüsü geçiyormuş gibi çaresizdi.

Albayım, salonun penceresi önünde, eli çenesinde, olan bitene acıyla bakıyor; muharebeyi hep geri çekildikleri, hep rahat koltuklara gömüldükleri için kaybettiklerini düşünüyordu. "Süngü savaşında geri çekilme mi olur!" diye içindeki öfkeyi Avukat Cihan'a yansıtarak söyleniyor: "Süngü savaşında geri çekilme mi olur? Şuraya bak, herhalde sizin şöyle buyurduğunuzu sanıyorlar: "Evde savaş, Cihan'da sulh." Bizi affet, Büyük Kurtarıcı. Biz her söylediğini, affedersin, gerisinden anladık. Nezaketi nedametle karıştırdık!"

Koliler, torbalar salonun ortasına yığılıyor. Suç unsuru olabilecek kitap, mektup, gazete kesikleri üst üste konulurken nadir bulunan Atatürk fotoğraflarından oluşan beş büyük albüm tartışma konusu oluyor. Neyse ki Avukat Cihan, Albayım'ın özel hobiden öte yaşamsal değere sahip, yeniden çoğaltma baskılardan da olsa çok ender bulunan fotoğraflarına el konulmasına engel oluyor. "Bunlar, nasıl suç unsuru olur?"

Bu fotoğrafları biriktirmenin yüksek bir anlamı vardı. Cumhuriyet'i tasarlayan bu kafaya her gün bir göz atmazsak anlayamayız onu. Onun yüzü Cumhuriyet'in imgesidir. Bakışları, yüz hatları, giyimi kuşamı, bedenini kullanış biçimi de... O da bunun farkındaydı; bu yüzden bu kadar fotoğraf çektirmiştir. Bunları elimin altında

bulundurmam, her gün göz gezdirmem, tabiyatıylan bir amaca matuf. Ben her gün onu görüyor, onunla beraber oluyor, onu anıyorum. Şurada pelerini, şapkası ve asil adımlarıyla Meclis'in önünde arabaya yürüyen adam bir şey söylüyor, kuşkusuz. Ya da buradaki, masasında elinde sigarası, önünde içkisi, ancak karşısında oturanları dinliyor, olgunca ve kendi düşüncelerini erteleyerek... Al, şuna ne demeli, trenden inmiş, onu karşılayanların arasından bir köylü çocuğu seviyor... Cumhuriyet, kendinden olmayan çocukları da sevmektir, kimsesizlerin kimsesi olmaktır!

Telsizler çalışıyor. Albayım'ın düşünceleri bu seslerin üstüne çıkma gücünden uzak, onun söyleyişiyle "kuvveden fiile çıkamıyor." Haberleşmeden çok cızırtılı, kesik kesik konuşmalardan oluşan, armonisiz, tedirgin edici gürültüler çıkaran bu araçlar, elinde tutanlara güç, muhataplarına suçluluk duygusu veriyor. Albayım'ın meslek yaşamında kazandığı başarıları gösteren camlı büfenin başında, saygılı olmaya çalışan bir polis sesi, belli ki gerginliği azaltmaya çalışıyor:

"Paşam ne kadar çok şilt, kahramanlık madalyası kazanmışsınız?"

"Ben paşa değilim, çocuk!"

İşte Albayım böyle konuşurdu. Ona yakışan buydu, diri ve güçlü! Sesinde de hiçbir ima ya da alaycılığın iniş çıkışı olmadığı halde yine de, polise, olmamış, çiğ bir yanı varmış gibi bir duyguyu taşıyan tonlama... Buna karşı Uzun Saçlı Polis ne diyeceğini bilemedi.

Öte yandan teşkilatta arkadaşlarının uzun saçlarına takılmalarını "Hem mesleki bir gizlenme hem sünnet" diye mertçe bir açıklıkla susturmayı seven sivil polis, işinin başında umursamadan madalyaları incelemeyi sürdürdü. "Paşam" vurgusundaki söyleyenin bile bilin-

cinde olmayabileceği sinsi küçümsemeyi Albayım anında almıştı. Bir askerin madalyalarına eskilerin palavra cenk hikâyeleri muamelesi yapılıyordu. Soğukkanlı bir sinsilikle, Albayım'ın duyarlı noktaları yoklanıyordu. Albayım eski de olsa bir özel harpçiydi.

Albayım birden gürlemek istedi:

"Mustafa Kemal'in askerleriyiz biz. Bu ateş, yer çekimini tanımayan ender bir doğa olayıdır. Bu varsa bütün mücadeleleri kazanırsın." İyi başlamış fakat sonuna doğru sesi düşmüştü. Galiba yerinde bir çıkış olduğuna kendi de inanmadığı için böyle olmuştu.

Latife Hanım, üst katta merdivenlerin başına gelip yukarıdan salona baktı. Bu salonda devlet ricalinden insanlar ağırlanmıştı oysa. Salonda çekmeceleri tarayan polislerden biri diğerine, Albayım'ın havada kalan repliğini kastederek "Uçtun şimdi!" diye fısıldayıp gülüştüler.

Uzun Saçlı Polis, diğer iki polise gülüşmelerini benimsemeyen bir bakış fırlattı. Ciddiyetinden amir olduğu anlaşılıyordu. Kurumun iletişim kurslarında gördüğü gibi davranmaya çalışıyordu. Teşkilat kendini yeniliyordu. Beden dili, Kuantum düşünce gücü, NLP gibi birçok kursu peş peşine almıştı. Uyum yasaları çıkıyor, höt zötle işi götürmeye çalışan polisler geride kalıyordu. Arada hâlâ amirin tekme tokat girmesi türünden olaylar cereyan etmiyor değildi; ancak orantısız güç kullanma, artık tarihe karışıyor, uyum yasalarıyla, işkencede zarafet dönemine giriliyordu.

Uzun Saçlı Polis, "cd"lerin bulunduğu dolaba yanaşırken Albayımın tartışmaya dönüşebilecek yalımlarını yumuşatıp gerçek işine yoğunlaşmaya çalışıyordu:

"Haklısınız. Şu 'sidi'lerin hepsi müzik 'sidi'si mi?"

Avukat Cihan devreye giriyor; "cd" meselesi hassas konu. Dalgalar halinde başlayan ilk operasyonlarda avu-

katlar bu konuda deneyimsiz olduklarından savcılar polisin el koyduğu "cd"lere dayanarak tutuklamalar vermişti. Ama Albayım'ın evinin arandığı bu operasyonla, baskınlarda çift haneli rakamlara ulaşılmıştı. Artık iki taraf da deneyim kazanmış; ancak bu arada halkın da her şeyi doğal karşıladığı bir sürece girilmişti. Avukat Cihan, mesleğinin ve aldığı paranın hakkını bu konulardaki bilgisi ve titizliğiyle verdiğini düşünüyordu. Çocuğu özel okuldaydı ve arabasının kredi borcu, onu çalışkan, iş bilir bir avukat olmaya zorluyordu. Baro seçimlerinde her zaman yurtsever avukatlarla hareket ettiğinden müşteri portföyü de genelde bu düşüncelerine paralel genişlemişti.

Albayım, Büyük Kurtarıcı'nın bir vecizesini aradı kafasında. Yaşlanıyordu, eskiden şak diye yapıştırıverirdi. Çocuğu yaşındaki polisleri tek tek gözüyle taradı. Albayım, yer çekimine meydan okuyan ateş konusuna açıklık getirmek, hepsine bir hisse vermek istiyordu:

"Arazide eşkıya kovalarken bu maneviyatımdan ateş aldım."

Kimsenin ilgilenmediğini görünce amacı laf sokmak olmadığı halde birden istemeden sesi yükseldi:

"Ama bu ülkenin, bu dünyanın insanlarına hizmet ettiğimi unutmadan! Öyle sizin bildiğiniz gibi değil. "Hizmet" dünyevi ve halkçı bir şeydir!"

"Hizmet" sözcüğü, polis içinde gücü elinde tutan cemaatin, meşru olmadan önce kendisini belli etmek istediğinde kamuda kullandığı şifreli bir tanımdı. Avukat Cihan, Albayım'a "Ne gerek vardı buna?" der gibi baktı. Böyle amiyane bir durum yaratmaya gerek yoktu. İçinden, mesleğinin her şeyi anlaşılır kılan açıklayıcılığıyla, durumu hızla özetlemişti: Müvekkilinin milliyetçiliği, taşıdığı güç ve maliklik açısından dünyeviydi;

gelgelelim böyle söz parlatmalar, hastalıklı duygusallıkları ve kendini özel görmesi en az karşıdakiler kadar gayri halkçı ve üstelik işi zorlaştıran bir mahiyet arz ediyordu.

Uzun Saçlı Polis, yüzünün önüne düşmüş perçemi arkaya savurarak güldü. Pop yıldızlarına benzeyen güzel, alımlı bir yüzü vardı. Kendini şu an filmin başrol oyuncusu olarak görüyordu. İnsanoğlu, perspektifi bulduğundan bu yana olayın merkezine kendini koyuyordu. Hiç kimse kendisinin olayın arka planında bir öğe olarak yer alabileceğini düşünmüyordu. Unsur olan, dış kapının mandalı ya da perspektifin uzak noktasında kalan, yobaz olan, fanatik olan hep ve her zaman başkalarıydı. Başrolde olanların replikleri önemliydi. Şu "vesayetçi" lafı örneğin, doğru olmasa kamuoyunda bu kadar benimsenir miydi? Vesayetçi rejimin eskimiş tutucu değeri olarak perspektifin giderek küçülen yanında yer alan Albayım... Sözlerine kendisi bile inanamayan Albayım... Ve yükselen Yeni Türkiye'nin yeni umudu olarak resmin ön planına yerleşen kendisi...

Öte yanda Albayım'ın aklı ise başka türlü çalışıyordu. Dış güçler bu sahneyi görseler herhalde çok sevinirlerdi. Albayım, ne yanındakilere ne karşısındakilere kendini ifade edebiliyordu! Albayım, esir düştüğünü ilk burada algıladı. Yanında çocukları bile yoktu. İyi nesiller yetiştirememişlerdi. Büyük Kurtarıcı erken gitmiş, kendileri ise arkasını getirememişlerdi.

Albayım, dün öğle yemeğinde orduevinden aldığı kolonyalı mendillerden birini çıkardı. Koltuğa yığılır gibi oturdu. Berjerin kulaklarından birine yasladı başını. Bacaklarından biri biraz daha ileride... Camdan dışarı doğru bir süre boş boş baktı. Ve işte o an birdenbire bir mucize gerçekleşti. Bir refleksle koltuğunda doğruldu.

Albayım'ın O'nu her gördüğünde olduğu gibi gözlerinde bir şimşek çaktı.

Albayım'ın yüzü, inanan insanın bütün güzellikleriyle yanıp sönüyordu şu an. Bir buluta değil de bir sinema perdesinin canlı, dinamik, parlak, hızla değişen görüntülerine bakıyormuş gibi gözbebekleri büyük ve ışıltılıydı. Yaşadığı, büyük bir karşılaşma anıydı. İçinde bir kabarma, onunla pekişmenin getirdiği güçlenme, heyecan ve güven...

Kemal

Bahçedeki odamda geçirdiğim son gece şakayla başladığım duamı aslında nasıl bir içtenlikle yaptığımı gözyaşlarımın yanı sıra beni bateriyle tanıştıran olayların da gözümün önünden sırasıyla akmasından anlamıştım. Bunları roman yazmaya başlayan yanımla ziyan etmemem, hemen notlamam gerektiğini düşünebilmiştim.

Babamı hatırlamam mümkün değil. Mutlaka beni kucağına almıştır. Zaman ilerledikçe bu tür şeyler kaçınılmaz olarak siliniyor. Albayım bana sekiz yaşında açıkladı gerçek anne ve babamın başkaları olduğunu. İkisi de ölmüş. Belleğimin dip köşe her yanını çok yokladım. Herkes, hatırlaman mümkün değil diyor ama annemi sanki hatırlıyorum. Bir köpek yavrusu gibi onu yalayarak geçirdiğim bir anı biliyorum. Onları kaybettikten bir süre sonra geçici dedikleri bir körlük yaşamışım. Geçici di-

yorlar ama bebek zamanıyla birkaç ömür sürüyor. Annem öldüğünde babam dağda bir kaçakmış. Sonrası yok ama ben sonrasını kafamda uydurdum. O bir çatışmada öldürülmüş. Çok ünlü bir bebek olmuşum sonra. Gazetelerin en talihsiz ünlüleri olan üçüncü sayfa ünlüsü olabilir örneğin. Gazeteler böyle acılardan seri melodramlar çıkarmayı bilir. Seçkin bir insan, çocuğu olmayan bir Albay, akrabalarımın ağırdan alıp fazlaca uzak kaldığını fark edince, Çocuk Esirgeme Kurumu aracılığıyla beni evlat ediniyor. Doğduğum zamanın gazetelerine hep baktım. Albayım'ın görev yaptığı ve beni evlat edindiği dönem oralarda olan çatışmalar, dağda vurulanlar var. Babamı onlardan biri olarak hayal etmekten acılı bir zevk alırım. 68 üniversitelisi, romantik devrimci bir genç olabilir; yeni evlenmiş, geniş paça pantolon giyen eşi de aynı kampüste başka fakülteden, köylülere köprü yapmaya gelmişler. Sonra devletin kolluk güçleri peşlerine düşmüş; bunlar jandarmaya kurşun sıkmamış ama jandarma onlar marş söylerken sıkmış. Öyle bir babam olsun istediğimden belki böyle hayal ederim. Kardeşime bu duygularımı ilk anlattığımda mazoşist eğilimler içerdiğini, doğru ideolojinin mazoşizm değil Atatürkçülük olduğunu söylemişti. Mustafa için her şey eğlence konusu olabilir, komik çocuk.

Resmi babam, Albayım'dır. Çocukluğumda baba dediğim, ergenliğimden sonra Albayım'da karar kıldığım, benim yazgımı belirlemiş bu eşsiz insan, zihnimde asla birleşmeyen ayrı sözcüklerle, hep "büyük baba" oldu. İnsanı mengene gibi kendi mantığına bürüyen sesi çok etkileyicidir, artık davudi sesli dublaj sanatçılarınınkine benzetebiliyorum; ama küçükken daha çok tanrının sesinin de böyle olduğunu düşünürdüm. Doğrudan bir azarlama içermese de söylediği her şeyden içime bir suç-

luluk işlemiştir. Adım şu an uyumsuza çıkmış olsa da her zaman çok uyumlu bir çocuk oldum, hem de onun imgeleriyle düşünecek kadar. Beni Fikriye annem büyüttü. Sonra onu Albayım'la kanser ettik. Bir sürü annem var. Latife, Mustafa'nın annesidir. Öğretmenim de olduğu için anneden ötedir. Bunları psikiyatırlarıma anlatırken Oidipus gerçekten bir karmaşa oluyor, benim için değil de doktorlarım için yani. Sonuçta, ben biliyorum. Anlatması zaman alıyor. Doktorlarımın işin içinden çıkmaları ise daha çok zaman alıyor. Kısacası Mustafa'yla ben onun aynı zamanda oğulları oluyoruz. Onun soyadını taşıyoruz: Yılmaztürk.

Bunları küçük bir çocuğun yalnızlığı ve gücenikliği gibi anlatmak istemem. Fikriye annede şahit olduğum kanser gibi fiziksel arazlarla kendini belli eden ağrılarla anlatsam gerçeğe daha yakın olur. Neredeyse elle tutulur yoğunluğu olan bu dayanması zor acılar, sonunda beni kanser etmese de, daha ne olsun, kör olmuşum yani. Doktorların kısa süreli dedikleri ama beş buçuk yıl süren bu dönem boyunca Albayım, şefkatli ve sabırlı bir ağaç gibiydi. Kabartma alfabeyi öğrenip bana öğrettiğinde altı buçuk yaşımdaydım. Her şeye dokunmayı, çıkan her sese kulak vermeyi bir oyuna çevirirdi benimle. Müzik sevdiğim için, Grundig marka hem radyo, hem kasetçaları olan bir set almıştı. Dur bakayım ondan güzel şeyler anımsayabiliyorum... O dönem kaldığımız garnizonun en güzel günbatımı noktası diye bir yere götürürdü beni. Salt, "Güneş batarken etrafta oluşan değişikliği yüzümde hissedebiliyorum" dediğim için. Albayım babamla doluydum o zamanlar. Hatta daha da fazlası, organları iç içe geçmiş bir beden gibiydik bile diyebilirim. Sıkıcı öğretici öykülerine henüz yüzümü buruşturabiliyordum. Bana eğlenceli hikâyeler anlatmasını isteyebiliyordum. O zamanlar...

Bir keresinde Albayım babam, uyduramayınca, gençken gördüğüm bir filmi anlatayım sana diyerek Doktor Jekyll ve Mister Hyde'ı anlattı bana. Çok iyi bir doktorun, üstelik çok bilgili bir adamın öyküsüydü. Gündüz vakti araştırmalar yapan, bilgiden bilgiye koşan fakat akşam dönüşüme uğrayan bir adamın öyküsü. Adam, geceleri bir canavara dönüşüyor. Albayım'ın bu hikâyesinin kendisiyle bir ilişkisi olup olmadığı aklıma gelmiştir daha sonra. İçinde ayrı iki kişi vardı gerçekten. Biri beni büyüten, bilgilendiren, koruyan, şımartan, ışıksız dünyamı aydınlatan; diğeri zorlayan, dayatan, boğan...

Sonra bir gün artık Fikriye anne görünmez oldu. Önce, hastanede, dediler uzunca süre, ardından ölümün doğal bir olay olduğunu anlattı Albayım, sesi çok hüzünlüydü. Bu kez konuşma zorluğu yaşamaya başladım. Ancak Fikriye annemin yerine benim için çok tanıdık bir kadın sesi gelince evdeki işler düzeldi. Albayım, sade bir törenle, dul ve tek çocuklu öğretmenim Latife Hanım'la evlendi. Okulda özel durumumdan dolayı benimle zaten çok yakın olan Latife öğretmenime, evde, "öğretmenim" demeden seslenmek epey zamanımı aldı.

Albayımla son güzel anılarımdan biri şudur: Dokuz buçuk yaşımda olmama karşın Albayım beni kucağına almış, artık kardeşim olan "Mustafa bebeğin" yatağının başında öykü anlatıyor. Türk beylerinden cengâver iki kardeşin eski zaman zafer hikâyesi... Ama kardeşim daha sekiz aylıkken araba sesleri çıkartmayı sevdiği için, öyküyü iki araba markası versiyonu ve efektleriyle anlatıyor. Türk beylerinin arabaları var. Nedense ben de öyküyü sevdim, giderek içine giriyorken her şeyin yavaşladığını hissettim. Çok mutlu olduğum zaman her şey yavaşlıyor hatta duruyor gibi olurdu. Öykünün en heyecanlı yerinde birden görmeye başladım. "Bre densiz, demiş

Anadol'un kapısından kolunu sallayan Gazi Bey, karşısında kötü sesler çıkaran, egzozu patlamış yerde sürüklenen Bizanslı Citroen'e... Sonra peşine bir vermiş, yakaladığı an artık bir tamponluk işi kalmış. Ardından kardeşi su kaynatmış, Murat Bey'e dönmüş, 'Zafer hep Türk'ün, gazan kutlu olsun (!)' demiş." Albayım'ın açılıp kapanan dudaklarını, kasılan ağzını, sıkılan dişlerini, arada bir sıçrayan küçük tükürük zerreciğini, o seslerin çıktığı yeri ağır çekim görmeye başladığımı fark ettim. Tıraşlı yüzü netleştikçe dudakları daha da ilgimi çekiyordu. Oysa bugün birinin yüzüne baksam ilk anda gözü ilgimi çeker. Ama o an konuşması ile ilişki kurabildiğimden olabilir, dudakları ve ağzına uzunca takıldım kaldım. Etli olan altdudağı, üstteki daha ince olana uzansın diye yapılmış gibiydi. Bebekken gördüklerimi hatırlamadığımdan ilk kez görüyordum denebilir. Dokuz buçuk yaşımda tekrar görürken, Albayım'ın sesi ve bu sesle örtüştürdüğüm dokunuşlarım şu an gördüklerimden farklı değildi. İşte yanaklar birer ova gibi uzanırken dudaklar aralanınca içeride uçurum gibi boşluklar görünüyordu.

Onu çok iyi bildiğimi sanırdım; ama bildiğim gibi değildi, ilk kez görüyordum. İç içe geçmiş gibi olan bedenlerimiz o an hemen birbirinden ayrılmadı; ama ben bunun onunla ilişkilerimiz açısından da büyük bir başlangıç olduğunu o an hissettim. Sanki ben yeniden doğuyor ve bu arada doğumumu da izleyebiliyordum. Onun dışında olup olmadığımı tam kestiremiyordum. Sesinin müziğinde duyduğum tanrısallığı yüzünde arıyordum. İşlevselliğine kavuşan gözbebeklerim büyüyor olmalıydı. Kaşlarından başlayarak bütün yüzüyle gülüyordu. Sanki ben yavaş yavaş onun ağzından çıkıyordum. Ayrışma hemen "O odur, ben de ben" kesinliğinde olmadı. Yavaş

yavaş seslerimiz dışında bütün olan tüm organlarımızda ayrıştık. Onun içime işleyen sesleri kendi sesimmiş gibi bende varlığını sürdürdü. Mutluluk, erişildiğinde biten bir şeymiş, denir; benim görmeye başlamam bitimsiz bir şey oldu. Her şeyi her ayrıntıyı görmeye başladım. Gözlerimde bütün kitapları okuyacak bir açlık hissediyordum. Bütün bu yeni durum Albayımla aramızdaki ilişkiyi yavaşça etkilemeye başladı. İlk sevinçler, yerini ilk küskünlük ve kırılmalara bıraktı.

Bu arada askeri darbe oldu. Yaşadığımız lojmanda bunu bayram gibi bir şey olarak yaşamıştık. İstanbul'a tayinimiz bu atmosferde oldu. Güzel bir şehir, güzel bir ev ve evinin içinde her şeyi düzene soktuğuna inanan Albayım, mesleğinin sorumluluklarını daha bir sahiplenerek bütün enerjisini işine vermeye başladı. 12 Eylül'le beraber Albayım'ın meşguliyetleri iyice arttı ve eve geç gelmeye başladı. Benimle eskisi kadar ilgilenmez oldu. Albayımın evde kaldığı küçük bazı anlardan kardeşim Mustafa'nın onun gözdesi olduğu anlaşılıyordu. Onu daha akıllı, daha atak, daha iştahlı bulduğunu her fırsatta söylüyor, onunla şakalaşıyordu. Bana da dikiş makinesinin örtüsü altında saklanmak, artık gören gözlerimle daha çok okumak, hayallere dalmaktan başka seçenek kalmıyordu. Arada benimle ilgilenme adı altında ansiklopedilerden kendi ilgi alanına giren konuları ezberletmeye başladı. Çok sonra iyice büyüyüp 12 Eylül'ün ne anlama geldiğini öğrendiğimde çok şaşırmadım; Türkiye'nin başına gelen, aslında o zaman benim de başıma gelmiş. Çünkü okudukça dokuz buçuk yaşımdaki hayal kırıklıklarımla o dönem yaşananların birbirine ne kadar yakın olduğunu görmüştüm.

Ah hem büyük, hem baba, hem Albayım! Ahlakçı, kuralcı, titiz, dikkatli ve bir sürü ölçü kullanmaya çalış-

tığından dolayı da karşısındaki insanlardan hep kuşku duyan, ikircikli, asık suratlı, ciddi Albayım! Beni hep etkilemiş, yönlendirmiş, donatmış, vermiş, yıllar içinde özgürlüğümün karşısında bir zebella gibi dikilmiş komik Albayım! Eğlence sevmeyen ama Cumhuriyet Baloları'nın klasikleşmiş zeybek oynama ve Onuncu Yıl Marşı söyleme bölümlerinde muhteşem figürlerle öne çıkan Albayım! Yakın olup sevdiğim kadar, onu öldürmek sapkınlığına sanki beni zorla sürükleyen hem büyük, hem baba, hem Albayım!

Albayım kendisine benzememiz için elinden geleni yaptı. Çelişkili bir biçimde kendisi de babasına benzemekten bir hastalık gibi çekinmişti. Aralarındaki farkları anlatıp dururdu. Onu överken bile küçümseyen büyük babanın yaşam boyu o kuşağın söylediklerinin tam tersini yaparak nasıl çağdaş bir kuşak oldukları vaazını özellikle sözcüğü sözcüğüne anlatmıyorum. Kusacak kadar ağzımda yuvalanmıştır bu tümceler. Bize, bağnazlığın çok kötü, tutuculuğun kaçınılması gereken bir şey olduğunu tekrar ederken Mustafa'yla bakışırdık. Albayım, bunları becerebilmek için babasını hep aklında taşıdığını ve bu sayede bütün bunları ondan devraldığını fark etmezdi. Mustafa'yla gülmezdik de yalnızca bakışırdık. Çocukların çelişkileri hemen görebilen gözleri vardır. Önceleri komik bir seyirlik olan bu durumun bir benzeri daha sonra Albayımla aramda belirince "Kader bu olsa gerek" diye düşünmeye başladım. Anlatırken bunların komiğini çıkarmak isterdim ancak yaşadıklarım hiç de komik değildi. Yobazlığın yalnızca dine saplanmış insanlarda olduğunu sanıyordu.

Ortaokulda ben çok düzgün vurgularla, büyümüş de küçülmüş bir çocuk gibi konuşunca arkadaşlarım bana sürekli gülüyorlardı. Sınıf öğretmenim, bir gün beni ya-

nına çağırıp "Bütün arkadaşlarının gülme nedeni, bir ansiklopedi gibi konuşuyor olman olabilir mi?" diye sordu. O an kendimi yakalanmış gibi hissettim. Kalakaldım. Konuşmak istedim ancak beceremedim. Konuşamıyordum. Zorladıkça sözcükleri söylemem zorlaşıyordu. Duyu organlarım sırayla tahrip oluyor gibiydi. Bu kez de dilimi mi yutmuştum? Oysa kardeşim Mustafa, domuz kadar sağlamdı. O her zaman daha iyi beslenen, hep gürbüz, dışa dönük, sosyal bir çocuk olmuştur.

Yeni hastalığımın başlangıç noktasını Albayım "Burası" diyerek, "okuldaki o an işte!" diye teşhis etti. Oysaki gözlerim açıldıktan sonra bana her gün "yüksek sesle" dört saat ansiklopedi okutup ezberlettiğinden kimseye bahsedemedim. Beni sakatladığı yer, kendi ilgi duyduğu konuları bana hap gibi yutturduğu yerlerdi. Hayır, doktor değil, kendileri levazım sınıfından istihbarata yönelmiş bir subaydı. Ancak ona sorarsanız her konuda uzman bir aydınlanmacıydı; albayımız uzun süre bir konu üzerinde çalışır, etütler yapar ve mutlaka yeni buluşlarla bunu taçlandırırdı. Benim yeni rahatsızlığım üzerinde de aynı hassasiyetle durdu. Ve selektif mutizm adını verdiği bu konuşma isteksizliğini kekemeliğe dönüştürdü. Bunun bir başarı olduğunu, aşama aşama kekemeliğin de üstesinden geleceğimizi akşam yemeklerinde Latife'ye anlattı durdu. "Sorunu çözüyoruz. Mutizm zaten Latince susma sözcüğünden üretilmiş. Bana göre biraz inatla da ilgisi var ama! Nasıl ki bu inadı kırdık, kekemeliğin de üstesinden geleceğiz!" Gerçekten bir yıl içinde kekemeliğimin de canına okudu. Albayım, kafasına koyduğunu yapardı. Yalnız tedavim, ona söyleyemediğim başka bir bozukluk pahasına gerçekleşmişti: Konuşabiliyordum; ancak yalnızca onun sözcük ve cümleleriyle. Çoğu Nutuk'tan olan onun en sevdiği özdeyişleri nefes temrin-

leri eşliğinde milyonlarca kez söyletmişti. Gençliğe Hitabe'yi herkes gibi ezberden bilmem normal; ama benim repertuvarımda Onuncu Yıl Nutku da vardı. Atatürk'ün okuduğu okullardan, evlat edindiği Rukiye, Afet, Nebile, Sabiha, Abdurrahim, Ülkü, Sığırtmaç Mustafa'nın hayat öykülerine ve hatta en yakın arkadaşı Nuri Conker'e anlattığı fıkralara kadar her şeyi ezberletmişti.

Onun gibi olmaktan, onun sevdiği gibi düşünmekten ve en garibi onun ağzımın içinden konuşmasından hoşlanmıyordum. Liseye başladığımda bu iyice belirgin hale geldi. Galiba onun sıkı sıkı bellettiklerini söylerken vurgu ve tonlamam kontrolümden tamamen çıkıyordu. Çünkü ne yapacağımı içimden hemen söyleyivermesini bazen yakalayamıyordum. O zaman iş işten geçiyordu. Onun gibi oluveriyordum. Bunun tehlikesini sezmiştim. Başka bir yerime bir şeyler olmasından korkuyordum. Sonra bunu çözdüm, bunları yakalama konusunda kendimi geliştirdim. Neyse ki ardından kendimin avcısı gibi tık yakalayıp tersini yapmanın da Albayım'ın babasına karşı geliştirdiği yöntemin aynısı olduğunu, üstelik benzemeyi garantili kıldığını görebilmiştim. Albayım, ne yazık, göremediği bu yoldan tutuculukta babasının bile ötesine geçmişti ve üstelik bunu bilememişti... Albayım hiç değilse ne bilmediğini bilse idi her şey farklı olabilirdi. Gayet açıktı; ya o ya onun tersi, saçmaydı! Bu durumu aşabileceğim ikisi dışında bir yol olmalıydı.

Aslında herkesin zaman zaman yaşadığı bir duygudur; kurduğun tümcenin sana ait olmadığını şaşkınlıkla fark edersin. Ama benimkilerde "İhtiyaten..." ya da "Tabiyatıylan..." diye başlamayan tümce neredeyse yok gibiydi. Kendi kendini yakaladığı bu anda insan nasıl bir tepki verir? Eminim, herkesin kendini annesinin babasının bir sözü ağzından çıkarken yakaladığı bir ânı olmuştur. Be-

nimki böyle tümce falan değil; bitimi olmayan sonsuz, babatorik Albayım cümleleri...

Bir gün yeni bir keşif oldu hayatımda. Benim tepkim –bu durum artık fena halde canımı sıktığından ve üstelik Albayım'ın cümlelerinin berbat ağdalı yapısından– ağzımda daima hazır tuttuğum yüksek gürültülü, cümbüşlü bir ritmi salıvermek şeklinde olmaya başladı. Başkasına keşif gibi görünmeyebilir; ama benim için bir devrimdi. Kimseyi kendime güldürmek niyetinde olmadığımdan bu işe bayağı kafa yormuştum. Bu Albayım lakırdıları belirdiğinde şarkı söyler gibi çıkardığım seslerle bir çeşit odağımı değiştiriyordum. Değişik ritimler tutturuyordum. Sonuçta işe yarıyordu, laflar ağzımda kayboluyordu. Mucize gibi...

Lisede ilişkilerime bir ayar gelmişti; çünkü yerli yerinde olunca sosyal konulara ilişkin bu lakırdılardan hoşlanan ciddi arkadaşlarım olmaya başlamıştı ve ağzımdan kaçan "albay" cümlelerine olumlu tepki veriyorlardı. Ancak çok uzatmıyordum. İstediğim zaman onlardan biraz uzaklaşarak bir ritimle musluğu kapatır gibi dilimde dönen onun sözcüklerini kesebiliyordum. Çıkardığım ritimleri bazen içimden bazen de neşeliymişim gibi açıktan seslendiriyordum. Beni, kendine özgü bir tip sayıp benimsediler. Yaşamımın en güzel dönemi diyebilirim. Genlerimdeki ya da hayalimdeki romantik devrimci kalıtların devreye girdiğini hissediyordum. Politikaya ilgi duyan, içinde bulundukları dünyayı değiştirmek isteyen arkadaşları kendime nedense daha yakın buldum. Hâlâ sağlıklıysam ve arayışlarımı sürdürebiliyorsam, bu insanlarla yakınlaştığım içindir.

Aslında herkesin bildiği bir yöntemdir. İçinden ne yapman gerektiğini söylediği an onu bir ezgiyle ya da

ritmi olan bir gürültüyle bastırmayı, duyulmaz hale getirmeyi anlatabildim sanıyorum. Albayım'ın dışarıdan konuşmalarına katlanmak yetmezmiş gibi bir de içerden konuşmalarıyla baş etmek böyle bir buluşu gerekli kılıyordu. Bu konuda detaya inerek gırtlağımdan, ağız boşluğumda oynattığım dilimden, diyaframımdan yararlanarak iç sesleri deneysel çalışmalarla bastırma teknikleri geliştirdim. Yöntem basitti; dışarıdan gelen sesleri bastırıp duyulmaz yapabilmek için burun, gırtlak, boğaz, kafa, göğüs değişik yerlerden başlayan sesler çıkarıyor; sonra aklımın diğer yanıyla bunların nereden geldiğini saptamaya çalışıyordum. Bir süre sonra doğada çıkan her sesi anlayabilecek yeni bir dil öğrenmiş gibi benzerlerini tekrarlarken aynı zamanda duymak istemediklerimi duymayabildiğimi fark etmiştim. Bunu bir yaratıcılığa dönüştürdüğümü çok sonra anladım. Ağzımın içinde oluşturduğum tınılar için, beni irkilten o sesi boşaltıyor, yorgun düşürüyor, onu bir tür öldürüyordum. Onun sesini, çıkardığım seslerin içinde öğütüyordum. O zaman, yüreğimdeki tedirginlik geçiyor, kendimi katışıksız kendimle dopdolu hissediyordum. Bunun müzikle bir akrabalığı vardı. Müziği keşfetmem ve nihayet bateriye başlamam böyle oldu.

Ancak Albayım kararlı ve disiplinli bir asker olarak öyle çabuk pes edecek biri olmadığından iş bu noktada mutlu bir sona dönüşmedi doğal olarak. Beni çakı gibi adam etmeyi kendine görev bellemişti. Evet, Albayım bir görev adamıydı. Mutlu olmak ve mutlu etmek bile onda bir görev olarak yaşanırdı. Sararıp solduran ah o boz bulanık görevleri... Yeni durumu görünce benim müziğe ilgimi yönlendirmeye kalktı. Ben de, o belli bir öneri getirmeden davul diye tutturdum. O, piyano deyince ben de inadına kös diyor; ben davul deyince bu defa o keman

diye kestirip atıyordu. Albayım için bu gibi çalgılar kabul edilemezdi; bir Cumhuriyet çocuğu, bir asker olarak bunu kabul edecek değildi. Galiba davul dendiğinde kafası ramazan davuluna ya da mehter davuluna gidiyordu. Aslında fena olmazdı. Neyse, daha sonra kardeşimin de okutulduğu bizim Maarif Koleji'nde trampet takımına girdim. Buna bir şey diyemeyeceğini biliyordum. Sonuçta "törenlere, yürüyüş kortejlerine, Cumhuriyet kutlamalarına yönelik güzel bir şey" diye kabul etmek zorunda kaldı. Harçlıklarımdan ikinci el bateri bile aldım.

Müzik, harika bir şeydi. Ama benim derdim tam olarak müzik olmadığından, yaptıklarım bu harika şeye benzemese de ona benzetmeye çalıştığım seslerle, Albayım'ın baskın sesini kesebiliyor, bastırılmışlıktan kurtulan herkes gibi birdenbire güzellikler yaşayabiliyordum. Benim için işte müziğin en olağanüstü işlevi burada gerçekleşiyordu. En azından herkesin kendi kendine bulabileceği bazı şeyleri "bır bır bır" söylemesi artık beni deli etmiyordu. Bu yöntemle korunabiliyordum. Albayım'ın içimden söylediklerine ya da dışarıdan seslenişlerine benim hınçla yaklaşmam söz konusu değildi.

"Lallara lal lalla güm tıs lallara lal lalla ta çi lallara lal!" Bu türden keyifli bir ses, beni ortama yabancılaştıran bir efekt işlevi görebiliyordu. "Albayım ya da onun tersi" tuzağına düşmeden, kendime giden özgün ve üçüncü yollar bulma konusunda maharetim gelişince Albayım geriye çekilerek pusuya yattı. Uzunca yıllar dış savaş yaşamamış bir ordu mensubunun, yılların "iç düşmanlar üzerindeki" tatbikat alışkanlığını bende sürdürmesi anlaşılır bir durumdu. Ama yıllar içinde ilişkimiz bu iç düşman muamelesiyle karşılıklı keskinleşti.

Kuvveden fiile (Aha işte! Hoş geldin, Albayım!) lisede çıktım. Düşüncelerden kurtulmanın güzel yolu, eylemdi. Hayalimdeki öz babamınki gibi devrimci arkadaşlarım oldu. Ülkemizde arka arkaya yaşanan büyük olayları anlamaya çalışıyorduk. Doğuda artık hayalimdeki babam gibi romantik gerillalar değil gerçek gerillalar vardı. Kürt gençleri, akın akın dağlara çıkıyorlardı. Yöneticiler, her gün batıya gelen onlarca tabutla başa çıkamıyorlardı. Aralarında, "Ver, kurtul!" diyenler ve bunu emperyalizmin oyunu sayarak daha da "şahin" davranmayı önerenler olarak ikiye ayrılmışlardı. Bu arada çok güzel sigara içmeye başlamıştım. Ama bu kadar bir şey bile o sıralar canı çok sıkkın Albayım'la aramızdaki her şeyi birden onarılmaz şekilde bozmaya yetebiliyordu. Aramızdaki çatışma eski haliyle daha romantikti. Dağdaki çatışmalar gibi aramızdaki çatışma da daha gerçekçi bir boyut kazanmıştı. Ona boyun eğmek düşüncesi bile böyle bir aşağılamaya karşı öfkemi kabartmaya yetiyordu. "Onunla konuşma, bununla dolaşma, sakın sigaraya bulaşma, aşırı cereyanlara karşı tetikte ol..." Bu "cereyan" lafına gıcık oluyordum. Bir hava akımı, bir fikir akımı niye kötü olsun?.. Kapıdan gelip yumuşakça sana dokunup pencereden çıkan hava, Albayım'ın takıntısıydı. İnsanın başına gelebilecek en büyük kötülüklerden biri "cereyan"dı. Bu cereyan, bütün kötülüklerin anasıydı.

Müzikten sonra ikinci büyük keşfim sokaklara vurmayla oldu. İçimde beliriveren seslere karşı her an trampetimi, davulumu yanımda taşıma şansım yoktu. Üstelik Albayım zaten düşünceler "sathından" eylem cephesine geçerek "mevzi" almıştı. Hiç şakası yoktu; adam, bu işin gerçekten uzmanıydı. İnsan var oluşunun, çocuk eğitiminin, duyguların, örneğin nefretin, sevginin, ilginin tıpkı bir savaş gibi planlanıp taktik safhalara ayrılabile-

ceğine inanıyordu. İnsanın kendi kendine gerçeği kavrayamayacağını; bunun ancak şemalarla öğretilebileceğini, üstelik bunun çağdaş uygarlığın gereği olduğunu düşünüyordu. Bütün insanları, subaylığının ilk yıllarında hela eğitimi verdiği köylü erler gibi görüyordu. Makbul olan bu tür davranışlara benim heves göstermeme hatta tepki göstermeme bir anlam veremiyordu. Beni onun gibi olmaya zorladıkça ben de sokaklara vuruyor, eylemlere katılıyordum. Yaşamın, serserilerin damarlarında aktığını sezmiştim. Peşime adam takıyordu. Bir keresinde –o zamanlar sivil polislerin kullandığını hepimizin bildiği beyaz Renault dönemi kapanmış, herhalde teşkilatın da kendini yenilemesine uygun– son model bir Range yanıma yaklaşıp şaşkınlık içindeki beni almıştı. Arabayla bir şehir turu attırıp kâh korkutarak, kâh özendirerek bana ajanlık önerdiler. Sonra, beni arkadaşlarımın yanından aldıkları aynı yere bırakırlarken sanki onlara o kadar ters davranan ben değilmişim gibi "Sen bir asker oğlusun, ailene layık biri olduğunu biliyoruz, hadi babana selam söyle" dediler ve gayet güler yüzle el sallayıp gittiler. Arkadaşlarıma ne diyeceğimi bilememiş, öylece kalakalmıştım. Benim polisle iş birliği yapmayacağımı bilirlerdi; ama bir asker çocuğuydum işte! Üzerimde üst üste giydirilmiş iki kat ağır arazi kıyafeti varmış gibi omuzlarım düşmüştü. İyi bir devrimci, hatta kalite bir serseri olma ihtimalim böyle manevralarla elimden alınıyordu.

Sokak savaşında Albayım belden aşağı vuruyordu. Babasının dindarlık konusunda ona yaptığı zorlamalar neyse o da benim için yararlı bir yurttaş olmam konusunu aynen tekrarlıyordu. Tüm zorbalar gibi, haklılığı düşüncelere değil kişiliğe dayandırıyordu. Artık "manen ve fikren inkişafa gayri müsait bir adam olduğum intibaını"

vermiştim, suç bendeydi. Albayım, gerektiğinde kibar bir insandı. Kötü laf söyleyeceği zaman Osmanlıca zarafetinden yararlanmayı Cumhuriyet'e ters bulmazdı. Bana hem fırça atıyor, hem de çağımızın karşı tarafta bir intiba bırakma çağı olduğunu anlatmak istiyordu. Aslında bu yöntem, kendi türünden bir insanın eğitiminde kullanılsa kuşkusuz çok yararlı olabilirdi. O benim hakkımda bir intibaı edinmeden benim onda bir intibaı uyandırmam gerektiğini bilmiyordum. Örneğin kardeşim biliyordu. Her zaman rahat görünen ve yaşamın zevklerini en kolay yerinden zahmetsizce elde etmenin genç yaşta ustası olan Mustafa kendi keyfini ve gönlünden geçeni yaşarken başkalarına başka türlü görünebiliyor, böylelikle kendine konforlu alanlar bulma konusundaki hüneri hoşgörüyle değerlendirilebiliyordu. Bense başka türlü yapamadığım ve bilemediğim şeylerle suçlandığımda kafam karışıyor, öfkeli olabiliyordum. Götürüldüğüm psikiyatri servislerinde sıra beklerken kafamın karışıklığına kalbimin kırılması da ekleniyordu. GATA'nın servis koridorlarından birinde gözümün ucuyla yanımda oturan Albayım'a bakarak kolay ve kendi kendime olduğu için gayet ucuz bir psikanaliz yapmıştım: "Albayım hep yanımda; oysa benim sorunum da bu: Onun hep yanımda olması." Ve Albayım uzmanlık alanı olan bu noktada beni yendi. En çok psikiyatri koğuşlarında yattığım dönem, ne yazık hayattan en çok zevk aldığım döneme rast getirilmiş oldu. Albayım ve doktorlar beni paso ilaç, paso uykuyla tedavi ettiklerini sanırken bir dönem ufak tefek birinden bir puf böreği yaptılar.

Albayım'la aramızdaki ilişki, üniversite dönemine geldiğimde tehlikeli bir hal almıştı. İçimden yükselen ya da bana söylenen her sözü, damaktan dişlere veya kafa-

tasına ittiğim seslerle nasıl güç ve tını kazandığını inceleyerek bertaraf etmek her zaman mümkün olmuyordu. Albayım'a karşı bulduğum bir yöntem de esneme yöntemiydi. Bu yöntemi özellikle onu dinlemek zorunda olduğum anlarda uyguluyordum. Gerginliği azaltan bu yöntem, aynı zamanda yüksek tonlar üretmek için gırtlağın değişik olanaklarını açıyordu. Olgun tını ve özgün aralıklara ulaşırken onu ve söylediklerini arka plana sallayabiliyordum. Dinleme azalınca zaman zaman kendime ait bazı sesler bulabiliyordum. Sesimde yakaladığım bu yeni buluşları en son, Sivas'ta yakılan yazar, şair, halk oyunları dansçılarını anma yıldönümünde devlete karşı izinsiz bir gösteriye katılarak denedim; kendimi çok iyi hissetmiş, eve çok geç gelmiştim. Siyasetin kanla yapıldığı bir yıl geride kalmıştı. Gazeteciler bombayla havaya uçurulmuş, bilinmeyen nedenlerle general uçakları düşmüştü. Yalnızca bunlar değil gericiler, dinciler de ayaklanmış, Sivas'ta onlarca aydını yakmışlardı. Çok görkemli bir yıldönümü protestosuydu.

Ertesi gün Albayım'a istihbarat gitmiş. Akşam yemeğinde bunun hesabını "Neyi kahrettiniz gösteride?" diyerek sordu. Sessiz kalınca sataşmaları daha da acılaştı. Sofrada herkesin gerginleştiği, çatal bıçak seslerinin bile durduğu, benim cevap vermeye zorlandığım bir an oldu. Dayanamayıp ayağa kalktım ve "Kahrolsun faşizm işte, kahrolsun, tamam mı?" diye ağlamamı zor tutan bir sesle bağırdım. Ben büyük bir başkaldırının ilk kıvılcımını yaktığımı düşünüp evin diğer ezilen halklarından gelecek küçücük bir desteğe muhtaç, boyun damarlarım şişinceye kadar bağırmıştım. Ancak halkların kardeşliği laftaydı; kardeşim, dayanışma bir yana, gülmesini tutamayarak ağzındakileri püskürtmüş, yıllardır bana da annelik yapmaya çalışan Latife ise yan dönüp gülmesini maskeleye-

rek tarafsız bir bölgeye çekilmişti. Onların bir süre sonra gülemeyecekleri, kaskatı kesilip kalacakları bir şey daha yaptım; Albayım'ın bahsetmekten hoşlanmadığı Atatürk'ün en ihtilalci söylevi olan Bursa Nutku'nu hiç kekelemeden sonuna kadar propaganda dolu bir kükremeyle söyledim.

O gece Albayım, beni bahçeye çıkarıp, "Yavrum..." diyerek beni yeniden tava getireceğini sandığı yumuşak bir dil kullandı. "Bölücülük sizin masum komünistliğinizden çok daha tehlikeli bir şey ve biz onu on yıldır durduramıyoruz" diye başladı. "Sivas'ta çekilen bu çizgi, bölücülüğün batıya sıçramadan durdurulabileceği en son noktaydı." Olan biteni lütfedip erine anlatan duyarlı bir komutan gibi anlatırken birden durdu: "Burasının çok güçlü bir hat olarak kurulmasının gerekliliğini belki sana anlatabilmem zor. Sana anlatmak zorsa halka anlatmak ne kadar zordur, bir düşün. Tabıyatıylan bazen kendi insanını inançlı bir savaşçı yapabilmek, onları ajite edebilmek için ihtiyaten bazı kurbanlar yaratmak, üstelik bunların kendini yakın hissettiğin insanlardan olması dünya askerlik tarihinde ilk kez rastlanan şeyler değildir."

Gericiliği bir set yaparak "bölücülere" karşı bir hat oluşturmak... Ürpermiştim. Bu sözler, beynimin bıngıldaktan öte bir anlam taşımadığını hissettirmişti. O zaman bu "aydınlanmacıların", devrimciler güçlendiğinde, bütün ülkeyi gericileştirmekte gözlerini bile kırpmayacakları gibi topyekûn bir savaşta da tereddüt etmeyecekleri çok açıktı. Geçmişteki Kahramanmaraş da belki böyle bir şeydi. Katliam organize etmek, ihtiyaten ve tabiyatıylan yapılabilir şeylerdi. "Yaptıklarınızın hiçbir anlamı yok" demeye getiriyordu. Her şeyi büyük güçler planlıyorlardı. Zokayı yine yutmuştum. Bir süre hiç yanıt vermedim. Sonra başında biraz kekeleyerek de olsa "Dö dö... döktü-

günüz kan!" diyebildim. Cesaretimin bir bedeli olacağını biliyordum. Başka bir şey söyleyemesem de, belgeseller-deki ceylanı kalçasından kapıp kafasını bağırsaklarına daldıran sırtlanlara nasıl bakıyorsam ona da öyle baktım. Sonradan Albayım, "çekinmeden çıkarmaya başladığım seslerden ve ikinci el baterimin gürültülerinden ötürü..." diyerek açıklasa da sürgünümün gerçek nedeni, onun yurtseverlik olarak gördüğü şeye benim o akşam işte öyle bakmamdı. O gece bahçedeki küçük odaya sürüldüm. Baterimi ve yastığımı alıp hemen taşınmakta hiç tereddüt göstermedim. Sanıyorum iyi başlayan eylemim giderek etkisiz tepkilere dönüştü. Odaya girip kapıyı sertçe kapattım. Ağacın üzerindeki zavallı birkaç kuşun bunu üzerlerine alarak korkuyla havalanması ve kanatlanıp gitmeleri, eylemimin en berbat noktası oldu.

Bu günden bakarsam on üç yıl önceki bu acı günün ses temrinlerimde önemli bir sıçrama yaratmış olması şaşırtıcı bir rastlantı mı demeliyim, yoksa Albayım'la ilişkimizin ironi dolu kazanımlarından biri mi, bilemiyorum. Garip seslerimi rahatça çıkarabildiğim bu bahçe odasında yüksek seslere dönüştürdüğüm ritimler, ağlamanın dışında tek seçenekti. Böyle zamanlarda, sesimi tıpkı bir hastanın ya da uyuyan birinin inleyişi gibi yerleştiriyordum. İniltilerimi yüzüme ve giderek burnumun dışında maskenin öteki boşluklarına da gönderebildiğimi, böylelikle epeydir aradığım burunsu seslerden kurtulma yollarını o aralar buldum. Bu, yumuşak ve sert damakların her noktasından başımın gerisine doğru bulduğum yeni yüzeyler ve yeni yeni renkte sesler demekti. Bateriyle beraber bulduğum bu yeni ağız nağmeleriyle sakinleşebildim. Albayım'la aramızdaki ilişkiye, bunun sevinciyle, onun etkisinde kalmadan özgürce bakabildim. Bu olaydan sonra açık mücadele koşullarının tamamen

ortadan kalktığı tahlilini yaptım. Onun sultasına girmemek için, bana yaşattığı bu duygudan kopmaktan başka çare yoktu. Her taktiğe başka taktikle yanıt verecektim. Sesimde bulduğum yeni renkler gibi yeni mücadele biçimleri bulacaktım. Uzun yıllar bu hayalle davul çaldım. Bahçedeki odaya sürüldükten beş altı yıl sonra bu konuda ustalaştım. O kadar ki, sevdiğim bir yazar olan Hasan Ali'nin kitabında anlattığı çetrefil sesleri bile davul ve ağız vokaliyle çalabilecek kadar... Örneğin birkaç tanesi var, kime çalsam "Yok artık!" dedirtir: "...ağzında feleğin sillesini yemiş çipil gözlü küçücük bir kedinin yeryüzündeki bütün kediler adına var gücüyle miyavlaması...", " yaralı bir köpek eniğinin, kana bulanmış bol sinekli bir sesle, kuyruğunu titrete titrete mızıklaması...", "...sırtında kasvetli bir geçmişin ağırlığı, etrafı çitle çevrili bir mekânda, yalnız bir ağacın kuşlara söylediği ninni..." Bunlar birer beste gibidir, ama aynı zamanda bir efekt işlevi de görebiliyorlar.

Sonuçta böyle ağız nağmelerinde teferruata ulaşmış olsam da, davul terapisi sadece içimdeki Albay gevezeliğini kesmeye yarıyordu. Bu yetmezdi. Yetmiyordu. Galiba odadaki sekizinci yılımdan sonra –bunların yanı sıra kuş gözlemciliği de yaptığımdan– iki terapiyi bir arada sürdürdüm. Ama uzun vadede bunun ne kuşlara ne de bana bir yarar sağladığı ortaya çıktı. Ağaçlara dizilen kuşları bateri notaları gibi okuyup çalmaya çalıştığım anları doktorlara hiç anlatmadım. Dallardaki kuşlar bazen portedeki notalar gibi diziliverirlerdi. Bu dünyada ilk kez denenmiştir. Bilenler bilir, bateri notasındaki semboller ayak davulundan trampete, tomlardan zillere farklı notalar olarak yazılır. Ben her bir kuşu bunlardan biri olarak sabitlemiştim. Örneğin serçe çok olduğu için, onları gördükçe trampete vuruyordum, saksağan görün-

ce, crash zile vuruyordum, kargada ise güm diye ayak davuluna gömülüyordum. Aralarındaki mesafe de nota zamanları oluyordu. Yalnız ben çalarken onlar uçuştuğu için bazı zorluklar yaşıyordum. Bir de çok nadir uğrayan kuşlar oluyordu. Örneğin bir yalıçapkını ya da kirazkuşu geldi diyelim, onu belirleyen bir notam olmadığı için o zaman topladığım araba parçalarından yaptığım aletlere vuruyordum. Kuşların bu yoğunlukta ilgimi çekmesi, diye düşünüyorum şimdi, belki de yalnızca erişilmez olmalarından ya da uçup giden hayallerime benzemesindendi.

Neyse ki şimdi yeni bir dönem başlıyordu. Yıllardır tepesine binilmiş, kendi imgeleriyle düş kurması engellenmiş, gırtlağına ipotek konulmuş, içinden gelenleri koyuvermesi yasaklanmış bu adam, kendine uygun olanı bulmuştu.

İşte böylece sevgili baterimle vedalaşıyordum...

Baterim, gözümden akanları izleyip anlıyor gibi sessizliğe gömülmüştü.

Seni çok özleyeceğim diyerek, baterimin üstünde bir dokuz sekizlik attırmaya başladım. Bu, ibadetin üstüne çekilen bir tür tespih ya da ayrıldığın sevgiliyle son bir sevişmeye benziyordu... Dum dum rak tak dum rak taka... Dum dum rak tak dum rak taka... Dum dum rak tak dum rak taka... Dubu dubu dubu dum rak taka...

Bu ritmi terleyecek kadar uzun bir süre tekrarlayıp hüznümden uzaklaşmaya çalıştım. Sonra usulca yeni dönemime doğruldum. Bulduğum yeni mücadele biçimi, roman yazmaktı. Bu yoldan, Albayım'ın işini estetik bir şekilde bitirecektim. Öykümde bana katılanlarla, Albayım'a karşı çoğalacaktık. Albayım'ın gaddar, acımasız ve berbat taraflarının aslında ne kadar komik olduğunu fark ederek hep birlikte gülecektik. Sonra da

kendini ayrı bir yere koyan, seçkin olmayı ve gücü seven, ezilenleri hissetmeyen bu insanın nasıl olup da hazırladığı kahvaltıları yine de yediğimizi anlamaya çalışacaktık. Çünkü kötü adamı ne kadar başarılı anlatabilirsem yazdığım şey de o kadar başarılı olacaktı. Bu adama düşman olmayacaktım. Çünkü bu adam, düşmanı olduğunda daha güçlü oluyordu.

Büyük Kurtarıcı

Arama sırasında Yeni Kuvayımilliyeci Gaziler ve Şehitler Derneği'nin verdiği onur belgesi yere düşmüş, bir polis, çatlayan cam çerçeveyi ayağının ucuyla kimseye fark ettirmeden çiftli koltuğun altına itivermişti. Evde o kadar çok hareket vardı ki herkes her şeyi fark edecek durumda değildi.

Albayım, artık evin içinde olan bitenle ilgilenmiyordu. Evi kibarca talan edilen Albayım, pencereden bir mucizeye tanık oluyordu. Bu nadir olay, dara düştüğü, içinde olup bitene dünyanın yanıt veremez hale geldiği bir anda kendini gösterivermişti. Sonbahar, açısı değişmiş güneşle, bulutların arasında renk oyunları yapıyordu. Mucize, Albayım'ın baktığı pencerede geçit yapan bulutların orta yerinde belirivermişti. Yüzündeki bütün kırışıklıklar yukarı doğru hareket ettiğinden, Albayım anbean gençle-

şiyor, içi ayaklanıyordu. Bu yükseliş, en tepe noktasında gözlerinde hayretli bir kamaşma oluşturduktan sonra içselleşip bir anlayışa, iki kişi arasında yaşanan bir şefkate dönüşmüştü. Bu, özel bir durum, büyük bir karşılaşma anıydı. Değişim geçirme, bir sarsılma, bir dönüşme, satori anıydı. Bulutların içinden ona bakan Büyük Kurtarıcı, yanında yöresinde yer değiştiren beyazlı grili diğer şekillerin oluşturduğu fonda, belirgin bir figür olarak tüm hatlarıyla belirmişti. Saçları uçuşuyor, ağzı bir nutuk savurur gibi açılıp kapanıyordu. Büyük Kurtarıcı, eliyle bir yönü gösterdiği apaçık, Albayım'a bir şeyler anlatmaya çalışıyordu.

Ne söylediği konusunda –ortada salt bir görüntü olduğundan– tahminden öteye gidemiyordu. Hamlet'e görünen babası gibiydi. Kokuşmuş Danimarka yönetiminin gizlerini, onların nasıl alt edilebileceğini söylüyordu sanki. Büyük Kurtarıcı onun için, hep ideal babası gibiydi.

Kendi imgelerinin, hayallerinin bir oyunu olarak da düşünülebilirdi bu durum. Kendi yarattığı imgelerin dönüp kendisini etkisi altına aldığı, dahası buna can attığı, zihnin bir kurgusu... Bir gündüz düşü... Sınırlara gelip dayandığımızda elimizdeki yanıtların işe yaramadığı, yenilerini ise bulamadığımız anlarda kendimizin dışındaki öykülere, görüntülere, nesnelere uzanan gözümüz, gönlümüz hatta elimizin kendini aldatması... Ya da üst beni, ona, yapamadığı şeyin ne olduğunu söylüyordu.

Ama Albayım'ın, o küçücük muhteşem anın içinde, ne edebi ne bilimsel hiçbir açıklamaya gereksinim duymadığını, saniyeler içinde yakalanmış bu büyük farkındalığın yarattığı gözyaşlarından anlamak kolaydı. Albayım, olan biteni hiçbir kuramın anlatamayacağı derinliğiyle kavrıyor, sözcüklere dökülünce anlamı yite-

cek hiçbir duygu kırıntısını ziyan etmiyordu. Göğsündeki boşluk, çaresizlik, anlamsızlık duygularının tümü gitmişti. Aşka, sevince, var olmanın büyük hazzına dönük büyük bir isteklilik, içini doldurmuştu. Albayım'ı böyle bir hal içinde görmek, ender rastlanan bir doğa olayıyla karşılaşmaya benziyordu.

Yaşamında bir daha tekrar edip etmeyeceğini bilemediği bu deneyimin tadını telâşlanmadan çıkarmak istedi. İşte vakit erişmiş, bu da kısmet olmuştu. Shakespeare'in, Freud'un açıklamaları "muktezâ-i hale mutabık" değildi. Albayım, Osmanlıcayı sevmese de dile tutkun bir insan olarak titizlikle "hale, duruma uygun kelâm" etmeyi severdi. Batı'nın edebiyatına da bilimine de her zaman açık olmuş; ancak bir Türk'ün bunların karşısında aşağılık duygusu yaşamasına karşı olmuştu.

O, kendi deneyiminin anlamına büyük insanla arasına bir yorumcu sokmadan ulaşmış, o anlamı derin bir bilinçlilikle kavramıştı. Gösterdiği yer doğuydu. Sorun oradaydı. Işık bir kez daha doğudan yükselecekti. Yüzü ise batıya dönüktü. Mesaj alınmıştı. Ona, yeryüzünde kutsal bir yer işaret ediliyordu. Oraya çağırılıyordu.

Albayım'ın dudaklarındaki tebessüm, gözlerindeki ıslaklık... Onun bu hülyalı halini ilk fark eden, Uzun Saçlı Polis oldu.

Asıl can alıcı soru, yani insanın kendi yaşamından kaçıp soyut bir dünyaya mı geçtiği; yoksa kötülüklerle mücadele etmeye ve içindeki iyiliği desteklemeye karar vermiş yaşamla mı yüzleştiği sorusu, Albayım'da yanıt bulmuş muydu? Yaşamı alışkanlıklar ve rutinden ibaret görmüş, ölürüm diye hiç düşünmemiş; hatta böyle şeyler düşünmeyi bile doğru bulmamış Albayım'ın dümdüz, hiç değişmeden yaşamasında bu felsefenin büyük sorumluluğu vardı. Çünkü çok açık biçimde, ancak ölümü çok

güçlü olarak hissedenler yaşamın geri kalan kısmını yeni ve farklı yaşamak isteyebilirlerdi. Değişen yeni duruma ilişkin yeni bir yanıt bulamamaları, askerlerin bugünlerde birer birer toplanmalarına karşı koyamamalarının nedeni oluyordu. Önce Sümerbank mütevelli üyeliği gitmişti, ardından korumalar alınmıştı; sırayla her bir şey gidiyordu ellerinden ve bir şey yapamıyorlardı. Her tür ezberlenmiş eski tavır artık sökmüyor, aksine postmodern darbe sayılarak yeni suçlamaların gerekçesi yapılıyordu. 2002'de seçimle geldiklerinde bunlar ellerinde her zamanki araçlarından biriydi; ama bu yılın başlarındaki 2007 seçimlerinde işler değişmiş, kendileri birer unsur olmuşlardı. 2005'te bu soysuzlar kendilerine yakın bir komuta kademesi oluşturmuşlardı. Sonra Meclis Başkanı, Cumhurbaşkanı ve Başbakan'ın örtülü eşleri bütün protokolü değiştirmişti. Her şey planlı programlı, kendilerini bile aşan bir üst aklın işi gibi görünüyordu. Gazeteye bomba, Ermeni asıllı gazeteciye kurşun, çatılardan çıkan düzmece bombalar; şimdi de düğmeye basılmış, eskimiş bir düzenin temsilcileri olarak toplanıp imhaya gönderiliyorlardı işte. Hayır, rutini yaşamak, ihtiyatlı bir dünya oluşumuna hiç de katkı sunmuyordu.

Uzun Saçlı Polis, görevini yaparken pek zorluk çıkarmayan bu yaşlı adamcağıza haksızlık boyutuna varmadan, onun birkaç sitemine yumuşak kalınabileceğini düşündü. Polisin baktığı yerden de doğal olarak merkez kendisiydi, hiç kimse kendini kudurmuş bir fanatik, at gözlüğü takmış bir yobaz olarak tanımlayamazdı. Kendileriyle özdeşleşmeyen herkesin düşman ilan edildiği bu dönemde doğal olarak yobaz olanlar karşılarında olanlardı ve buna kısaca fanatik vesayet sistemi deniliyordu. Ona göre dönem değişmiş ve kendilerini yenilemişlerdi. Kurs hocaları yumuşak iletişim, esnek müdahale demekle birlik-

te işin özünün böyle bir mükemmeliyetçiliğe izin veremeyeceği durumlarda inisiyatif kullanımını öneriyorlardı. Üstlerinin yasal olanın içine sığdıramadığı isteklerini Hazreti Ömer adaletiyle yerine getirmek mümkün müydü? Teşkilatın eğitim destekleme departmanı, din terapisiyle NLP'yi başarıyla sentezleyen bir kursun kayıtlarının başladığını duyurmuştu. Bu kursa da katılsa mıydı? Resmi görevlerinin dışında hayli insani ve aklı başında varlıklar olsalar bile, profesyonelce düşünmeye başladıkları anda marazi bir aptallık felç ediyordu onları. Üstünü cemaat toplantılarıyla, NLP'yle, yumuşak iletişimle ve her neyle kaplarlarsa kaplasınlar meselenin aslı "güç"tü ve politikada her şeyi bu belirliyordu.

Sivil giysilerinin üzerine geçirilmiş bir beden büyük polis yeleği ve ayakkabılarındaki galoşun hışırtılarıyla gelen memur, "Amirim!" diye seslendi. "Bu dosyadaki yazılar önemli görünüyor. Bulduk galiba!"

Dosyanın üzerindeki "Raporlar" yazısını Uzun Saçlı Polis'in gözüne sokar gibi tutuyordu. Telsizlerin karışık metalsi sesi birden polislerin kulağında neşeli bir sahne müziğine dönüşmüştü. Bulmuşlardı. İçlerindeki sevinç ancak bir bale sahnesinin tartımı ve esnek sıçrayışlarıyla dışarı yansıtılabilirdi. Diğerleri de "pa dö de... pa dö de" üçer adım atarak dosyanın başına toplandılar. Uzun Saçlı Polis, bir iki sayfa çevirdi ve küçük bir "İşinize dönün, baskındayız lan!" bakışıyla, bu görgüsüz durumun, oluşum anında önüne geçti. Abartılı, asil havası verilmiş bir pozla, salonun boş köşesinde sırtını evdeki herkese dönerek ve boşta kalan eliyle saçının kıvrımlarını okşayarak dosyayı okumaya başladı. Özgüven olduğunu sandığı, oysa bozuk, şimdiki gençlerin şekil dediği gayet boktan bir duygudan başka bir şey olmayan kasılmasının önüne bir türlü geçemiyordu. Kendinden kuşku duyma, gerçek

yeteneğin gölgede kalmasına nasıl yol açarsa, açıkgöz özgüven de önemsiz ve dangalak bir davranışı yetenekmiş gibi spot altına çekebiliyordu. Uzun Saçlı Polis'in yumuşak ve uysal üslubuyla bir hayli çelişen son duruşundaki kibirli tutum, okuduklarının çok önemli olduğunu düşünmesinden kaynaklanıyordu. Uzun Saçlı Polis, bu dosyanın bulunmasını çok önemsedi. İnsanı "poz"dan uzak tutabilecek davranışın ancak yapılan bir işin gerçekçi değerlendirmesine ve bu değerlendirmeyi yapabilme yetisine başvurularak ulaşılabileceğini, buradan geçilebileceğini iletişim kurslarından hatırlaması belki mümkün olacaktı. Ama artık bu tür mesleki inceliklere gerek yoktu. Kendini kaybetmiş haliyle bu dosyayı bulan kişi olarak, artık böyle bir seçenek onun için imkânsızdı. Ülkenin gündeminde olan orduyu tasfiye operasyonlarının yavaş yavaş olağanlaşmaya başladığı, herkesin şaşkınlıkla yaratılmış bir örgütün "Bir Numara"sını merak ettiği ve müdürlerin ısrarla bunun peşini kovalayıp en kısa zamanda bu kişinin bulunmasını istediği bir ortamda, evet, o belgeyi, şu an elinde tutuyordu. Bu prestij, maaş ikramiyesi, terfi yani ahir meslek yaşamında bir daha bulunması çok zor bir "altın an" anlamına geliyordu. Zaten Allah aşkına, nefis terbiyesiyle gereksiz vicdan azabının ve akıl dışı hürmetin bir ilgisi var mıydı? Uzun Saçlı Polis'in elinde tuttuğu dosyadaki bilgileri sağlıklı değerlendirebilme şansını kaybetmesi, tatlı bir baş dönmesi yaratan bu hayallerle ilgiliydi. Başarı zannettiğimiz şey, bütün eğitim ve kursların ötesinde bazen terbiyeden yoksun kalarak gerçekleştirdiğimiz bu şeylerde gizli değil miydi? Üstelik bunun maddi sonuçları, itiraf etmek gerekirse hepimiz için nefis terbiyesinden daha enfes bir durum değil miydi? Bu soruların aklından geçip geçmediğinin kendisi bile farkında değildi; ama vücudundaki

"poz"ların, kafasından geçen yükselme ihtimallerinden oluştuğu bir gerçekti. Aradıkları örgütün tarihsel kökleri ve "bir numara"yı tarif eden bu dokümanlar iktidar savaşında önemli bir ara galibiyet olarak gazete manşetlerine dönüşmezden ve milyonlarca kişinin konuşmalarını, düşünüşlerini belirlemeden önce onun elindeydi. "Gerçekten bu nefis-ül âlâ bir belgeydi." İçinden, komiser muavini olduğunu hatırlatmaya çalışan teyakkuz halindeki üst beni anca duyurabildi kendini; çevresini "Kimse bakıyor mu?" diye birden denetleme gereksinimi duydu. Nihayet ezberindeki "ayet el kürsi"yi, çektiği derin nefes eşliğinde sakinleştirici niyetine mırıldandı ve Albayım'ın ele geçmiş gizli raporunu okumaya başladı.

"(Âpotheô): İlahlaştırmak fiili. Büyük Türk geleneklerinde de vardır. Sonra her yere yayılmıştır. En çok İtalyancada 'giovino' yani 'ilah kılma' kelimesine denk gelebilir. En basit ve kaba manasıyla bir kahramanın ilahi kata yükseltilmesi. Mesela Eski Mısır'da bütün firavunlar, öldükten sonra Osiris mertebesine yükseltilirlerdi. Eski Yunan'da 'Heroon' Kahramanlar Pantheonu vardı ve buralarda Âpotheosis seremonileri gerçekleştiriliyordu. Yunan âleminde ilahlık atfedilen ilk hükümdar Makedonya Kralı 2. Philippe olmuştur. Keza Megas Aleksandros (Büyük İskender) da ilahlaştırılmış önderlerdendir. Roma'da da durum aynıdır ve Cezar'lar aynı zamanda İlah'tır. İlahlaştırılan Sezarların namları arasına bir de 'divus' girmiştir ve kadın ise 'diva' olur ki, bizde ve dünyada birçok 'diva'ya rastlarız. Çin'de Ming hânedânı, önderlerinin aynı zamanda Pantheon'da yer tutmalarıyla ünlüdür. Hıristiyanlıkta Hazreti İsa zâten ilâhlık pozisyonundadır ve onun şakirtlerine de bu kat uygun görülür. Modern dönemlerde de bu tarz devam etmiştir; Georges Washington, Napolêon Bonaparte,

Simon Bolivar hep âpotheôz'dan geçmişlerdir. Bu durum aslında bir 'fanerothymi' yani 'ruhun açığa çıkarılması' eylemidir. Bu anlamından yola çıkarak, incelterek ve dahi süzerek âpotheôz'u büyük bir insanın 'şuur kudretini teşhir etmek' ve onun ruhunu selâmlamak biçiminde okutursak bizim size yönelik âpotheôz girişimimiz temeline oturmuş olur. Ey hepimizi bir yapan, dolayısıyla bizim için tek bir olan, Türklüğün Atası, siz her daim bir numarasınız."

Uzun Saçlı Polis, daha önce başka bir şüphelinin evinde kökleri altı yüz yıl öncesine giden Agarta isimli bir örgüte ilişkin genel kültür notlarına ne kadar değer verildiğini gördüğünde şaşırmıştı. Kendisinin fark etmediği, şubede de gözden kaçan bazı bilgileri savcılar çok büyük heyecanla karşılıyorlardı. Örneğin şüphelinin sevgilisinin kolundaki hilal biçimindeki değişik gamalı haç, meğerse bu örgütün simgesiymiş. Agarta, "ele geçirilemeyen" anlamına gelen Sanskritçe kökenli bir sözcükmüş ve gizli bir yapılanmayı anlatıyormuş. Orada da müdürleri gibi "bütün mesele Bir Numara'nın bulunmasına" bağlanıyordu. Şu an karanlık bir örgütün tanrılaştırılmış "Bir Numara"sına yazılmış bir raporu elinde tutuyordu. Uzun Saçlı Polis, gözünü elindeki raporlardan Albayım'a kaydırdı. Pencereden dışarıyı aynı ifadeyle seyreden bu adam, bu defa daha gizemli görünüyordu. Ordunun içindeki karanlık çetenin önemli bir unsuru karşısında duruyordu. "Askerlerin vesayet sistemi"ni çökertmek için bulmak zorunda oldukları örgüte ulaşıyorlardı. Herhalde ortaçağda da operasyonlar, cadı avları aşağı yukarı bu düşünüş biçimleriyle yapılıyordu. Ama yumuşak iletişimi, NLP'yi, esnek üretimi bilmeyen ortaçağ çok karanlıktı.

Latife Hanım, üst kattan inip Avukat Cihan'ın yanına sokuldu. "Çocuklarımızdan birinin neden burada değil de bahçedeki eklenti yerde kaldığını soruyorlar. Buna hakları var mı? Ailemizin mahremini anlatmak zorunda mıyız?" diye fısıltıyla sordu. Albayım'ın nevi şahsına münhasır vecd halini ikinci farkeden Latife Hanım oldu. Gözü, değişmeyen tebessümüne, yanaklarında ve burnundaki parlak damlalara kayınca avukat Cihan'ın yanıtını beklemeden Albayım'a koştu. Albayım'ın gömlek cebinde ihtiyat olarak taşıdığı dilaltını büyük bir beceriklilikle ağzına koymadan "112'yi çağırın!" diye bağırdı.

Albayım, vakarını bozmadan başka bir dünyanın eşiğinden Büyük Kurtarıcı'ya bakıyordu. Onun neler söylediğini artık bakışlarından, dudaklarının kımıltısından anlayabiliyordu. "Acın, uğraştığın şeylere göre çok aşağılarda. Bu acı, dünyevi meselelere ilişkin acıdır. Terk ettiğin şeyler bu dünyanın çok fevkindedir. Bu nedenle, sıradan insanlardan çok daha yüce bir seviyeye ulaşmadan kâmil bir insan olamayacaksın. Fakat eğer bunları öğrenirsen, doğal olarak insana ait konuları da zaten öğrenmiş olacaksın. Zayıf ve dar olanın çerçevesine takılı kalanlar âkil insan olamazlar. Önemli olan, acısını ve çilesini çekebileceğin bir anlamının olmasıdır." Albayım bir anlamının olup olmadığını hatırlamaya çalışıyordu.

Latife Hanım, Albayım'ın çocukları, özellikle de Kemal üzerindeki baskılarına uzun süre kendini siper etmişti. Elinden geldiğince Kemal'i de Mustafa gibi öz çocuğu sayarak ilgilenmeye çalışmış, Kemal'in sıkıntılı dünyasına çok giremese de Mustafa'ya fazladan yaptıklarına her annenin küçük olana yakınlığından öte bir anlam yüklememişti. İki çocuğu büyütüp adam etmişti. Kendisine evliliğinde verilen rolün içini doldurmaya çalışması gibi şimdi de asker eşi olarak evlerine yapılan bu baskına

karşı çırpınıyordu. Ulvi meseleleri olan erkekler dünyasında küçük zulümlerin bitmek bilmez çilesini Latife Hanımlar çekiyordu. Zulüm ilk kez seçkin denilebilecek evlere giriyor ve fakat geçmişte olan bitenlerle bir yanıyla büyük bir benzerlik gösteriyordu. Ortalıkta her zaman gözetleyen, gizlice dinleyen bir polis hep vardı; ama adalet hiçbir yerdeydi.

Bulutların içinden Büyük Kurtarıcı, son bakışlarını fırlatıyordu. Tanrılar katında olmak, büyük bir yalnızlıktı. Olabilecek en büyük sosyallik, işte az önce olduğu gibi pencere dibinden seni fark etmiş çaresiz bir yarım inançlıda bir öz farkındalık oluşturmaktı. Ama bu olmayınca olay küçük bir nutuk yollamaya dönüşüyor; bu da yetmeyince iş büyüyor, çıkmaza giriyordu. Aslında nutkun konusu artık "nutuk dinlememesi ve harekete geçmesi" üzerinedir. Ama o illa nutuk duymak isteyince işin doğası gereği öz farkındalık yollanamıyordu. Bu namussuz öz farkındalık, insanın özünde varsa ortaya çıkıyordu. Büyük Kurtarıcı, bulutların arasında yeryüzündeki meseleleri dert edinmiş bir vekil, bir inanan bulamayan her yüce gibi başka bir kümülüse binerek yavaşça kayboluyordu. Çünkü Büyük Kurtarıcı'yı gerçekten Büyük Kurtarıcı yapan şey "evet efendimci" tavırdan hiç haz etmemesi, istismarcı ve tamahkârlardan kesin uzaklığı ve birisinin halkın gerçek meseleleri için değil de onun için çalışıyor olmasına duyduğu tiksintiydi.

Bu işin de böyle bir açmazı vardı. İnanç çok içeriden bir şeydi. Allah belanızı vermesin, tam inançlı adam nutuk dinler miydi hiç? İnanç yaşayan, parlayan, eyleyen bir şeydir. Büyük Kurtarıcı'nın işi fazla uzatmayıp, kızgınlıkla bulutunu alıp gitmesi anlaşılır bir durumdu. Tanrı katında olanların da, böyle budalalar karşısında işin içinden çıkamadıklarında söylenmelerini hatta bela

okumalarını doğal karşılamak gerekiyordu. Güneşin yansımalarıyla derece derece açılan, sonra arkada kalarak ışınları yoksullaştıkça kararmaya başlayan, yer değişimini sürdürdükçe tondan tona geçen bulutlarıyla Büyük Kurtarıcı'nın son hareketlerinin bu yüzden yukarıdaki öfkeleri içerdiğini pekâlâ düşünebilirdik.

Bahçede polis otoları uzaktan yükselerek gelen siren sesine yer açtılar. Mustafa'nın bir saat önce ağabeyini almak için yanaştığı yere 112 ambulansı park ediyordu.

Mustafa

Albayım'ı ağzımın içinden çıkarmak için bulduğum radikal yazı uğraşı tutmuştu. Evinin vahşice basılıp talan edilmesinden rahatsızdım. Bunu elbette onaylayamazdım. Sonuçta çiğnenen yerlerde birçok anım dolaşıyordu. Ancak Albayım'dan kurtulmak yerine tümden onun gibi hissederek yazdığım bölümlerden sonra ilginç bir biçimde rahatlıyordum. Zaten sürekli bir gerginlikten yana değildim. Gergin sahnelerden sonra yumuşak sahnelerle katharsise yavaş yavaş gitmek istiyordum.

Şimdi romanın burasında Mustafa'ya verdiğim sözü tutmak önemliydi. Harçlığımı ondan almam dışında, bu neşeli para kazanma makinesinin romana başka işlevler de kazandırdığı açıktı. Buraya onun için kazananın kaybettiği, kaybedenin kazandığıyla ilgili kısa bir bölüm

koyabileceğimi düşündüm. Mustafa, Albayım'la olan ilişkimde bir yer tutuyordu. Çünkü Albayım, "özürlü, hastalıklı, solcu" çocuğundan ne kadar utanıyorsa, "liberal, atılımcı" çocuğuyla da o kadar gurur duyuyordu. Mustafa'nın buradaki rolü toplamların sıfır olduğu bir dünyayı göstermek açısından da önem taşıyordu. Bir insanın kazancının başka bir insanın kaybıyla eş anlamlı olduğu sıfır toplamlı bir dünyayı ancak bir romanın kurgusunda göstermek mümkündü. Mustafa ve ben sürekli yönlendirilme altında büyümüştük. Albayım onu tutuyordu. Yönlendirmeye uyan Mustafa da kazanıyordu. Doğal olarak ben de kaybeden olarak eşitliği sağlamaya çalışıyordum. Ama bunun kimsenin beklemediği bir biçimde davranmak anlamına geldiğini de bilmiyordum. Artık kaybederek de nasıl kazanıldığını bu romanla göstermek istiyordum.

Ben Mustafa. Benim araba tutkumla alay edildiğini biliyorum; ama arabalar bana hep doğru yolu göstermiştir. Benim için onlar, yalnızca tekerlekleri dönen motorlu birer araç değildir. Sesi, gövdesi, özellikle koltuklarının kokusu bir yaşam biçimidir; geleceğe ilişkin projelerle dolu bir hız topudur. Geleceğin muhtemel kötü günlerini, hareketli bir güzelliğin içinde ve şimdide unutma şölenidir.

Lisede okurken önünden geçtiğim klasik arabalar satan bir galeri vardı. Albayım işe makam aracıyla gidip geldiği için kendi arabasını garajda kilitli tutardı. Benim de gözüm bu yüzden hep dışarıda. Galeride öyle arabalar var ki ancak filmlerde görebilirsin. Pleymunth, Regal, Chevrolette, BMW... Özellikle içlerinde hemen öne çıkan ateş kırmızısı BMW'ye baktıkça eriyordum. Okula gider-

ken oradaki 40-50 metreyi önüme hiç bakmadan yürüyebiliyordum.

Dönem sonu yaklaşırken birden burada çalışabileceğim geldi aklıma. Baktım BMW'nin burnu bana ofisi gösteriyor. Onunla aynı şeyi düşünüyormuşuz gibi. Galerinin dışarıdaki ferforje kapısından girdim ve kararlı adımlarla ofise daldım. Kızıl saçları olan sekreter, önündeki bilgisayara bakıyordu. Ona hiç takılmadan, telefonla konuşan patronun masasına yöneldim. Yürüyüşümde, duruşumda yüksek bir özgüven... Adam, eliyle, önündeki koltuğu işaret etti. Fakat konuşması bir türlü bağlanıp sonuçlanmıyordu. Bir yemek organizasyonundan, davetiyelerden, önemli kişilerin olacağından bahsediyordu; ama o kadar üst perdeden konuşuyordu ki bir şey bahane edip çıkmayı bile düşündüm. Ama yine de çıkmadım çünkü camdan BMW bana tam bir öngörüş sunuyor, farlarıyla ayartıcı bakışlar fırlatıyordu. Adam, telefonu kapatıp bana gülümseyerek baktığı an konuşmasına fırsat vermeden, "Bütün arabaların tüm özelliklerini bilirim. Örneğin şuradaki BMW 320'nin duruşuna bakılırsa sol ön tekerleğinin salıncağında hafif bir darbe var. İki yaşında değil mi?" dedim. Gözünü kısarak arkasına yaslandı. Bir an doğan boşluğun soğukluk yaratmasına izin vermeden, "Abi, okul dışı zamanlarda çalışmak istiyorum. Size yararlı olabileceğimi göreceksiniz. Çok para vermenize de gerek yok" diye ekledim.

Adam, sonradan benim mürşid belleyeceğim Selçuk abi idi. Gülerek uzun süre yüzüme baktı. Derken nerede okuduğumu, nerede oturduğumu, babamın ne iş yaptığını sordu. Maarif Koleji, evin yeri, Albayım ilgisini çekti. Mevzu bir süre onun üzerinde döndü. Sümerbank Yönetim Kurulu üyeliğinden sonra ne yaptığını merak etti. Malum, banka tasfiye olmuştu. "Yeni Kuvayımilli-

yeci Gaziler ve Şehitler Derneği'nin Onursal Başkanı..." dedim. "Nadiren oraya gider, Orduevinde arkadaşlarıyla takılır, hafif özürlü bir abim var, onunla uğraşır, evde okur, araştırmalar yapar, aile toplantılarında bunları bize uzun uzun anlatır." Yüzüme tatlı tatlı baktı. "Seni işe alsam da şu arabayı yıka desem, baban bana hücre hapsi verir, oğlum!"

"Hayatta en sevdiğim iş, üstüne para bile veririm."

Selçuk abi, beni o gün işe aldı. Arabaları temizleyecektim, onları gerektiğinde içeri, dışarı çıkarıp yanaştıracak, güzel görünmelerinden sorumlu olacaktım. Tam benlik bir işti. O yaz tatili tam zamanlı çalıştım. Okul zamanı da "part time" çalışacaktım.

Sonra bir gün lastikleri vazelinle parlattığım bir an Selçuk abi yanıma gelip önemli bir müşterisinin kaza yaptığını, çoluğu çocuğuyla ucuz atlattığı bu kaza için hayır yapmak istediğini, kendisinin de aklına Albayım'ın derneğinin geldiğini söyledi. Elime verdiği bir zarfla beni derneğe yolladı. Kuvvacılara piyango çıkmıştı. Dernektekiler çok sevindi. İçlerinden biri, "Biz 'kuvayımilliye'yi bu toplumun hissiyatına yeniden taşırız; ama en çok zorlandığımız konu bu, iki aydır kirayı veremiyorduk" diye sızlandı. Selçuk abiye teşekküre bile geldiler. Neyse sonra Selçuk abi, dernekçilere "Mustafa'ya bir makbuz koçanı verin, bu tür duyarlı insanlar denk geldi mi biz size bağış toplayalım" diye laf arasında önemsizmiş gibi bir söz etti. Babam da bunu öğrenince çok takdir etti, tabii bir ihtiyat payı bırakarak. "Toplumun bütün kesimlerine bir yararcılık, bir çıkarcılık sirayet etti, dikkatli olmak lazım. Sen bir albayın oğlusun, yarın bir gün bana bir yakınının askerliği için torpil istemeye gelmesinler?" dedi. "Buna hiç kimse cesaret edemez, baba. Bizim ailemize yaraşır bir kontratla girdim." Babam, ben ne yapsam,

tam onaylamasa da ilginç bulur. Her defasında nedense hafif bir iç çeker. Sanırım, abimle beni karşılaştırır kafasında.

Selçuk abi, çalışmamdan giderek daha memnun görünüyordu. Bazen bir haftalığına "Ben turneye çıkıyorum" diye kaybolur, Türkiye'nin seçtiği bir bölgesinden bir bavul parayla gelirdi. Buradan bir kısmını derneğe götürmem için bana verir, yeni makbuz koçanları almamı isterdi. Ben işe girdikten sonra işlerde bir patlama oldu. Bu arada arabalardan çoğunu da satıyor, yeni arabalar alıyorduk; ama çift egzoz kırmızı BMW'yi Selçuk abi satmıyordu. Torku çok yüksek, harikulade bir şey. Özellikle fiyatını çok söyleyerek ya da ısrarlı olan bir müşteri söz konusu olduğunda "Onun alım-satımında sorun var" diyerek açıkça onu satmıyordu. Selçuk abi koçan işinde benim de yetkinlik kazanmam için küçük bazı işlere beni göndermeye başladı. Selçuk abi, büyük işadamlarının çoğunu tanırdı. Haberleri dinler, magazin dergilerini, gazeteleri satır satır takip ederdi. Kim nerede ne yapıyor? Neredeyse bütün işadamlarını, eşlerini, gündemlerini bu yolla izlerdi. Bir gün gazetede onlardan birini, eşi ile birlikteliğinin 40. yılı için parti hazırlığı haberini bana okudu. Bu tür haberlerle acayip kafa yapar, beni ve sekreteri Nesli'yi çok güldürürdü. "Ya şunların partisine güzel bir çiçek gönderelim ama 'derneğimiz' adına" dedi. Nesli siparişi verdi. Çiçek gitti. Ertesi gün Selçuk abi, işadamının eşini aradı. "Yeni Kuvayımilliyeci Gaziler ve Şehitler Derneği"nden "arıyordu", "dün gönderdiği sepet eline geçmiş miydi?" Kadın da meğerse derneğin telefonunu arıyormuş, teşekkür etmek için. Selçuk abi, çok zarif ve çok güzel konuşan bir insan. Kendini topluma mal olmuş bir insan olarak görmeye hazır bu yengeyi beş dakika içinde derneğe bağış için ikna etti. Böyle durum-

larda yavaş yavaş ikinci aşamada devreye ben girmeye başladım. Makbuzumla, verilen adreslere gidip nakiti alıyordum. İş, çok zevkliydi. Koçanların dibinde yazan sıfırların makbuzda yazanlarla tutmadığını görmezden geliyordum. Selçuk abi, Nesli ile beni çok güzel yerlere yemeğe götürürdü, çok eğlenceli bir adamdı. Nesli de sanırım ona âşıktı. Zaman içinde Selçuk abinin birçok sevgilisi olduğunu gördüm. Beni bu konuda da geliştirdi. Her anlattığı, her yaptığı, benim için bir hayat dersi gibi aklıma yazılırdı.

Selçuk abi, ehliyetimi aldığım gün beni notere götürdü. Her zamanki devir işlemlerinden biri sandım. Selçuk abi o gün beni deli etti. Kırmızı spor BMW'yi benim üstüme yaptı. "Aylıklarını içeride tutmuştum, bu senin hakkın" dedi. Ancak Albayım'ın bu işten pireleneceğini bildiğimden dernektekileri tembihliyordum, onlardan aldığım artık kaçıncı koçanın sapını götürüyorsam, parayı sayarlarken, "Sen merak etme, çok önemli bir hizmet yapıyorsun, tevazunu da anlıyoruz" diyorlardı.

Ancak BMW'yi arkadaki büyük Chevrolette yüzünden tam yanaştıramadığım bir gün, onun burnunun dışarıda haliyle, sanki bana yine bir şey dediğini düşündüm. Bana dışarıyı gösteriyordu. O günlerde dernek yararına büyük bir yemek organize ediyorduk. Hilton'da on beş kişilik bir masa ayırtmıştı Selçuk abi; ama yüz elli davetiye sattığımı ben biliyorum. Yemeğe gelenler arasında babamın bir arkadaşı olduğunu gördüm. Selçuk abiye o gün, "Artık ben yokum!" dedim.

Albayım'ın "müsamaha" sınırlarını bildiğimden içim rahat değildi; üstelik BMW'nin anlatmaya çalıştığı şeyi de anlamıştım. Selçuk abiyle çok iyi para kaldırdığımız

o gün "Gerçekten bu iş son" dedim. Yine de birkaç iş daha yaptık. Zaten o yıl üniversiteyi kazanmış, iktisat fakültesine yazılmıştım.

Albayım'dan bir aile meclisi toplantısında gizli bir uyarı aldığımı düşündüm. Garip görünebilir; ama biz ailecek milli güvenlik kurulu gibi masanın çevresine dizilir, haftanın bir günü Albayım'ın önemli gördüğü "bazı meselelerdeki etütlerini" dinlerdik. "Batı Trakya'daki Türkler Sorunu"ndan, "Hidroelektrik Santrallerinin Jeostratejideki Yeri"ne, "Türk Dilindeki Şapkanın Önemi"nden "Paralı Askerlik Bir Toplumu Nasıl Bozar"a kadar değişik konuları dinlerdik. Arada eskiden askerlerine hela kullanımıyla ilgili yaptığı sunumlar bile girerdi. Ona göre bunlar sosyolojik olgulardı. Askerlerine göre kendimizi şanslı sayar, kaçınılmaz bu bir saatin geçmesini beklerdik.

İçimin rahat olmadığı o akşam Albayım, abonesi olduğu Bütün Dünya dergisinden bir öyküyü anneme okuması için uzattı, bizden de dikkatle dinlememizi istedi. Beğendiği yazı ve makaleleri de bu toplantılarda okutur, araya girerek değerlendirirdi. Buradaki beğendiği öykü, okyanustaki adalardan birinde geçiyordu. Birdenbire büyük bir tsunami felaketi başlıyor, büyük dalgalar yükseliyor, adanın kıyısındaki tekneler, sandallar, kotralar parçalanıyordu. Ada halkından biri, "Dalgalar nasıl olsa bizi yutacak, o zaman ağlayarak panikleyeceğimize, eğlenerek içimizi yatıştıralım" diyor. Çünkü o zaman kentin en yüksek tepesinde bir düğün yaşanıyor. Bir yandan çılgınca müzik çalıyor, bir yandan insanlar dans ediyorlar ve sonunda dalgalar gerçekten insanları yutuyor.

Albayım, o gün aile meclisini kısa tuttu. Herkes ne anlıyorsa oydu. Abim Kemal, her zamanki gibi sıkıntıy-

la kalkmış, abartıyla esneyerek üzerine hiç alınmıyormuş gibi yaparak ritim çalışmaya gitmişti. Halbuki öykü, belki de ona hisse vermek içindi; çünkü Albayıma göre, ülke yangın yeri gibiydi; adamlar seçimlerden sonra gözlerini diktikleri Cumhurbaşkanlığını da almışlardı. 2007'de olacak bu seçimler, son şans gibi görünüyordu. Askerlerin açık bir hedef olduğu ortadaydı. Bizim duyarlı olmamızı istiyordu. Ya da bizi halkın yerine koyup azarlıyordu, bilemiyorum. Abim yapmayınca ben, alınmış ve içimde suçluluk duygusu yaşıyormuşum gibi yaptım. Ben de role girince dozunu mu kaçırıyorum nedir, o gece kötü rüyalar görmüştüm. Bunlar sezgilerimin bana bir mesajı da olabilirdi. Ben bir işadamı adayıydım. Albayım buraya kadar ruhsat vermişti. Albayım liberalizmden yanaydı; ama ölçüyü kaçıranlara karşı müdahaleci bir yaklaşımdan yana olduğunu biliyordum. "Eşeği kaşımanın da bir adabı var" derdi.

Artık üniversiteye gidiyordum. Çocuk değildim ve amaçlarıma hizmet eden her paragrafı hemen anlayabiliyordum. İktisat Tarihi dersinde sermayenin ilkel birikiminde usulsüzlük, hırsızlık ve kanunsuzluğun tarihsel olarak bir gerçeği yansıttığı anlatılıyordu. Yalnızca bu konudaki ısrar, suç oluyordu. Yeterli sermayeye ulaşınca yağmaya gerek kalmıyor, kanuni yollardan her türlü artı değer yağdırılabiliyordu.

Selçuk abi, benim ilkel sermaye birikimi dönemim olmuştu. Bundan sonrasını o bilemezdi. Bundan sonrasını ben ve BMW belirleyecektik. İkinci işimi yine arabam söyledi bana. Sanki BMW'ye binince varlığım anlam kazanıyordu. İyi bir araba, iyi bir dünyada yaşadığına işaretti. Bunu abime ne kadar çok anlattım.

Neyse bir gün Üsküdar Belediyesi'nin oralarda baktım BMW'ye park yeri yok, doğrudan belediyenin özel park yerine girdim. Otopark görevlisi hemen yanıma koştu, "Buraya park yapamazsınız" diye kaba bir ses tonuyla bana meydan okudu. "Biliyorum" dedim. "Ancak Başkan'la randevum var, Jandarma Bölge Komutanlığından bir mesaj bırakıp çıkacağım." Bunu gayet spontan, hiç aklımda yokken söyleyivermiştim. Damarıma basan bu adamın gözlerinin içine bakıyordum. Adam, saygıyla, park edeceğim yeri gösterdi. Selçuk abiden ayrılmış olsam da bazı alışkanlıklardan ayrılmam zaman alacaktı. Kendi söylediğime inanarak kararlıca Başkanlık Sekreterliğine çıktım. Selçuk abi isimler konusunda titiz çalışırdı; Jandarma Bölge Komutanı'nın ismini biliyordum. Albayım da bir kere, bütün astlarına yaptığı gibi adamcağızın isminden küçümseyerek bahsetmişti. Başkan, beni hemen kabul etti. Ona, fazla zamanını almadan büyük bir nezaketle, komutanın referansıyla geldiğimi, derneğin önemli bir Atatürk Ansiklopedisi baskısı için finans zorluğu yaşadığını anlattım. Bugüne kadar hiç yayımlanmamış fotoğraflarıyla, bunun önemli bir ansiklopedi olacağını özetledim. Bu arada, "Belediyenin son zamanlarda özellikle trafik düzenlemelerine yaptığı katkıdan dolayı komutanımızın ayrıca size mahsus takdir ve selamları var" diye de ekledim. Tereyağından kıl çeker gibi ilk işin nakitini yarım saat içinde muhasebe servisinden aldım. Bu bir üçkâğıt değildi. Hemen, bu parayla, gerçekten yayıncılığa başladım. A Ajans'ı kurdum. Bir Atatürk ansiklopedisi olmasa da Atatürk kitapları dizisi yaptım. İşe, Albayım'ın kitaplığında baskısı tükenmiş, telif sorunu olmayan on kitapla başladım. İçlerinden "Atatürk'ün Uşağıydım" kitabı çok tuttu, dört baskıyla on binlik bir

satışı yakaladı. Cemal Granda adındaki yazar, Atatürk'ün uşaklığını yapmış ve anılarını yazmış; ama bu ilginç anılar zamanla raflarda unutulmuştu. İlk kez çıkmış gibi bir etkisi oldu. Bununla beraber diğerlerini de bir kitap seti yaparak ve parasını peşin aldığım belediyeden başlayarak resmi kurum ve kuruluşlara peynir ekmek gibi sattım. Hatta Devlet Kütüphaneleri Alım Merkezinden bir teklif alınca, onlar için ek bir baskı daha yapmak zorunda kaldım. Babamın gurur duyması teşvik sermayesinin kapılarını açtı. Para dolu bir zarf verirken seremonisini eksik etmedi tabii. "Dilerim, bu sübvansiyonla, birçok insana iş kapısı açarsın." Aslında Albayım'la geçinmek kolaydır da bunu abim Kemal'e anlatmak zordur.

Daha sonra, kurduğum A Ajans'ı yalnızca yayıncılık değil yaratıcılık, kast ve reklamcılık işleri üzerinde geliştirdim. Bugün televizyona reklam yapacak stüdyo ve teknik donanıma, ileride patlayacağını sezdiğim internet reklamları için araştırma yapan bir ekibe ve iki bin beş yüzden fazla erkek ve kadın oyuncu yüzüne sahibim. Fotoğraflarım için yönetmen ve yapımcılara sunabildiğim bu arşiv, yararlanabilmek için üye olmayı gerektirdiği için her ay belli bir nakit getiriyor. Ayrıca seçilen yüzlerden de komisyon alıyorum. Benim uğraşmayı sevdiğim alan bu. Sanatı, sanatçıyı, özellikle kadın sanatçıları seviyorum. Ama rüzgâr enerjisinden elektrik üreten bir şirketin de geçen gün hissedarı oldum. Yumurtaları ayrı sepetlere koymakta yarar var. Bir de BİST'ten bahsetmeliyim, Dukas ismindeki senet mesela fiyatı 50 TL'den 13.95'e kadar düştü. Bir haftalık grafiği incelersen dik yamaçlı bir dağ gibi. Böyle şeyleri gözüm asla affetmez, bir şahin gibi görürüm.

Kardeşim Mustafa gibi kurnazlar, olaylara hemen uyum sağlayanlar, idealleri ile konforları arasında en ufak bir çelişki yaşamayanlar hep kârlı çıkıyorlardı. Ama ne yazık, bu kendilerini doğuştan şanslı ve uyum harikası sanan insanlar, bana göre gerçek manada yaşamıyorlardı. Para kazanmak için ertelenen bütün diğer şeyler birleşerek bir yerde insanı ve bir süre sonra kendini yadsımaya varıyordu. Ortada giderek kendilerine ait hiçbir varlıkları kalmıyordu. Olan maddi şeylerin içinde var olabiliyorlardı, başka bir şeyin içinde "var"lardı. Yani var olmuyor, varlıklı oluyorlardı. En çekici kazanma seçenekleri de kayıplar içeriyordu.

Bu anlamda Mustafa, varlığını ve işlerini çok geliştirmişti gerçekten.

Ama ben de kaybede kaybede çatallanan yolların çıkışlarına doğru geliyordum. Şimdi kâğıdı kalemi toplayıp yazdıklarımı Karakter Yaşatma Cemiyeti'ne, Semih'e, Fethi Usta'ya, Albayım'a gösterme zamanıydı. En çekici görünen seçeneklerden uzak durmak bazen de kaybettiğiniz şeylerin karşısında özgürlük getirebilir miydi? Sayfalardır Albayım ağzımın içinde yoktu.

Hastane

Elimde kurşun kalemle yazılmış kâğıtlarla, "Hayâlhane Sokak'tan ve yine yavaşlayan bir zamanın içinden geçtim. Hanın girişinde taze kumru kakalarına bastığımı sonradan fark edebildim. Kumru ve güvercin dışkısı birbirine yakın; ancak gerek muhteva gerek renk açısından farklar arz eder. Arkamdan bu ayak izlerini takip eden biri, doğruca "cemiyet lokali"ne girdiğimi anlayabilirdi. Çevreme bakındım, birkaç roman kahramanını gördüm. Kendi aralarında ülkedeki son gelişmeleri konuşuyorlardı. *Ellerim Anadolu Toprağı* romanından Cahide'yi biliyordum; eski bir kitapçıda sırtı yorgan iğnesiyle dikilip zorlukla toplanmış baskısında okurken hayal ettiğim gibi hiç değişmemişti: "Bunun vesayetle bir ilişkisi yok, dişimiz tırnağımızla yaptıklarımızı yok etmek istiyorlar" dediğini ve karşısındaki *Huşu* romanından Fehim'in

düşünceli haliyle, "Kaybediyoruz galiba" diye mırıldandığını duydum. Cahide'yi politik sloganlarla yazan Bekri Gencol'un onun genel yaklaşımın dışında aynı zamanda erotik bir karakter olmasını istediği, okuyan herkesçe malumdur. Aynen romanda olduğu gibi burada da sutyensiz beyaz şile bezi bir bluz giymişti. Bu başarısız romanın kahramanı harika görünüyordu. Bütün sesleri tek tek duymak zor olsa da burada bir başka kulak, bir başka göz oluyordum. Garson Semih, Fehim'in önünden unutulup soğumuş çayını alırken, "Çay, bizde bazen edebiyata dair bir gerçeği öğretmenin yoludur; beklemez, beklerse bekleyen her şey gibi soğur ve bayatlar" diyerek her zamanki minör derslerinden birini daha verdi. Okulun müfredatında okutmasalar, Cahide'nin karşısında onun göğüs uçlarına bakarak konuşan kişinin Fehim olduğunu çıkarmak zordu. *Huşu* romanını Maarif Koleji'nin üst katındaki meşhur kütüphanesinde okumuştum. Ocağa yönelen Garson Semih'e yaklaşıp selam niyetine, "Bu kahramanları tanıyorum" dedim; ardından Albayım'ı soracaktım ki bana kahramanla karakter arasındaki ayrımın önemli olduğunu söyleyerek ekledi: "Kahramanın tıpkı destanlarda olduğu gibi birçok öyküsü vardır; ama burada gördüklerin, takıntı gibi bir tek konuyla uğraşan karakterlerdir." Ardından, az evvel Emin Nusret'in "kurtuluşçu" karakterleriyle İsmail Nahit'in "işbirlikçi" karakterleri arasında çıkan tartışmayı ve *Kahpe İstanbul* romanında ikisi arasında kalmış, servet ve itibarını kaybetmiş Adnan'ını örnek vererek sürdürürken konuşmasını kestim. Semih'e, ondan çok şey öğrendiğimi ama şu an çok önemli bir durum olduğunu söyleyerek ve sanıyorum biraz da sesimi yükselterek Albayım'ı tekrar sordum. O da elimdekilere hızlıca göz attıktan sonra soruma soruyla karşılık vererek, "Seni anlıyorum; ama

senin için öykü zamanı mı önemli yoksa öyküleme zamanı mı?" dedi. "Öykünün canı cehenneme, tabii ki benim için öyküleme zamanım önemli!" diye yanıtladım. "O halde Albayım'ın peşine düşmek konusunda haklısın!" diyerek nihayet gerçek soruma ilişkin konuşmaya başladı. Dün benimle görüştükten sonra ajansları dinlerken Albay bir arkadaşının evinin basıldığını, rahatsızlandığı için ambulansla hastaneye kaldırıldığını söyleyip çıkmıştı. Kalp olabilir, demişti. Hangi hastaneydi? Şu an başında mıydı? Nasıl gidilebilirdi? Acaba anladığım şey miydi? Ardı ardına sordum, telaşla saatime baktım. Albayım'a bir şey olmasındı, sakin olmalıydı, hayır hızlı olmalıydı. İşler karışmamalıydı.

Bu arada Garson Semih'in ilgisi, elindeki Peyam ve Sabah gazetelerini sallayarak "kurtuluşçuları" tahrik etmek isteyen "işbirlikçilerin" masasına kaydı. Herkese yetişen ve şu an ortalığın karışacağından çekinen Garson Semih, ocağın yanına gidip ustası Fethi'ye bir şeyler anlattı. Ocağın bulunduğu yerden yekinip –kapandığında tezgâh olan yarım kapıyı açarak– hışımla bir sandalyenin üstüne çıkan Fethi Usta, "Herkes bir dakika dinlesin!" dedi. "Biz, her karakterin istediği şekilde davranma özgürlüğü için burada hizmet verirken, bazılarınızın ete kemiğe bürünmüş bir karakter gibi değil de bir şeyin propagandasını yapmaya kalkan iskeletler gibi takırdaması, cemiyet lokalinde yaşamanın ana ilkelerine terstir ve şu andan itibaren bunu yapmakta ısrar edenlere, garson Semih ve benim gerekeni yapacağımızdan hiçbir kuşku duyulmaması gereğini bilmenizi isteriz!" diye kısa ve net konuştu. Kısa bir sessizlikten sonra Feyzullah Tanker'in *Gecekondu Çeşmesi* romanında pastra oynayan kahramanlarından biri öksürdü. Ardından Kerim İnce'nin *Hapishane Sazı* romanındaki, üzeri siyah benekli domi-

no taşlarını mermer masalara eski hapishaneci alışkanlığıyla çarpan karakterleri, konuşmayla kesilen oyunlarına kaldıkları yerden devam ederek lokalin kendine özgü gürültüsünü yeniden başlattılar. Biri konuşurken diğeri öksürüyor; bir başkasının tümcesinin orta yerinden bir diğerinin iskemlesini düzeltirken çıkardığı sürtünme sesi geçiyordu.

Selime Karamel'in *Darbe Gecesi* romanındaki, yükselen öğrenci gençliğin prestijli bir önder öğrencisine âşık, akademisyen karakteri Nurten'in, Garson Semih'e seslenerek sade bir kahve istemesi ve bunu duyan Fethi Usta'nın ellerini önlüğüne silerek sakince ocağına dönmesiyle, cemiyet lokalinde her şey normal akışına girdi. Nurten'in bazen hayalimde canlandırdığım gerçek anneme benzediğini fark ettim. Nurten'le konuşmamak için kendimi zor tuttum. Şu an hayali meselelerle uğraşamazdım.

O anda kendimi lokalin dışına atıp koşturmaya başlamam gerektiğini düşündüm. Hastaneye ulaştığımda hava kararmıştı. Önümden kantine doğru geçen doktorun göğsündeki ismi aklımda tuttum. Kapıdaki görevlilere onun ismini verdim, doktor çok yakınımdı, yoğun bakım ve kardiyoloji oklarını izledim. Boş koridorlara bakındım. Servis sorumlusu hemşirelere soramazdım. Albayım'ı kendim bulmalıydım. Baba filmindeki Michael Carleone gibi, boş bir koridorda yürüyordum. Onu kurtarmalıydım. Elimde çiçek yerine bir tutam "A4" kâğıdı tuttuğumu, sıkmaktan buruştuklarını fark ettim. Kâğıtlara yazdıklarımla şimdi olan biten arasındaki eşzamanlılık tuhaftı. Yurdanur Albayım da, lokalde tanıdığım Albayım da aynı tanıyla aynı yere gelmişti. Ne yani, bu gerici operasyonlar roman kahramanlarına kadar mı genişletilmişti? Bu kadar saçma, absürd yazarlarını bile aşardı. Böyle bir

durum, yaşamıma yeni bir anlam getiren roman uğraşımı çöpe götürebilirdi. Gerçek, sanatın önünde olamazdı. Gerçeklerden daha hızlı kombine ataklar yapmalı, onun önden gitme zorbalığının asıl gerçeği gizleme taktiği olduğunu da faş etmeliydim. Öte yandan Yurdanur Albayım'a karşı mücadele ederken bu adamların daha büyük bela olduklarını da artık düşünmeliydim. Düşmanımın düşmanı benim dostum olamazdı. Bunlar Albayım'a uygun düşüncelerdi. Tek çıkar yol onlardan daha hızlı saçmalamam gibi görünüyordu. Allahım, kaç cephede saçmalayabilecektim, bu kadar saçmayı nereden bulacaktım? Üstelik ben toplumcu gerçekçiliği hayalci bir gerçekçilikle tazelemek isteyen bir amatördüm. Absürd ağırdı, o kadar derine gidebilecek kadar çapım yoktu. Üstelik bizim solcu arkadaşların, bu dünya görüşünü küçümsediğini biliyordum. İçimden "Bir cephe de buraya karşı açıyoruz" diyemez, o kadar saçmalayamazdım.

Bir kapının önünde resmi giyimli polis duruyordu. Onun yanından geçerken, polis ilerideki çay makinesine doğru hareketlendi. Bunun az önce olmasını istemiştim. Bazen rüya sahnelerinde olduğu gibi, her şey gönlümce oluyordu. Albayım'ı kapı aralığından görmemle içeri girmem neredeyse aynı ana sığmıştı.

Gerçek bir karaktere öyle hemen bir iki satırla ulaşılamazdı. Neyse ki Albayım'ın huzuruna çıkmak, iki baba paragrafla mümkün olmuştu. Daha azını Albayım yadırgayabilirdi. Kapıyı ardından kapattım. Yatağın yanına yaklaştım. Şu an, olduğundan daha yaşlı görünüyordu. Sağ eli çarşafın üstünde, kalbinin hemen altında duruyordu. Elindeki damarlar burnundaki hortum kadar belirgindi. Sakal tıraşı olmamış bu hali, onu daha sağlıksız gösteriyor, gri kılların arasındaki beyaz olanlar parlıyordu.

Kapının önündeki polis, Albayım'ın başının belada olduğuna işaretti. Bu kadar tesadüf olamazdı. Hafif şeyler yazacak biri değildim; ama yazdıklarımla da insanların zor duruma düşmelerini isteyemezdim; romantik insanların genlerini taşıyordum. Bir çocuk gibi, olan bitenden suçluluk duymaya başlamıştım. Bunları Albayım'la konuşmam gerekiyordu. Bu kadar gerçekçi bir yazar değildim. Gerçeklere bu kadar sadık olunacaksa yazmanın bir anlamı var mıydı? Albayım'ın da şu an gerçeklerle ilgilenecek durumu yoktu. Aldığı ilaçlar ve yorgunluk, Albayım'ı karşı gerçekçi yapmıştı. Gözlerini kırpıştırmasından rüya gördüğünü, bu sürrealist yaklaşım yetmezmiş gibi bir de sayıklamalarla, başımın belası şu absürd anlayışa sürüklendiğimi çıkarabiliyordum.

Hastaya bir doz gerçekliğin iyi geleceğini düşünüp Albayım'a hafifçe dokundum. Albayım'ın gözlerini araladığını görünce, gerçekçiliğe tamamen sırtını dönmenin mümkün olmadığını bir kez daha anladım. Acı çekmekten korktuğumuz için gerçeklere sırtımızı dönüyorduk; ama sırtımızı döndüğümüz için de daha çok acı çekebiliyorduk. Albayım'a yakın olduğumda kafa karışıklıklarımın kendiliğinden azaldığını hissediyordum. Albayım uyanmalıydı; ona soracaklarım vardı. Gerçeği daha derin kavramaya başlamıştım. Ciddi durumlar beni kaygılandırıyordu.

Albayım'ın manasız bakışları bir süre sonra değişti. Kaşlarının milimetrik hareketi, mimikleri, yüzünün anlamını belirliyordu. Bu arada Allahım böyle bir kaş fışkırması; bu fizyoloji, emekli albaylara mı özgüydü? Kaşlar hep çatık olduğu için mi dik çıkmak zorunda kalıyordu? Bunu romanda işlemek ve tartışmak üzere kafama not ettim. Hiçbir şeyi ziyan etmemeliydim. Ne

kadar sistematik çalışırsam çalışayım bazı şeyleri kontrol edemiyordum.

Örneğin işte şu an hastabakıcı, içeri girdiğinde neden bana bakmıyordu? Serumun damla ayarını gözden geçiriyordu. Albayım'ın başucundaki kâğıtlara bir iki şey yazdı. İşini bitirdi. Her şey hemşirenin kontrolü altında görünüyordu. Al işte, bazen de her şey yazarın istediği gibi olmuyordu. Ne yazık ki olmuyordu! Ben işin içine kesinlikle kadın girsin istemiyordum... Tamam, aslında istiyordum; ama öyle romanın hassas bir yerinde ve boş bir odasında birden çıkıvermesi, şimdi yaşananlara ne kadar hizmet edebilirdi? Yavaşça birbirimize sokulup, onun gözleri baygınca kapanırken dudaklarımızın usulca birbirine değeceği anda yakın çekim serum şişelerinin titremesiyle süren hemşire fantezisi gibi bir şeylerin yersiz olacağı, hatta densiz olacağı açıktı. Ama hastayı bahane ederek yakın ve ağır çekimlerle sürdürülebilecek bir tebessümü ya da azıcık benimle sohbet etmesini falan çok arzulardım. Kafam karışıyor, tempo beni aşıyordu, sakinleşmeliydim. Eskiden bu tür durumlarda yaptığım gibi belki bir ritim tutturmalıydım.

Yaşamda olduğu gibi romanda da bazen her şey istediğim gibi olmuyordu. Ama hastane koridorları hemşirelerin podyumuydu. En azından düzenli bir şekilde uzaklaşan topuk tıkırtısının güzel ritmini kaybolana kadar keyifle dinledim. İnsanları hareketlerinin ritminden tanımayı öğrenmiştim. İnsanlar yürüyebilmek için ayaklarının önce birini sonra diğerini basmak zorundaydılar. Ancak bunu herkes farklı şekilde yapabiliyordu. Kimi birini, kimi diğerini daha sert basıyordu. Duygularını esas alan insanlar benim gibi sol ayağına daha çok yükleniyorlardı. Albayım gibi mantığa ve akla tapanlar sağ

ayağına vurgu yapıyorlardı. Bunun ispatını evde ayakkabı topuklarının erime oranlarını inceleyerek yapmıştım. Hemşirenin iki ayağını basışı da eşit volümde olmasına karşın farklı notalarını duyabiliyordum; sol ayağı burnuna küçük bir açı yapıyor olmalıydı. Bir topuğa diğeri tatlı ve farklı bir sesle yanıt veriyordu. Dengeli ama seksapeli olan bir kadın hissini almıştım. Çünkü burada topuk, sesten çok ötede, önemli bir işlev daha yükleniyordu. Kalçaların yanaklarını yukarı kaldırıyordu. Gerilim ve ciddiyetten uzaklaşmaya ihtiyacım vardı. Hafiflik, romanın estetik unsurlarından biriydi. Üstelik işimi, spontanlığımı kaybetmeden ve dürüstlükle yapmak istiyordum.

Bu arada sürrealist ve absürd yaklaşımlarından hızla silkinen Albayım'ın gerçekliğe intibakı yüksekti; yumuk gözlerini henüz dört kere kırpmıştı ki bu kez dudakları yavaşça aralandı.

"Hayalin gerçeğe değdiği nokta..." Sözcüklerin her biri arasında duraklayarak konuşmaya çalışıyordu. "...bu sözdeki buluşunu beğenmiş, senden umutlanmıştım." Gözleri daha anlamlı bakmaya başlamıştı. "Bu yeni bir yaklaşım gibi gelmişti."

Albayım, bu halde, benim aforizmalarımı aklında tutabiliyordu. Utanmıştım.

"Albayım, başınızı derde sokmak istemezdim. Yazarken bunların olacağını bilmiyordum. Ama sizin yanınızda ne yapmam gerekirse yaparım."

Savunmaya geçmiştim. Ben mi vermiştim, Albayım mı inisiyatifi eline almıştı? Anlayamıyordum. Gerçeklerin etrafımı sarmasıyla ilgili olmalıydı. Gerçekliği "over doz" kaldıramıyordum. Kendimi tutuklanmış hissediyordum. İşin içinde büyük oyunlar dönmeye başlamıştı.

Hayalhane Sokak'ta değildik. Buradaki hastalara Miskinler Tekkesi ocağındaki gibi davranılamazdı. "Gerçeklik hastanesi"nin soğuk bir odasındaydık. Hayır, kaloriferler iyi yanıyordu; kötü bir klişeyle duygumu anlatıyordum. Kendime olan güvenim giderek azalıyordu. Ben Albayım'ın romanında değildim; o benim romanımda konuk karakterdi. Gerçek eleştirmenlerin, Karakterleri Yaşatma Lokali'ndeki kadar az ve acımasız olduğu bir ülkede olduğumu da unutmamalıydım. Sorumluluk almalıydım, o jeneriğin en sonuna, "ve..." diye yazılacaktı. Kendime ve cümlelerime çekidüzen vermeliydim. Onun romanında gibi konuşamazdım. Kendi gerçekliğimde ısrarım çok önemliydi. Burası benim romanımın evreniydi. Ev sahibi bendim.

Albayım yavaşça doğruldu. Elimdeki kâğıtları istedi. Şöyle bir gözden geçirdi. Arkalarını çevirerek boş sayfaları ilaç sehpasının üstüne serdi. Oysa ben diğer tarafları için epey uğraşmıştım. Yandaki masayı işaret ederek bir kalem istedi. Albayım, kuşatmayı yarmaya yönelik bir "harekât planı" çizmeye başladı. Sonra bu kâğıdı bana uzattı.

"Bu, benim planım. Buradan çıkarsak bunların çanına ot tıkarız. Ama öncelikle ben sana yardım için varım." Bunları derken sanki filmlerdeki Bizans tekfurunun bir tekmede yıkılan haçlı pelerinli askerlerinden söz ediyordu. Bir de tabi bu adam mevzide değil, yatakta seruma bağlı olarak konuşuyordu. Belki haklıydı, ülkemizde olaylar hızlanmıştı, böyle bir üslup ve plan, soylu bir sanatın yolu olabilirdi. Bunlara karşı savaşmalıydık. Arkadaşlarımın da böyle yaptığım oranda beni sahiplenecekleri ortadaydı. Yalnız, titrek ve mıymıntı bir aydını değil,

ülkemizi peşkeş çeken bu işbirlikçileri dağıtacak bir mücadeleyi odağa koymak, aklın ve namusun yoluydu.

Fakat buradaki önemli husus, böyle bir planın içinde benim hayallerim ve kendi seslerimin olmamasıydı. Albayım'a, karşı olan mücadelem ne olacaktı? Bu durumun kabullenilir hiçbir yanı, "arşivin ısıtılıp manşete çekilmesinden" ya da "eski hamamın eski tası olmasından" öte hiçbir anlamı yoktu. Bir albaydan kurtulup bir başka albayın sultasında mücadele edeceksem bütün bu çabaya ne gerek vardı? Artık albayların güdümünde bir soyluluk benden uzaktı. Ağzımın içinden başka albayımın konuşmasının ne değeri olabilirdi? Aynı tuzak, planın sonunda beni bekliyordu. Bütün bu çırpınışımın, yeni buluşlarımın, girdiğim bu roman evreninin hiçbir anlamı ve kazanımı olmayacak mıydı? Ne Albaylar, ne arkadaşlar, ne de okuyacak olanlar şu anda yakalamaya çalıştığım kendi sesimden önemli olabilirdi.

Bir romancının yalnızlığının acısının yoğunluğu, aklın ve namusun asıl yoluydu.

Bir süre kâğıda dikkatle ve inceler gibi baktım. Yine kafamın içinde müzikle mi bastıracaktım? Zaman kazanarak içimdeki kararlılığı arttırmaya çalıştım. Albayım'a kâğıdı geri uzattım. Albayım'ın hamaset planıyla gidilecek bir yer yoktu. Yalnızca müzikle dünyanın anlaşılamayacağını, hele değiştirilmesinin söz konusu bile edilemeyeceğini öğrenmiştim; ama hâlâ müziğin yardımı olmaksızın derdimi anlatamıyordum. Birden bütün cesaretimle, Albayım'la rap şarkı formunda konuşmaya başladım: İkimizin yan yana gelişinin benim için çok önemli olduğunu; ancak salt ikimizden oluşan bir dünyada hayal çarpı hayalin bizi sadece hayalin karesine götürebileceğini, bunun da bizi onun çok iyi bildiği teh-

likeli oyunlara ya da harikalar diyarındaki Albayım'dan öte bir yere taşıyamayacağını anlattım. Rap hareketlerim falan biraz komik olmuştu; ama onun yarma harekâtına göre, sözcüklerimin müziği, çok daha akıl, anlam, zekâ ve çağdaşlık yüklüydü. Albayımlar, batının kötü şeylerini almaya karşıydılar; hep üstteki sağlamlar seçilmeliydi, alttaki eziklere karşıydılar. Aramızdaki en önemli ayrım burada ortaya çıkıyordu; ben her yerde ve hep kendime benzeyen eziklerden yana oluyordum. Ezik ve sıradanlarla yaşamı ve kendimi dönüştürmek istiyordum. Kendini onlardan ayrıştırmanın ve hep seçici olmanın, insanı Albayım yaptığını anlatmak istiyordum. Hayır, ben bu seçkinci "Cumhuriyet Kabzımallığı"na karşıydım. Nesnelerini bu manavdan özenle seçen, uzanınca gerçekten yiyebilecek kadar gerçek görünümlü meyve sebze natürmortleri çizen eski asker ressamların sanat anlayışıyla Albayımların eziklerden tiksinen siyaset anlayışı aynı kabzımaldan besleniyordu. Bu sanat ve siyaset anlayışı benden uzaktı. Ben, bu natürmorttaki naturanın ölüsüyle değil hayalin naturaya değdiği yerdeki yaşamla ilgiliydim. Üzerinde sineklerin uçuştuğu ezikler de benim için güzelin konusu olabilmeliydi. Sanatta da, siyasette de, manavda da, bizim evde de böyle olmalıydı! Karakter Yaşatma Cemiyeti'nde Semih'in söylediği gibi basit ve bayağı gibi görünenlerin, klişelerin de duygularını anlamalıydık. Çünkü onlar ezilen sınıfların duygularını bize getirirlerdi.

Bu diyaloglar, rap formunda da olsa sinirli ve vurgulu tonlarla olmuştu. Aramıza kısa bir sessizlik anı girse iyi olurdu. Albayım'a hayal kırıklığı iyi gelmişti. Ayağa kalkmaya çalışınca engel oldum. Bir süre çok yakından, sevgiyle, yüzüne baktım. Albayım, Yurdanur Albayım'la yaşayamadığım birçok şeyi kısa zamanda bana yaşatmış-

tı. Onun yerine geçerek Albayım'a yakınlaşmamı sağlamıştı. Ona, fısıltıyla, bundan sonrasına Yurdanur Albayım'la devam edeceğimi söyleyiverdim. Bu, o ana kadar düşünmediğim bir şeydi. Rap doğaçlaması iyi gelmişti; aynen rap'e devam ettim: "Yalnız onun önerisini saygıyla karşıladığımı, isterse onun yerine geçip bu soysuzlarla çarpışabileceğini... Albayım'ın yıllarca bana yaptıklarından sonra ona hayal kurmanın öyle basit bir kaçış olmadığını... İşin inceliklerini ona gösterme zamanının geldiğini... Belki güzel bir dünyanın o zaman olanaklı olduğunu... Bunun için bana ortam yaratıp yaratamayacağını... İşte romanın bu yerinde bir karar anında olduğunu... Bana kendi Albayım'ı yazmamı zaten en başta önerdiğini... Zaten henüz bilincimin erişemediği bir olay örgüsünde görünmeyen karanlık şeylerin romanın arkalarında beni beklediğini sezebildiğimi..."

Albayım bir el işaretiyle beni susturdu.

"Buraya neden geldiğimi sanıyorsun. Önerdiğim plan, bir aksiyon romanı içindi. Onu kabul etmeyeceğini bildiğimden bu kısmını ben halletmeliydim. Babana Büyük Kurtarıcı tarafından yollandığımı, tutuklanma olasılığına karşı hastaneden kaçırılmasının örgütlendiğini, bundan sonra nasıl bir önder olabileceğini ortaya koyma zamanı olduğunu, yapabileceğin yanlışları hatırlatmak üzere Kemal'in yanında olduğunu söyledim. O da bunu beklediğini, nereye gideceğini bildiğini söyledi. Senin her dediğini yapacaktır. Senden bu yolculuk sonunda arka planında büyük bir düşüncenin göründüğü bir roman çıkacak, buna artık daha çok inanıyorum. Hastanenin karşısındaki kafede seni bekliyor." Albayım, bu kez kararlı bir şekilde yataktan kalktı. James Bond filmlerindeki aktörler gibi dimdikti ve üzerindeki "robdöşambr"la

bir film karesinde gibiydi. Yine de bu işlerin hiç aksiyon olmadan mümkün olmadığını göstermek için, serumunu usulca sökerek bana gülümsedi:

"Seninkinin rolüne girebildiğimi gördüm. Hâlâ oyunlar oynayabiliyorum, ne güzel! Üstelik, merak etme, ben bu ülkeyi biraz tanıyorsam bizi uzun süre hırpalayamazlar. Bir süre sonra bu yobazlar kendi aralarında kara bir boğuşma yaşadıklarında bizim meşruiyetimizin kendileri için de tek meşruiyet zemini olduğunu görecekler."

Sırtıma vurup beni kapıya doğru yönlendirdi. İçinden çıktığı romanın yazarı kadar asil görünüyordu. Önce şaşkınlıktan ne diyeceğimi bilemedim; resmen roman yazarlığımın onayı olan bu sahnede diz çöküp "san"ı onaylanan bir Donkişot'a dönüşmeden kendimi toparlamalıydım. Elini sıkarken tok olmasına özen gösterdiğim bir sesle, oyun dediği bu acımasız ortama nasıl dayanabileceğini bilemediğimi, ama kendimizin dışında dünyanın geri kalanını öteki yapan perspektifi de ancak bize yer değiştirme şansı veren oyunla kırabileceğimizi, roman dünyasının bu güzel ve ölümsüz hayal mahsulünün gerçeğin sert rüzgârlarında kaybolmasına asla izin vermeyeceğimi söyledim. Albayım "Ne olursun biraz daha sade, inandırıcı replikler!" diyerek bir romanda olduğumuzu da hatırlatmayı uygun görerek tekrar sırtımı sıvazladı.

Albayım'dan ayrılmadan, kapının önünde duran polisin şüphesini çekmemek için, cinaslı bir anlatımla söyleyecek olursak, "büyük bir tertibin içine serili yatağındaki" yeni rolüne tekrar girivermesini sevgiyle bekledim. Sözcüklerden yapılmış bu hikmetli adam, gülümsediğinde ya da sertleştiğinde tıpkı Yurdanur Albayım'a benziyordu; ama bir bütün olarak kimseye hatta garip ama bir insana bile benzemiyordu. Sonuçta bir yazar tarafından sözcük marifetiyle yaratılmış

yazınsal bir karakterdi. Uygun anı bulup hızla uzaklaştım.

Kendi Albayım Yurdanur Yılmaztürk'le devam edecektim; ama hemen başkarakter olmasına izin veremezdim; daha çok yolu vardı. Her şeyin üstünü örtecek ucuz yaklaşımlar benden uzaktı. Roman sanatında ve iyi romanlarda bu tür tekst transferleri olabiliyordu. Albayım'ın tecrübesine güveniyordum, Yurdanur Albayım'ın gerçekliğini marke etmeyi gönül rahatlığıyla ona bırakabilirdim. Ben, benim Albayım'ı yola sokacaktım ya da yola çıkaracaktım, her neyse, şurası kesindi, Albayım'ın değişim geçireceği bir yolculuk başlayacaktı!

Kafede

Romanın içinde ilk temas anı gelmişti. Kendimi onun üstü gibi duyumsarsam işimin daha kolay olacağını biliyordum. Ne var ki o zaman da ondan farkım kalmıyordu. Romanın kesintisiz bir duygu gelgiti olduğunu unutmamalıydım. Amacım onun dogmatik sistemini parçalamakken bir benzerini kurmanın, romanıma ters olduğu açıktı. Bu düşüncelerle hastaneden çıkıp karanlıkta neonları parlayan eczanelerin önünden geçerek yan sokaktaki kafe yazan yere girdim. Onunla göz göze gelmeden çevreme şöyle bir baktım. Buraya girince neler hissetmiş olabileceğini tahmin etmeye çalıştım. Dekor kötüydü. Kristal avize, akustik müziğin çaldığı güzel bir köşe falan beklemiyordum; ama insan, şöyle zevkli bir fincanda dumanı tüten bir kahve görmek istiyordu. Roman, görsel algıyı harekete geçirmeliydi. Alelade bir pas-

tane, bir karakterin oyun iştahını azaltıyordu. Ortalık bayat kuru pasta kokuyordu. Yıpranmış masalar, birbiriyle alakasız sandalyeler, kirli camlar ve üstünde pazardan alınmış montuyla dolaşan garsonuyla berbat bir "kafe"! Arkada bir de çağlayan dekoru var ki eyvahlar olsun!

Albayım'ın asla oturmayacağı bir yer.

Bütün tarihsel-toplumsal koşulların her şeyiyle olgunlaştığı karşılaşmaya maalesef bu kafenin kırık dökük ortamında girecektik. Tarihte bireyin rolü diye bir şey vardı. Bunun yanı sıra elbette sanatçının yaratışında tesadüfün de her zaman yeri vardı ve bu yer, evrimsel koşulların belirlediği bir zorunluluğu anlatıyordu. Nitekim bazı önemli yaratıcılık anları ancak gelişini bekleyen bir zamanda ve böyle bayağı bir yerde de ortaya çıkabiliyordu. Olayın mekân ve dekorla ilgili bu yanının yine de Albayım'ın seçkinciliğini törpülemek adına bir işlevi olacağını düşünebilirdik. Romancının tesadüf gibi görünen olgularda bile bir iç bağlantı kurması gerektiğini anlamıştım.

Masaya doğru yürürken benim Albayım Yurdanur Türkyılmaz ayağa kalktı. Artık ona romandaki diğer kişilerle aynı uzaklıkta olmalı, öfkelerimi bir kenara bırakmalıydım. Düzen dayatmaktan ziyade bir düzeni başka bir düzene dönüştürme, sanatın konusu olabilirdi. İşimin hakkını bütün uzuvlarıma yaymalıydım. Sesim sert çıkmamalı, mantığımın dublajından geçmeliydi. Bir roman yazarı olarak iman tazelediğimin farkındaydım. Eğer gerçekten kendim olabilirsem, o kişiyle karşı karşıya geldiğimde tek farkına vardığım şey, mevcudiyet olurdu; o an orada oluyor olmak... Daha fazla bir şey değil. Ne karşılaştırılacak ne de değer biçilecek bir şey... Bu yeni bir durumdu. Ancak Albayım da yaşananların farkında

olmalıydı. Şimdi ağzımdan çıkan sözcüklerin azıcık da olsa ucunu yontmalı ve bana karşı dominant rolünde ısrar ederse ancak o zaman bu sözcükleri masaya saplamalıydım.

"Yapman gerekenlerin ne kadarını biliyorsun?"

"En hızlı şekilde oraya ulaşmalıyım."

Beni hiç tanımıyormuş gibi davranıyordu. Bu beni rahatlatmıştı.

"Bir karakter olmanın ilk adımlarında olsan da, kendi başına kararlar alman için erken olduğu söylenemez. Ancak bildirilecek talimatlara uyman gerektiği konusunu en azından mesleğinden bildiğini varsayıyorum." Yumuşak ama imalı vurgularla ilerlemek istiyordum.

"Güvenlik, hızdan daha önemli diyeceğim ama ihtiyat meselesinin sende zaten hep öncelikli olduğunu biliyoruz."

"İhtiyat, insanın vücudundaki 'kaç!' ya da 'savaş!' komutlarına dayanan ve tabiatiylan..." Albayım'ın sözünü keserek bilgi çöpünü gereksizce kurcalamasına ve ortalığı kokutmasına izin vermedim.

"Tamam, lütfen... Senin istediğin yöne gideceğiz. Trenle yola çıkıyoruz. Sonrasını şu an ben de bilmiyorum. Şu an yasa dışı olduğunu ve dürüst olmayanların bu durumda hemen karaya oturduklarını unutmamalısın. Bu bilgi yaşamsal, sizin bilmediğiniz bir şeydir. Yasa dışı olan, dürüstse kazanacaktır. Bunu da bir talimatname gibi cebinizde taşıyacaksınız."

Masaya oturmaya niyetim yoktu, kapıya doğru baktım. "Gidelim," sözcüğünün yaşatacağı samimiyet fazlaydı. Ancak ona karşı kibirli olmak da istemiyordum. Bu, roman yazarına yasaklanmış bir yoldu. Ancak halkımızın bir deyişinde söylendiği gibi hayvan terliydi ve yemezdi;

kibirden uzak duracağım diye hayatımın önceki dönemlerinde olduğu gibi suskunluk, eylemsizlik, geri çekiliş ya da ne bileyim öyle her şeye uyum falan benden beklenmemeliydi! Kendimi silerek ama yerine bir roman yazarından beklendiği gibi, gücün, durumun, olabilirliğin içinden cüret edilebilecek her şeyi yapmaya ve yaptırmaya hazırdım. Yeni tevazu anlayışım buydu. Yapabileceğim şeyler ne kadar büyük olursa olsun yapabilirliğimin içindeyse hiç çekinmeden bu "tevazu"yla yapacaktım. Karakterimi içimden sevecek; ancak onunla yüz göz olmayacaktım. Böbürlenmekten yıllarca niteliksiz yanlarını görememiş onun gibi bir karaktere, niteliksiz yanlarını görmesini de sağlayabilirsem, bu, onun gerçek niteliklerine ulaşmasının önünü de açabilirdi. Bu yüzden zaman zaman ters köşeye yatırma hakkımı kullanabilirdim. Nasıl başlarsa öyle giderdi.

Bütün bastırmalardan, yönlendirmelerden şimdilik kurtulmuştum. İşlek zihnim, Albayım'ın Brut marka parfümüne de, mekânın bayat kokularına da meydan okumuştu. Kekemeliğimden eser yoktu. Değişimden hoşnuttum.

Masalardaki plastik çiçekleri ve arka taraftaki yapay çağlayan dekoruyla insanın içini bayan ve fakat tanıklık ettiği karşılaşma için artık gayet tarihsel olan bu mekândan çıkmadan Albayım'ın içtiği çayın parasını tuhaf montlu garsona hiçbir imada bulunmadan ödemesinden hoşlandım.

"Romanın belirsizlikler içinden yalın durumlara ulaşma ve bu durumlardan yeni belirsizlikler çıkarma sanatı..." olduğunu Fethi Usta ve Garson Semih'in ortamında, satır arası kısa derslerden kapmıştım.

Aslına bakılacak olursa yaşam da böyle değil miydi?

Yol belirmişti artık, bir romandan bahsedebilirdik. Karakterimle, üç vakte kadar değil derhal ve behemehâl yola çıkacak ve bana rol değişimini öğreterek önümde ufuklar açan "Karakter Yaşatma Cemiyeti"nden fedakâr Albayım'ın tabiriyle çok ileri gidecektik.

Yalnızca içine koyduğum durumlar onun için zorunluluk olacak; ancak bunlar arasındaki seçim ve davranışlarında özgür kalacaktı. İnsanın toplumsal bağları sayesinde özgürleşeceğini öğrendikçe işlerin yoluna gireceğini belleyecekti. Otoriter bir yaklaşım gibi görünse de zamanında onun bana yaptıklarından daha demokratik olduğu su götürmezdi.

Bir terörist muamelesi görerek evinin basılmış olması, şu an bulunduğu noktadan baktığında yaşamı boyunca rutinin dışına çıkmamaya özen göstermiş ve elbette ülkesinin rutinin dışına çıkmasına asla izin vermemiş karakterim için kaldıramayacağı kadar yüksek tempolu ve akıl almaz bir durumdu. Hayır, belki baskın falan yaşamış olabilirdi! Yanlış anlamaya meydan vermemek gerekir; ama ne yazık, basılmakla basmak ayrı şeylerdi. Geçmişinde özel harpçilik bulunan birinin, karşısında duramayacağı türden yıkıcı, olağandışı bir durum gibi görünmese de "basmak" ve "basılmak", ayda yürümek düşüncesiyle ayda yürümek arasındaki farktan daha büyüktü. Ne olursa olsun şu an Albayım eylemin içindeki kendisi olarak, dışında duran kendisine "O kadar korkulacak şeyler de değilmiş!" diyordu. Hiç kuşkusuz, düşünürken olmasından korktuğu şeylerin oluş anında zevk bile verebildiğini keşfetmesi kendi adına iyi bir başlangıçtı.

Tabiyatıylan bu düşünüş, onun kendini aştığı bir an olmaktan henüz çok uzaktı. Çünkü Büyük Kurtarıcı'nın görünmesi, onun kendini bir tür aziz gibi algılamasına

neden olmuştu. Aziz ve muktedir Albayım'ın yaşam boyu gösterdiği sadakate bire bir yanıt almış olması, onu bu tür aşkınlıktan uzak tutuyordu. Akılcılık tanrısı olarak gördüğü Büyük Kurtarıcı, aklını almıştı. Aydınlanmacılığını çok yakından tanıdığım Albayım'ın akılcılığı, bu akılsızlığının hemen yanı başında onu iki başlı bir ejderhaya çevirmişti.

Gördüğüm kadarıyla doğuya gitmeye kararlıydı. Ama hangi şehir, hangi bölge ben de bilmiyordum. Bildiğim, ona eşlik edeceğimdi. Bilmediğim bir sürü şeyi öğrenecek, onları yüzleştirerek bunların doğruluğundan emin olabilecektim. Şunu da söylemeliyim ki romancı olarak bazı şeyleri onun gibi vurgulamak artık beni hiç rahatsız etmiyordu, örneğin akli dengesini tehdit eden Büyük Kurtarıcı'nın onunla temas etme sevincini gayet doğal karşılayıp kayıtlara geçirebiliyordum. Bunun haz dolu dalgalarında oynamasına izin verebiliyordum.

Dikkatimi onun nelerle meşgul olduğu meselesine yoğunlaştırmaya, aydınlanmacılık diyerek kaktırmaya çalıştığı kötü ebeveynliğine alternatif bir romancılık duruşu ortaya koymaya çalışıyordum. Roman yazmak bunları gerektiriyordu. Romancı, tıpkı gerçek aydınlanmacılar gibi, yönetmesi gerektiğinde tabii ki yönetebilirdi. Dokunmakla dokunmamak arasında bir güven ilişkisi kurup onun yapabilirliklerine izin vererek. Ne önünde ne arkasında, onun yanında yürüyerek!

Keyiflenmiştim. Albayım üzerine ilk tahlillerimi yapıyordum. Onun dönüşebileceği durumları kurmaya çalışmayacaktım. Onun bana yaptığını yapmayacak, vahşice kendi ritmimi dayatmayacaktım. Doğaçlamalarına izin verecek, kendi ihtiyaçlarıyla davranmasının önüne geçmeyecektim. Ancak ağır ve uzun planlarına karşı te-

tikte olmalıydım. Yoksa hislerine, adrenalinin sinirlerinde yarattığı heyecana ne diyebilirdim?

Albayım, henüz sinir uçlarından duygularına yayılan heyecanları bir içeriden çekiliş sanıyordu. Oysa dışarıdan bir çekilişi, göksel bir aklın ona yön vermesini, onu bir şey oluşturmaya doğru teşvik etmesini mantıklı buluyordu. Burası garipti. Belirlenebilir konularda sıkı bir kartezyen akla sahip Albayım belirsizlik temasından tedirgin oluyor, bu konularda hemen bir mistik gibi davranabiliyordu. Geleceğin mukadderatı onu tedirgin edince, o çok kızdığı yobazlar gibi bir yobaz olabiliyordu. Burada kişisel olmaktan çok, savunduğu sınıfa yönelen tehdide karşı mesleki bir refleks seziyordum. Ama böyle durumlarda ağzından düşürmediği aydınlanmacılık, akılcılık gibi kavramların "Albayım yorumu" bir hayli sorunlu duruma geliyordu. O halde onu, belirsizlikten kaçındıkça belirsizlik türbülanslarına sokmak, romanımın ve bu arada tedavimin bir boyutu olacaktı.

Şikâyet edip durduğu o uyku ile uyanıklık arasındaki ürperme hali, şu an, şimdi ve burada sevinç ve üzüntü arası panik olarak yaşanıyordu. Sanki biraz kafa yorsa belirginleşmeye başlayan bu duygusunu anlayabilirdi. Ama beni ilgilendirmezdi, bunu kendi bulabilirse bulacaktı.

Kafeden çıktığımızdan beri Albayımın yanında sakince yürüyordum.

O, hislerini bir ideal ya da emirle yönetebilirse panikten çıkabileceğini düşünüyordu. Üstelik yıllar Albayım'a emrin akılcı uygulamalarının eninde sonunda terfi getirdiğini de öğretmişti. Kafasında yön tayini bölümü böyle çalışıyordu. Çevresinde yeni bir işaret arayarak yürümesi bundandı. Yeni bir duruma terfi etmek istiyordu.

Garson Semih'in kulağıma fısıldadığı gibi, roman demek, öyle koştur koştur olaylar dizisi sıralamak değildi. Olay dizileri belki aceleci yanımıza bir sonra ne olacağının yanıtını verebilirlerdi; ama bunlar, hüsranlı ve anında unutacağımız kısa ömürlü heyecanlarıyla, tatsız yanıtlar olurdu. Yaşamın doku ve tadını yaratan romanlar, arada topa basıp etrafına bakan oyuncunun durumu gibiydi. Şimdi topa basıp Albayım'ı boşa kaçırmaya çalışıyor, bunun için de onun vücut ifadelerini okumaya çalışıyordum. Romancı olarak düşündükçe kendimi çok sağlıklı hissediyordum. Bütün bu psikolojik tahlillere ek olarak kapalı ve açık istiarelere, mecaz-ı mürsel ve teşbihlere de sıra gelecekti. Şimdilik top sektirmek, Albayım'ın düşünce dizgesini izlemek ve onun düzen seven bir köftehor olduğunu unutmamak yeterliydi.

İçinde bulunduğu metin onu ister istemez yeni alanlara sürecek, ona yeni şeyler öğretecekti: Panik sözcüğünün türediği keçi ayaklı Pan, insan aklıyla hayvan gövdesi arasında sürekli gelgiti anlatmak için İlah olmuştu örneğin. Bu yüzden aklımız bizi ne kadar rasyonel olmaya çağırsa da bazen elle tutulmaz, gözle görülmez korkuyu salt gövdemizde duyuyorduk. Albayım'ın sözcüklerin öyküsünü bilmesi, karmaşadan çıkmasına yetmiyordu. Gövde ve akıl, farklı tellerden çalıyordu. Bilgi çöplüğünde yaşamanın akılcılık olmadığını; ancak böyle yerinde kullanımların aklın aydınlanması olduğunu da öğrenecekti. Öyle poz olarak falan değil, tepeden tırnağa hissetmeden mümkün değildi bu. Düzen köftehorlarına öyle üç poza beş aydınlanma köftesi yoktu.

Albayım türü aydınlamacı bir akılda saptadığım bir başka özellik de, gelen bir üzüntüyü daha sonraya planlayarak ertelemek gibi tuhaf bir yetenekti. Örneğin ev basıldı, bu gerçeğe karşı Albayım, şaşırabilmekte ama asla

üzülmemektedir. Böyle bir durumda gerekirse askeri bir mühendisliği bir tür dine uygulayarak gerçekleri isteklerine uydurmaya çalışmak, gerekirse bulut içinde bir Atatürk yaratmaktadır. "Bu aklın umde-i asliyesi nerede?" diye sorulursa, alınabilen yanıt şu oluyordu: "Büyük Kurtarıcı resmen ona görünmüştü. Bu çok açıktı!"

Onun kafası buydu. İyi de duygu planlanınca duygu olarak kalmaya devam edebilir miydi? Duygu ve plan; yan yana gelmesi zor bu iki sözcük, bu kafada yan yanaydı. İnsan, maymundan sonra Homo Türk, Homo Türk'ten sonra Homo Albayım olmuş, en sonunda da Homo Oksimoron aşamasına ulaşmıştı. Malzeme buydu. Onun gibi düşünmeye çalışmak, roman yazarının görevinin bir parçası olsa da, kendi tepkilerinin farkında olması da romancının diğer parçasıydı. Albayım'ın gerçekçi olmayan yoldaki ısrarına şimdilik müdahale etmek doğru değildi. Onu anlayarak ve katır tavrının toynaklarını yavaş yavaş törpüleyerek devam etmek zorunluluğu vardı. Bir romancının efendiliği içinde giderken böyle yerlerdeki düşünüş biçimleri için Türkçemizin "göte sürülesi duygu yokluğu" ya da "Allah'a emanet akıl" gibi güzel deyimleri dilimin ucuna gelmiyor değildi. Bunları derkenar gibi yine de yazıyor, bu tür parantez içi yaklaşımlarla kendi duygu akışımı da anlamaya çalışıyordum. Küçük patlama anlarında artık onun elinde bir oyuncak olmadığımı hissediyor, kendime engel olmayarak bu şekilde sakinleşebiliyordum. Sonradan bu parantez içlerini metinden çıkarmak çok da zor olmazdı.

Sonuçta Albayım'ın itilip kakıldığı düşünülmemeliydi. Yurdanur Yılmaztürk, içindeki muhasebeye yüz vermeden yürürken durmadan gördüğü nesnelerin, durumların, atmosferin içinde anlamlar, birbiriyle iliş-

kiler buluyordu. Şimdi Allah için söylemek gerekiyordu ki durumların içinde özgür bıraktığım belleği, dimağı sular seller gibiydi. Onu tekrar tekrar baştan alarak anlamak artık benim işimdi. Örneğin geçmişte Albayım'ın kanserden ölmüş eski eşiyle ilgili hüzün belirtisi göstermeyen o durumuna salt duygusuzluk diyemiyordum. Belki kısa süreli bir zırh olarak oyalanabileceği kendi meşgalelerini üzüntüsünün önüne koyabilmişti. Diyelim ki geriye baktığımızda yine babası ile ilişkisindeki duygu yoksunluğu da onun kusuru olmasın. Zaten aşırı dindarlığı –onun deyimiyle, yobazlığı– yüzünden sorun yaşadığını söylediği babasının ölümünde acı, epey arkadan da olsa gelmişti, hadi, gelmişti diyelim. Şöyle bir özdeyişini anımsıyorum çünkü: "Ölümün sarsıcılığına karşı, bütün basit yaşam alışkanlıklarımızın içine girerek korunmaktan başka ne yapabiliriz!" Albayım'da, keder ve ıstırap duygusu yoktu; bu tür felsefe adı altında gaydırıguppak açıklamalar vardı! Bir de rutin ve ihtiyat! Tabii "cereyan"ı da unutmamak gerekiyor.

Olsun, ben onu böyle düşündüren gereksinimlere inmeye çalışmalıydım. Tren yolculuğunu bu iş için milat sayıyordum. Gara yaklaşmıştık. İlerideki büfeden su, çikolata, gofret, bisküvi, çerez gibi şeyler aldım. Uzun bir yola çıkıyorduk. Pet şişeden biraz su içtim. Derin bir nefes çektim. Ben bunları yaparken benden kopmadan yanımda beklemesinden yine de hoşlandım.

Albayım, yaşam boyu O'nun gösterdiği yoldan gitmenin alışkanlığıyla beraber şu an Büyük Kurtarıcı'nın bizzat ve yalnızca ona gösterdiği işaretin olağanüstülüğünü aklından çıkaramıyordu. Şu an keder gibi bir duyguya yüz vermemesi bundandı. Albayım'dan ayaküstü bir üzüntü ve farkındalıkla, bütün sorunları çözmüş biri gibi davranmasını beklemek yersizdi.

Panik duygusunu bastırmış, yanımda sakin görünen Albayım'ın, garın geniş mermer zeminli salonuna girdiğimizde, aynı anda olup biten her şeyi ayırt edebildiğini fark ettim. Hemen onun gözleriyle bakmaya başladım. Bavul taşıyıcılarını, onların aynı renk tulum ve şapkalarının devinimini, mermer salonda dolaşan insan ayaklarının karmaşasını ve bunları izleyen kedinin sağa sola dönüp duran kafasını, "Gar Restaurant" yazan ışıklı levhanın altında dikilmiş güler yüzlü olmaya çalışan komiyi, cebinden çıkardığı çerezleri çıtlayan ve kulaklığından müzik dinleyen sırt çantalı genç adamı, küçük Kur'an satan, döneme uyum sağlamış dilenciyi, bavulları başında bekleyen genç kızı, bilet almak için kuyrukta olan bir adamın saatine bakışını, paspas gezdiren temizlikçiyi, beyaz vagonu...

Beyaz vagonu geçen gözleri, bir şey bulmanın sevinciyle, tekrar ona dönüyor. Beyaz vagon!

Ve Albayım'ın bu beyaz vagona bakışları birden sabitleniyor. Aradığını bulmuş gibi... Harikulade sütunları ve o çok yüksek tavanıyla garın sağ köşesinde küçük sevimli bir müzeye dönüştürülmüş, Büyük Kurtarıcı'nın yurt gezilerinde kullandığı beyaz vagona yaklaşıyor. Büyük Kurtarıcı'nın penceresinden baktığı pek ünlü vagon bu. Albayım, okuma gözlüklerini takarak özenle okuduğu metal plakalardan bir ipucu çıkarmaya çalışıyor. "Kültür Bakanlığı ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından, kültür varlığı olarak tescil edilmiş..." Başka bir levhaya geçiyor.

"Vagonun teknik özellikleri:

Darası : 46.3 ton

Uzunluğu : 14.8 metre

İmalatçı firma : LHV Linke Hofmann-Werke, Breslau 1935"

Albayım, iç cebinden eksik etmediği cep boy "Nutuk" kitabını çıkarıyor. 46. sayfayı buluyor, eliyle yukardan tarayarak 3. satırda duruyor. Okuması bitince işaret parmağını kitaptan çekerek çenesiyle altdudağı arasında bir süre kuşkuyla tutuyor. Ardından aynı işlemi bu kez 14. sayfanın 8. satırında yineliyor.

Kötü bir benzetmeyle söyleyecek olursam, karakterimin yularını gevşek tutmaya çalışıyordum. Onu anlamalıydık. Yaşamın içinde o anda ona gönderilmiş işaretler olduğuna inanıyor ve metafizik yaparken bile hiçbir şeyin tesadüf olmadığını söyleyen ünlü fizikçinin "Tanrı zar atmaz!" akılcılığına sırtını dayayarak böyle akıl dışı mesajlar vehmediyordu. Ancak en alttaki vagonun üretim tarihini gösteren 1935 rakamıyla ne yapacağını merak ettim. İnsan, kabul edince hemen onun mantığına da girebilirdi. Merakım, elinde tuttuğu hepi topu 400-500 sayfalık Nutuk kitabında 1935 "işaretine" nasıl ulaşabileceğine yoğunlaşmıştı.

Ne var ki hayır... Albayım 19. sayfayı açıp 35. satıra bakınca, ne kadar kabul etsem de öyle hemen giremeyeceğim bir mantıkla, halkımızın "deli" yerine bazen nezaket gerektiren anlarda kullandığı sözcüklerle "orijinal bir adam"la karşı karşıya olduğumu bir kez daha anlıyordum. Anlayacağım diye kendimi parçaladığımdan mı böyle oluyordu acaba?

Garson Semih'in karakterlere olan insaf ve duygu yüklü yaklaşımlarını düşündüm. "Haklılık, kişiliğe olan yararında yatar. Bu bize uygun gelmese de kabul ettiğimizde zaten dünyaya yararlı olagelmiş tutumların yine oldukları gibi kaldıklarını görürsün. İhtiyacı onun duygusunu haklı kılar." Kafamda bir pencere açıp, Albayım'ın içine girdiği o ikili duygunun endişesinden kaçınmak için

bu tür bulmaca eğlentiliklerine sığındığını düşünemez miydim? Olabilirdi ama bu özgün türdeki dogmatizm, hemen kısır döngüsünü başlatıveriyordu. Örneğin "ihtiyat" arayışı dogmatizmi beslerken dogmalar da "ihtiyat" çiti içinde daha güçlü, daha azman hale geliyordu. Kaygıdan, uzlaşmaz duyguların pençesinden kurtuluyordu bu yolla; peki ama bu çitin içinde, çevreden yalıtılmış zavallı haliyle, inanç haline getirdiği aydınlanma nutuklarıyla nasıl yaşayabilecekti ve dahası nasıl yaşayabilecektik? Yaşlı albayların sert olması gereken yerleri yumuşarken, yumuşaması beklenen dogmalarının sertleşme nedeni hiç kuşkusuz burada açıkça görülebiliyordu.

Albayım'ın başıma bela bu ihtiyaçlarını, yaşamı bana dar etmiş bu azman dogmatizmini çok yakından tanıyordum.

Albayım'ı Büyük Kurtarıcı'nın teşhir amacıyla sergilenen Beyaz Vagonu başından alıp kendi vagonuna koymanın dışında yapılacak bir şey yoktu. Fakat Albayım'ın koltuk numarası 46'ydı. Ve dahası vagonun içindeki yeri, kapının başından başlayarak geriye doğru 3. sıradaydı. Bizimki şifresini doğru çözümlemiş, her şeyin yolunda olduğundan memnun, gözlerinde bando mızıka havası, öyle huzurluydu ki, herkes onu iyi bir karakter olarak düşünebilirdi. Daha kötüsü ise ondan ayrı oturmak için aldığım kendi biletimin numarası... Evet, 14'tü... Albayım'ın vagonun uzunluğundan çıkardığı şifre tutuyordu. Üstelik dörtlü koltuklar halinde Yurdanur Albayım'la aramızda tam 8 sıra olduğunu salak gibi sayınca görebiliyordum bunu.

Yerime yığılıverdim. Oyunbozan götü borazan, işleri ve yaşam boyu kafamı karıştıran Albayım iş başındaydı. Güya ben onu ters köşeye yatıracaktım. Nutuk aracılı-

ğıyla yapılan ebcet hesaplarını analiz etmek beni aşıyordu. Böyle numaralara bir "loji" ekleyerek "numaraloji" deme bilgiçliği ancak onun "akılcılığına" yakışıyordu. Koltuklarımıza yerleşmiştik.

Hareket eden tren, birkaç saat sonra penceresinde kır manzaraları göstermeye başlamıştı.

İllegal Albayım Vagonda

Trendeki yolculuğumuzda neredeyse koca bir gün onunla konuşmadım.

Oysa girdiği yeni durumda, aramızdaki altlık-üstlük ilişkisi gitmişti. Yaşlılık ve alzaymır kaygıları da azalmıştı. Albayım'la, tam da aramızdaki mevzulara girebiliriz diye düşünmeye başlamıştım. Bu dinamik hali işe yarayabilecek, somut sorunlara da çare olabilecekti belki. Ama ağzından aydınlanmayı hiç düşürmediği halde; dünyevi olmayan, mistik, metafizik yaklaşımlarda bulunmaya başlaması, aramıza benim hiç anlayamayacağım yeni mesafeleri koyuyordu. Benim anlayamayacağım derinlikte bir şeyler varmış gibi yeni numaralar buluyordu. Tabii Albayım o zaman yine haşmetli; ben ise onun peşinde sürüklenen güdük, özürlü rollerimize geri dönmüş oluyorduk.

Ben, roman işine bendeki şu "güdük"ü büyütmek ve Albayım'daki bu "haşmet"i parçalamak için girmemiş miydim? Nutuk'la yaptığı gözbağcı numaranın içine çekilmemeliydim. Hayır, yani kutsal kitaplar "kurtuluş"a ulaşmanın böyle işaret, bulut cinsinden soyut garabetlerden değil; yoksulları doyurma gibi, ne bileyim hastaları iyi etme, sömürüye karşı çıkma gibi somut eylemlerden olabileceğini söylemiyor muydu? Hadi Nutuk da bir tür kutsal kitap diyelim; ama Allah aşkına içinden bulunacak şey bu mu olmalıydı?

Bunlar, gerçek akılcılığa sahip birinin yapacağı şeyler olamayacağı gibi, gerçek duygusallık içinde olan birinin duygulanma tarzı da olamazdı. Albayım'ın yaşadığı, bir anlamda akılsızlık ve duygusuzluğun daniskasıydı. Çünkü açıkça görüyordum ki aklına ya da duygusuna konu olan şey, meselesi değildi; o an yaşadığı duygulanımın tadını çıkarıyordu. Duygulanmanın kendine verdiği haz ona yetiyordu. O yüzden buna gerçek bir duygusallık değil, duygusuz bir adamın duygulanımı diyebilirdik. Boş boş seyredilen manzara gibi bir süre sonra görülmez oluyordu ona görünenler. Açıkçası meselesiz ve gülünçtü; ama ben gülemiyordum. Zaten beni yaşam boyu öfkelendiren, kendine dönük bu ilkelliğin bir seçkinlik olarak benimsenmesiydi. Ayrıcalık! Kendini ayrıcalıklı yaptığını sandığı şey, aslında onu komik duruma düşürüyordu. Ama asıl sorun da bu komikliğin beni güldüremesi, tersine canımı yakmasıydı.

Bu düşünceler arasında, poşetin içinde olduğunu anımsadığım çikolatalı gofretin ambalajını parçalayıp sesli bir ısırıkla kan şekerime küçük bir ayar çektim. Onun da yaşamda benim hissettiğim şu yönlendirilme duygusunu hissetmiş olabileceği ve tıpkı benim gibi akılcı se-

çenekler yerine akıl dışı seçenekler üzerinden giderek bir strateji oluşturmuş olabileceği aklıma geldi. Öykünün içine çekildiğimde Albayım'ın tuzaklarına düşüyordum; oysa benim öyküyü anlatma zamanım önemliydi. Anda kalarak düşüncelerimi bir kenara ittim ve kendimi tamamen ona, Albayım Yurdanur Yılmaztürk'e verdim. Onun da bütün dikkatini Nutuk'taki, koltukların numaralarından yola çıkarak baktığı sayfalara verdiğini fark ettim. Hâlâ "Büyük Kurtarıcı'nın ülke gezilerini yaptığı müze vagondan bize ulaşan işaretlerin devamı olmalı..." diye düşünüyordu. Ancak arada tepinip durmasından dikkatinin azaldığını yakaladım. Vagonumuzun arka koltuklarındaki bir grubun yolculuk başladığından beri kesilmeyen koyu sohbeti, keyfini kaçırıyordu. İster istemez yoğun tartışma gibi süren ve epey kıvamlandırılmış sohbete kulak misafiri olmaktan kendini alamıyordu. Anlaşıldığı kadarıyla, savaş gazilerinden oluşan birkaç kişiydi. Sohbetin, aralarında dinleyeni olmadan yapıldığı belliydi. Tartışmadan çok, biraz çevreden ilgi dilenen fukara şamatasına benziyordu. Bazıları ilgi gösterince bize özgü o muhabbet kültürünü bu daracık yerde üretivermişlerdi. Uzun yolculuk yapmış herkesin malumu olan o yan koltuktakilerle konuşmayı illaki beraber tüketilecek bir yiyecek gibi düşünüp her türlü harcıâlemlikle birlikte birbirlerine sunup duruyorlardı.

Zekâsı ve duygularıyla ayrıcalık ve asalet yüklü Albayım'ın bunlardan rahatsızlık duymasının çıkış noktam olduğunu görünce rahatladım. Albayım'ı ya da aramızdaki ilişkiyi bu yolculukta dönüştürecek biricik malzeme, burada kuracağı toplumsal ilişkilerden başka bir şey değildi.

Hayal kurmak, düşünmek, kitap okumak, tren penceresinde yansıyan suretinin içinden akıp gidenlere bakmak ve arada bir beliren taş binalarda yazan istasyon adlarından hareketle Nutuk'ta koşutluklar aramak, anladığım kadarıyla bir süre sonra bu ortamda pek mümkün olmamaya başlamıştı.

Albayım, arkadakilerin gürültülerine daha fazla dayanamadı; tuvaletini bahane ederek geriye doğru, koltuk başlarına tutunarak ve göz göze geldiği insanlara hafif tebessümle selam vererek yürümeye başladı. Albayım, halkımızı temsilen orada figüran olarak uyuklayan bir kadının yanından geçerken, onun, mahremiyetine girilmiş gibi kaşlarını çattığını gördü. Kadıncağızın uyku sersemliğiyle gözlerini açar açmaz kötüleşen bakışları Albayım'ı da onlardan sanmasından kaynaklanmış olabilirdi. Albayım, diğer koltuk başına tutunarak bir adım daha attı ve hemen kadının görüş açısından çıktı.

Huysuz ve sevimsiz çocukları çağrıştıran bu adamları, "Vakit öldürmek istiyor olabilirsiniz beyler; lakin vakti öldüremezsiniz. Bu verimsiz üslubunuzla o sizi öldürür," gibi tipik bir Albayım cümlesiyle mahcup edip susturmaya niyetlenmiş olduğu o an, makas değiştiren trenin sarsıntısında önünde tutunabilecek bir koltuk başı bulamadığı için az daha yere kapaklanıyordu. "Allah!" diye küçük bir nidası bana kadar geldi. Yakınında olan değil de pencere kenarında olan ona el uzatmıştı. Bu ele sıkıca tutunup ayakta kalmayı becerebildi. Albayımı düşmekten son anda kurtaran adamı, koltuğunda ayağa kalkınca birden tanıdım. Bu, Mustafa'nın meşhur koçancı Selçuk abisiydi. Bu bölümdeki dört koltuk birbirine bakıyordu. Albayım, hır çıkarma gibi bir niyeti olduğundan dibinde olup da yardıma hiç yanaşmayan, hatta oralı bile olmayan

yolcuya şöyle bir baktı. Bunun hiçbir etkisi olmayacağını, yolcunun da kendisine işe yaramaz yaşlılara bakar gibi bakmasından anladı. Buna fena canı sıkılır, güç savaşını başlatması an meselesi diye düşündüm. Fakat ona yakın olan yolcunun kollarının olmadığını görmesi iyi olmuştu. Sağı dirsekten, solu daha yukarıdan yoktu; yüzündeki izlere de bakınca bir bombadan artakalmış biri olduğunu, mesleğinden gelen bir bakışla kavradı. Sonra aralarında sağlam görünen ve kendine yardım etmiş olan Selçuk'a teşekkür etti. Herkes Albayım'la ilgilendi. Albayım da dikkatle bakmak zorunda kaldığı o boşlukta bir iki engellinin de mezbahadaki diğer gövdeler gibi ona döndüklerini hissetti. Kiminin gözü, kiminin bacağı... ve vagon sallandıkça madalyaları göğüslerinde sallanan, sallandıkça da çevreye küçük ışık okları gönderen bu adamlar... Bu adamların gürültüye hakkı olduklarına o an ikna olmuştu.

Pusan Limanı'na yirmi dört günde varmalarından başlayarak bütün pirinç tarlalarını geçmelerine, Kore'nin sisli, nemli dağlarında nasıl kamp kurduklarına dek her şeyi, artık anlatmaktan ustalaştığı belli olan benzetme ve ayrıntılarla anlatmaya çalışan eski muharip, hikayesini kimseyi umursamadığı gibi Albayım'ı da umursamadan ve arada bir kapattığı çevresi kırışık gözlerinde anılarını renklendirmeye çalışarak sürdürüyordu. "Pyong Yang iyidi de Kunuri tam bir cehennemdi..." Kore gazisi kıdemini konuşturuyor; ne var ki kimse onu dinlemiyordu. O kaptırmış, Arkadan dolaşarak havanı başında iki kızıl Çin askerini, arkadaşı Coni ile devirirken adeta yeniden savaşıyordu. Kendisine "Dürsınali Onbaşi" diye seslenen bu müttefik askerinin bir keresinde de...

Albayım, trenin tuvaletine zor attı kendini. Orada kesik kesik işediğini, bir süre deliğe isabet ettirme uğraşı boş bir çabaya dönüşünce kendi halinde sağa sola savrulan pülvarize sistemi benimsediğini hayal edebildim. Sarsıntıyla uçuşan damlalara bir disiplin kazandıramasa da Albayım, gazilerin sözcüklerini mutlaka bir düzene sokabilecekti. Bunlar değişik dönemlerin gazileriydi. Kore'de savaşmış, Kıbrıs'ta Rumlarla çarpışmış olanlar vardı; doğuda Kürtlerle savaşmış olanları vardı. Selçuk, değişik şehirlerdeki dernekleri gezerek federasyon kurmaları konusunda gazileri ikna etmeye çalışıyordu. O da onlar için bir dergi çıkarabilirdi. Böyle küçük harcırahlar verilerek çağrıldıkları törenler yerine daha gerçek haklar, statü ve kazanımlar elde edebilirlerdi. Korucu statüsündeki gazilerle ilgili tüzükte sorun vardı. Bunlar, burada da kendilerinin dışlanmış olduklarını söyleyip ayrılmak istiyorlardı. Kürtçe Türkçe bir kırmayla konuşan bu gazinin onuru incinmişti. Kendi derneklerini kendileri kurabilirlerdi. Kolunun bittiği yerde artık omzunun yarısı olmasa da, ayrılık isteyen bölücülere karşı beraber omuz omuza savaşmışlardı. Diş ve tırnak olduklarını düşünüyorlardı. Dahası, hepsi Müslüman'dı; ama şimdi, Kürt oldukları için dernekte kendileriyle açıkça alay ediliyordu. Adamcağız oldukça öfkeliydi. Nasıl bir açmaz ise bu ayrılıkçılık, devletle iş birliği yapanların bile gitmek zorunda kaldıkları bir yer oluyordu. Gaziler derneğinde kendilerine karşı ayrımcılık yapılıyordu. Bu dışlamayı, etlerini acıtacak kadar derinde duyuyorlardı. Onlar da Kürt Kökenli Gaziler Derneği'ni kuracaklardı. Ülkücü olduğunu ısrarla söyleyen başka bir gazi, buna şiddetle karşı çıkıyordu. Zaten mevzuatın buna izin vermeyeceğini anlatıyor ve ardından dikkatlerini başka bir konuya çekmeye çalışıyordu. Açıkça aldatıldıklarını söylüyordu.

Devlet, protezinin yarısını ödememiş; o da kredi çekmek zorunda kalmıştı. Ancak oyuna gelinmemeliydi, kendi gerçek sorunlarını fark etme konusunda bir önerisi vardı: Bir yapı kooperatifi kurmak. Bu fikir taraftar buluyordu; ancak ülkenin neresinde inşaat olabileceğinde anlaşamıyorlardı. Trenin bu vagonunda, bütün iç içe geçmiş gürültüyü bir çişlik sürede analiz edivermesi, Albayım'ın öteki yanıydı. Herkes devletten dertliydi. Sol yanı Korelilerden aldığı madalyalarla dolu yaşlı gazi bile arada muharebe anılarını keserek, boş olan sağ yanına ölmeden önce kendi devletinden madalya almak istediğini söylüyordu. Ne var ki her şeyi analiz eden Albayım, içlerindeki Selçuk'u atlamış, onu tanıyamamıştı. Selçuk da bu kısa aradan yararlanarak yemekli vagona geçmeyi uygun bulmuştu.

Yaşlı muharib, Kunuri kasabasındaki birliğine ulaşmışken şimdi de tugayın zayiatsız ilerlemesi için keşif mangasına katıldığından ileride düşman çemberine düşmüştü. Göklerde uçuşan izli ışıklı mermilerden çıkış olmadığını görünce zavallı Dürsinali Onbaşı, muhabereciye, "Yerimizi bildir, çıkış şansımız yok; bizi de onlarla beraber bombalasınlar," emrini veriyordu... Tuvalet kabininden koltuğuna geri dönen Albayım, konuşanın gerçekten kahraman eski bir asker olduğunu düşündü. Oraya dördüncü kafilede gitmiş üst devrelerden sevdiği bir yüzbaşıyı anımsadı. Ona yüzbaşının ismini söyleyip tanıyıp tanımadığını öğrenmek istedi.

Albayım'ın kendisi de bir gaziydi. Kıbrıs ve doğudaki çatışmalardan muharip bir gaziydi. Evde madalya, takdir ve beratlardan oluşan bir köşe yapmış olsa da o asla böyle anlatıp kendini küçük düşürmezdi. Ancak polislerin

evi ararken onu soktukları konumu anımsayınca bu gerçek duygu, tutumunda küçük bir farklılık yarattı. Yaşamın bir köşeye fırlattığı bu insancıklara karşı, küçümseme dolu düşüncelerinden biraz utandı. Tren istasyonlarında Büyük Kurtarıcı'nın halkıyla iç içe sohbet ederken çekilmiş fotoğraflarını gözünün önüne getirdi. Anlayış yoksunu şu karşılaştırmaları bir kenara iterek, bu mutsuz ve sıradan insanların yanından geçerken durdu. Çok alttan sohbete katıldı. Bir törene çağrı almış, oraya gidiyorlardı. Selçuk'un boşalmış koltuğuna yerleşti. Albayım, ben üç yaşımda olduğum için hatırlamadığım, evden sekiz ay uzak kaldığı Kıbrıs çıkartmasını ve o meşhur paraşütle inişini anlattı.

Yemin ederim, romanın burasında Albayım, ilk defa küçücük de olsa bir dönüşüm sinyali vermişti. Oysa hiçbir şeye müdahale etmemiş, gerçeği olduğu gibi resmetmiştim. Bu roman denilen büyü inanılmazdı, yalnızca kendimden uzaklaşıp izlemeye devam etmiştim, hepsi bu.

Normal dünyasında kıl dönmesi gibi içine dönüp sembol ve remizlerle uğraşarak kendine ulvi görevler çıkaran Albayım, romanın burasında halktan, sıradan insanlarla yaşadığı karşılaşmada dünyevi, insani, somut bir tepki vermişti. Nutuk'a bakmadığı zaman, Büyük Kurtarıcı'nın felsefesine daha yakın olduğunu göstermişti. Yoksullara yakın olmanın, şifa bekleyenleri ziyaret etmenin, anlatmaya ihtiyacı olanları dinlemenin daha büyük bir kurtarıcı tavrı olduğunu anlayacak mıydı acaba?

Romanım geliştikçe gerçekçiliği de gelişiyor ve sıradan insanlar sahneye çıkıyordu. Bu, Albayım'a da, uzaktan

ona zum yapmış şu halimle bana da iyi gelmişti. Yavrum benim, işte görüyorduk ki roman, gündelik hayattaki diktatörlüklerin donmuş yağlarını çözen devrimci gizil güçleriyle usulca çalışıyor, işini yapıyordu.

Albayım kâh konuşup kâh dinleyerek onlarla bir saate yakın zaman geçirdi. Bir ara, çarpışma yarası olup olmadığını soran kolsuza, parmağıyla kafasını işaret ederek gösterince onları uzunca güldürmeyi bile başardı. Bu kadersizlere biraz neşe vermek... İşte kurtuluşa giden doğru yol buydu. Tam o an, onların sözcüsü konumundaki ülkücü gazi, "Öyle bir dönemdeyiz ki, komutanlarımız erlerinden daha önde savaşıyor. Asıl biz ne yapabiliriz sizler için?" dedi. Sohbet küçük bir örgütlenme çekirdeğine dönüşmeye başlamıştı. Albayım, onlara fısıltıyla bir şeyler anlatmaya başladığında işimi önemli ölçüde gerçekleştirdiğimi duyumsadım. Albayım, tutucu rütbelerini söküp atmış, gerçek bir "kuvayımilliyeci" olmuş da bütün bir Anadolu'yu toparlamaya çıkmış bir önder gibi görünmeye başlamıştı.

Albayım da benim gibi müzikal bir algıyı yakalamıştı. Kendini aşma hamlesi için tekdüze bir ritimle akıp giden trenin, tekerlekleri döndüren volanların raylar üzerindeki perküsyonunda diğer sesleri de birer ezgi olarak almaya başlamıştı: Kore gazisi, cümbüş gibi hiç susmayan bir enstrümandı; diğer sazları duyma kapasitesi düşüktü; ama eğlenceliydi. Bağlamada Kürt savaşı gazisi vardı, insanın içine işliyordu. Deniz manzaralı ve turistik bir savaşın gazileri olarak Kıbrıslılar klavyeyi kapmıştı; Albayım ise bir tenor saksafon olarak sahneye sonradan giriyor ve solo yapıyordu. Tenor saksafon hem onlardan biri, hem de onlardan değildi; soluk alırken onların salı-

nımından destek alıyor, soluğunu bırakırken ortalığı ele geçiriyordu. İçinde yaşam boyu beni sıktığı gibi kendini de baskı altında tutmuş kimliğini aşıyordu.

Anadolu'nun içlerine doğru eğile büküle ilerleyen trenimiz, gayet allegro dans ederek yol almaya devam ediyordu. Trenin iri tekerlekleri gidip geldikçe, bazı sızılardan, pürüzlerden ve köşeli kızgınlıklardan arındığımı duymaya başlamıştım. Romantik bir başarmışlık, tamamlanmışlık duygusu ilk defa uç veriyordu. İçimde bu duygularla gevşedim ve harflerin, sözcüklerin ve tümcelerin gözkapaklarımı aşağı doğru indirdiğini duyumsadım. İç çekerek birazdan uyuyacağımı anladım. Huzur duyguma, yastığıma sarılır gibi sarıldım.

Uykuda Roman Yazma Sanatı

Ağır, yeşilimsi gri hava; sisli, dingin yağmur; atkestanesi yapraklarının ucunda ağırlaşan su taneleri; yıkanmış, arınmış ağaçların canlanıp yenilenmiş renklerinin yanından geçiyorum. Tanımadığım bir yol; ama geçmiş yaşantılarımdan sanki bu yolu anımsıyorum.

Yarıya kadar sarıya boyalı lojman binaları don giymiş gibi görünüyor. Herkesin giremediği bu yer, kışlanın içinde sivil yaşam için ayrılmış. Hepsi hizaya geçmiş, eğitim yapıyor gibi... Tatsız, neşesiz bir düzenlilik ama boş alanların, yerlerin değişik tonlarda yeşilleri hayli çekici... İlgim onların üzerinde yoğunlaşıyor.

Yaprakların birikmiş damlalarına sevgiyle bakıyorum. İkinci lojman binasına yaklaşıyorum. Bir pencerenin önündeyim. Bir çocuk, evlerinin içinde oynuyor. Bebeklik dönemi yatağının korkuluklarını artık sökmüşler.

Sağına soluna konmuş yastık ilavelerinden, hâlâ o yatakta yattığı belli, epey büyümüş. Yağmur damlaları pencereden süzülüyor ve içerideki hafif buhar, görmeyi giderek zorlaştırıyor.

Yabancı bir evin kapısından içeri girivermek hiç yaptığım bir şey değil. Kalbimin atışını duyabiliyorum.

Kadın, akşam için musakka yapmış, mutfaktan çocuğuna dönmenin keyfini sürüyor; ama aklının bir yanı eşinin çıktığı dağdaki büyük kaçakçı operasyonunda. Yemek kokularından kurtulmak için banyoya giriyor. Fikriye anne ne kadar hoş görünüyor.

Tutamlarını birbiri içinden geçirerek ustaca topladığı saçlarına aynada bir kez daha bakıp çıplak bedenine sardığı havlusunu göğüslerinde düğümlemeye çalışarak banyodan çıkıyor. Bu haline bayılan beş buçuk yaşında bir çocuk, onun kokusundan nerede olduğunu anlamaya çalışıyor. Onunla oynamak için yanına oturunca beklentisinin ne olduğu anlaşılıyor. Bu nasıl bir sevinç... Böyle şeylerin giderek daha az yaşanmasından dertli. Herkesin her sözcüğüne değer verdiği döneminde; çok konuşmuyor çünkü. Üstelik gözleri görmüyor. Annesini heyecanlandıran yeni tümceleri, yeni buluşları yapmaya çalışıyor. Ona öyle geliyor ki artık annesinin, babasının önemli gündemlerinin içinde onu fark etmeleri için daha yeni şeyler bulmalı. Kendisiyle böyle ilgilenilmesi, her şeyin eskisi gibi olacağına dair bir umudu taşıyor ona. Oynarken annesinin dokunuşlarından ve yumuşak teninin dokusundan hoşlanıyor. Böyle anlarda annesinin yüzünde beliren yukarıya dönük kavisleri ve düzgün dişlerinin ortaya çıkardığı aydınlığı parmaklarının ucuyla yakalıyor.

Sesindeki tatlılığa deli oluyor. Bazen yemek yaparken söylediği türküler ona huzur veriyor; ama oyun oynarken çıkardığı sesler daha başka. Direk ona ulaşan ve onun için çıkardığı güzel sesler bunlar. İçinde kaynayıp duran okşama duygusuna daha fazla karşı koymak istemiyor. Sırtına tırmanıp oradan yuvarlanarak geldiği kucağına tekrar yerleşiyor. Böyle bir pozisyon, oyun oynamanın ötesinde onları eskiden olduğu gibi tek yapacak olanakları içeriyor. Birbirlerinin saçlarına dokunuyorlar. Ancak annesinin boynundan göğsüne doğru genişleyen yerlerin çekimine karşı koyması çok zor... Yüzünü oraya gömerken haz dolu olması gereken ifadeleri değişiyor, dudaklarında küs olduğunda yaptığı gibi bir büzülmenin başlangıcı... Birazdan biteceğini hissettiği anın huzursuzluğu daha önceden başlıyor. İstediği, hiç kesintisi olmayan, hep beraber hareket edecekleri, dışarıdan hiçbir şeye gereksinim duymayacakları bir dünya... Yalnızca annesini hissetmek hem doyuruyor hem doymak bilmez yapıyor. Onların odasının kapısına yaslanıp seyretmemi görmüyorlar. Banyodan güzel bir sabun kokusu geliyor.

Kapıdan bir ses duyar gibi oluyor kadın. Boynunu dikleştirip kulak kesiliyor. O an bana bakıyor. Acaba beni görüyor mu? Bacaklarımda titremekten çok içinden bir akımın geçmesine benzer boşluk duygusu oluşuyor. İşte çocuğun gerilimini önceden yaşamaya başladığı durum belirginleşiyor. Kocası erken geliyor. Her zaman "Ben geldim, bakalım ne yemek varmış?" gibi bir ses veren üniformalı adam, bugün konuşmadan girip doğrudan yatak odasına yöneliyor. Kadın bana bakıyor; ama beni görmüyor. En ufak bir belirti göstermiyor. Arkamdan açık banyo kapısından görünen lavabonun damlayan musluğuna baktığını anlıyorum. Kalkıp onu kapatmak

için yanımdan geçiyor. Çocuk o kadar içine çektiği halde güzel kokusunu bitirememiş diye düşünüyorum. Evdeki yumuşak hava, yerini gergin tellerin çıkardığı kalın seslere bırakıyor. Operasyon değerlendirmesi için hemen Ankara'ya gitmesi gerektiğini söyleyen üniformalının canı sıkkın, "Çok ölü var" diyor.

Lavabonun musluğunu sıkarken kurumuş sabun izlerine gizlenmiş sakal kesiklerini görüyor kadın. Deterjanlı bir süngerle silip su tutuyor. Açık bırakılmış diş macununun hep aranmak zorunda kalınan kapağına bakınırken klozetin önüne düşmüş sarı çiş damlaları yeni bir işi başlatıyor. Bu özensizliklere söyleniyor. Çamaşır makinesinin kapağından taşarak merdanesine dolanmış bir fanilanın yarım kolu beyazların çok biriktiğini anımsatıyor. Derleyip toplayarak, başlayıp bitirerek mutfağa kadar geliyor. Odasından annesini uzunca çağırışlarına yanıt alamayan çocuk, bir süre de peşinde dolaşarak yeniden birlikte oynamak için yalvarışlarına hep erteleyici karşılıklar alıyor.

Üniformalı adam içeride telaşlı görünüyor. Yanında getirdiği sırt çantası yerine bu defa küçük bir çanta hazırlıyor. Çekmeceden çıkardığı iç çamaşırı, çorap gibi şeyleri koyuyor. Karısı ve çocuğu olağanüstü bir şeyler sezinlediklerinden yatak odasının kapısında ona bakıyorlar. Üniformalı adam, kendileri operasyondayken yakın bir ilçede büyük bir baskın ve çatışma olduğunu, diğer birliklerin araziye çıkmak üzere emir aldıklarını söylüyor. "Ortalık karışık. Hiç gerek yokken... çok ölü..." diye söyleniyor.

Görünmezliğimi nasıl sürdürebildiğimi bilemiyorum. Bunu düşünmeyi kesmesem her an görünebilirim. Evin içinde beni heyecanlandıran bu ortamdan telaşla çıkınca atkestanelerinin sarkan dikenli meyvelerinden biri boy-

numu çiziyor. Tren koltuğunda ağrımış boynumu ters yöne çevirip rüyamın içinde rüyamı düşünüyorum.

Rüyamda her şey anlamlı olabilir diye aklımdan not almaya başlayınca bunun da romanın bir parçası olduğuna hiç tereddüt etmiyorum. Ne zamandır böyle yumuşak duygularla dolu olmamıştım. Belki de romanımın finali.

Mantığı tanımadığımız, hayatı henüz dokunuşlarla, tat alma yetileriyle anlayıp öğrendiğimiz zamanlardakine benzeyen saflık, duruluk ve haz yüklü duygulara yeniden dönüş gibi. Ağzımın içinde artık kendime ait sözcükler... Dilim ile düşüncem arasında şekilsiz, her şeye dönüşebilen demirbaşlar yok artık. Ama rüyamın sonunda beni uyaran bir değişmezlik, bir ürperme tıpkı şu an yaşadığım duygulara benziyor.

Rüyamda adı geçen atkestanesini Albayım'ın ve silah arkadaşlarının garnizon kurdukları her yere ve bu arada evin bahçesine de diktiklerini romanın burasında birdenbire anlamış oluyorum. Albayım'dan bana geçmiş şeylerden biri daha... Ben de rüyamda Albayım gibi düşünüp, romanda doğa betimlemesi gerektiren bu yere, atmosferi oluşturan bir kullanım sağlasın diye dikivermiştim herhalde. Doğayla baş başa, günlük yaşamın dışında bir sahne mi kuracaksın, en hızlı ve en ucuz yetişen bitki olan atkestanesini orada yeşertivermek mümkündü. Bizimkilerin kışlalara uyguladığı çevreci yaklaşımın bir benzerini ben de rüyamdaki bu paragrafa dikiverdiğim ağaçlarla göstermiştim. Oysa rüya benim, roman benim; atkestanesinden başka bitki mi yok? Onun rüyamın sonunda beliriveren sıkıntısı gibi bu atkestaneleri de Albayım'ın dönüşümü konusunda ucuz ve hızlı çözümler peşinde koştuğumu hatırlatmaya çalışıyor sanki. Boy-

numdan gırtlağıma kadar çiziyor. Ağzım... dil köküm... Yutkunuyorum, rahat.

"İleride sarı badanaları evin yarısına kadar giydirilmiş lojman binaları" çağrışımından Albayım'ın anlattığı fıkrayı anımsıyorum. Albayım, hem güvendiği hem de Kürt olduğu için alay etmekten hoşlandığı askerine, lojmana haber vermesini, "Beş dakika içinde komutanım evde olacak" demesini emreder. Asker, haber vermesi istenen "lojman" sözcüğünü ilk kez duyduğundan, yengenin ismi olabilir düşüncesiyle evin önüne gelip "Lojman yenge!" diye bağırmaya başlar. Bağırışını, Kürt aksanıyla aralıksız, üstelik sesinin tonunu yükselterek sürdürünce Fikriye annem de "Burada öyle biri yok" demek için kapıya çıkar. Asker, topuk selamı verip hazır ol vaziyetinde "Lojman yenge"sine emir tekrarı yapar: "Komutanım diyorkine, Lojman yengene haber ver, beş dakika içinde evde olacakmış." Kürt erleriyle alay etmek Albayımın milli sporlarındandı.

Rüyamda çocukluğumun güzel dünyası atkestanesinin yaban meyvelerinin dikenlerine sürtünürken boynumun ağrısıyla uyanmıştım. Gördüğüm hoş sahneler, zihnimin politik çağrışımlarına bulanmaya başlamıştı. Yaratıcı başlamış, rahatsız edici sonuçlanmıştı. Albayım'ın hep bahsettiği o uyku ile uyanıklık arasındaki rahatsız edici bölgeye girmiş olabileceğimi düşündüm. Kaçakçılığı hayatta kalma aracına çevirmiş köylülerin teslim oldukları halde öldürülmüş olmalarıyla ilgili bir davası yıllarca sürmüş, sonunda beraat etmişti. Vicdanında böyle bir hesaplaşma sürüyorsa bu bile Albayım için "umutvar" bir durumdu.

Uykumda bu bölgeden hızla çıkıp tren koltuğunda sağa döndüm, arkamı romanımın artık güven duymaya başladığım yerlerine verip Albayım'la hesaplaşmamı tat-

lıya bağlayabilirdim. Dudaklarımdaki tebessümü, içimdeki dinginliği özgürlüğümün dalgalanan bayrağı gibi hissediyordum. Albayım kendi dönüşümünü yaşarken ben de burada kendi detaylarıma son şeklini verebilirdim. Gerçek yaşamda öldürmeyi bile düşündüğüm Albayım'la nereden nereye gelmiştik.

Kompartımanın tavanında yanan floresan ışığının tatsızlığında uyanırken ilerideki kapı yanından gelen soğuğu duyuyorum. Trenin yeni bir istasyonda durmuş olduğunu fark ediyorum. Volan tıkırtıları yerini trenin fışırdamalarına bırakmış. Kondüktörün "Kirvemli yolcusu kalmasın!" diyerek önümden geçişi... Rüyamdaki bu barışçıl havanın zerresini ziyan etmeye niyetim yok, diye düşünüyorum. Albayımın yanına gidip yemekli vagonda bir şeyler yemeyi önermek istiyordum. En son bıraktığımda bizimkinin tenceresi kaynıyor, maymunu oynuyordu. Ülkücü gazinin kafası düştü düşecek ama o hâlâ zevkle anlatıyordu. Fakat şu an koltuklar tamamen boşalmıştı. Telaşla yerimden fırlayıp trenden indim. Geceden sabaha hepsi birden kaybolmuştu.

Büyük Gölgeyi Beklerken

Beklemediğim bir durumla karşılaşmıştım. Kimsenin uğramayı düşünmeyeceği bir istasyonda inmek zorunda kalmıştım. İstasyon adı verilen, kabası taştan, önünde birkaç kişiyi altında tutabilecek sundurmadan çıkınca gördüğüm, harabeye benzeyen on beş yirmi evin dışında kıraç tarlalar ve dağın içinde kıvrıla kıvrıla kaybolan bir köy yoluydu. Yolun en uzak noktasında, arkasındaki tozdan bu tarafa geldiğini kestirebildiğim bir araç vardı. Ortalıkta başka bir hareket görünmüyordu. Bir buçuk günlük tren sesi ve sıcağından bu coğrafyanın sert ve soğuk havasına fırlatılmış gibiydim. İstasyonun levhasında Kirvemli yazıyordu. Ve birden istasyonda zil sesi çalmaya başladı. Giden trenden sonra ortalık tam bir sessizlik içindeyken ve istasyonda görevliden başka kim-

se yokken bitimsiz bir şekilde çalmaya devam eden bu zilin ne anlama geldiğini anlayamamıştım.

İstasyona dönüp baktığımda kırmızı kasketi özenle başında taşıyan TCDD görevlisini bir eli zilde, diğer eli pantolonuna yapışık "hazır ol"da buldum. İstasyondaki saat, dokuzu beş geçiyordu. Gayriihtiyari ben de ona eşlik ettim ve bugünün 10 Kasım olduğunu hemen anladım. Romanımın dördüncü günündeydim. Rüyamın etkisini bu tatsız gelişmeye karşın halen üzerimde hissediyordum.

Bir süre sonra zil sustu, her şey normalleşti. Bir önceki istasyonun kaç saatlik mesafede olduğunu sordum.

"Bir buçuk saat önce Hanlı İstasyonu vardır. Bizden sonra da Kilitdere'de durur."

"Uyuyup kalmışım... Burada benden başka inen oldu mu?"

Kafasını iki yana salladı. Haftada en fazla birkaç trenin geçebileceği bir yer için fazla ciddi görünüyordu. Soruma soruyla karşılık verdi sonra: "Yanlış mı indiniz yoksa?"

Bu kimsesizlikte tıraşını, resmi giysi özenini ve ciddiyetini abartılı bulduğum bu adama ne diyeceğimi bilemeden baktım.

Telaşımı, dışarıya yöneldiğimi görünce yeniden konuştu: "Birazdan bir traktör gelecek. Bana malzeme getiriyor. İstasyonumuz ilçenin biraz dışında kalır; ama oradaki garajdan her yere otobüs vardır. Burada bekleyebilirsiniz. Memleket nere?"

"Çocukluğumda babam buralarda görev yaptı, bir anlamda buralı sayılırız."

"Öğretmen mi?"

"Asker! Onunla anılarımızı tazelemeye geliyorduk. İki gün önce kalp krizi geçirdi, üstelik alzaymır başlangıcı var. Ben uyuyunca sanırım bir önceki istasyonda indi. Onu hemen bulmalıyım."

"Gel, gel, engin ol. Hanlı İstasyonu'nu ararız. Bakalım, yaşlı bir adam indi mi diye sorarız. Ama sen buralarda bir daha sorduklarında "asker" demesen iyi olur."

Adamın kasketi çok güzel göründü. "Engin ol" deyişi de...

İnsanları ne olduğuyla değil, neyi gösterdiğiyle değerlendirdiğimizi bir kez daha anlayarak peşinden gittim. "İstasyon Şefliği" yazan küçük bir odaya girdik. "Kendi kendinin şefi herhalde!" dedim içimden. Ardından da, "Adam yardımcı olmaya çalışırken, şu alaycılığını bir yana bırakıp biraz dürüst olsan daha iyi olur" diye karşılık verdim içimin öte yanından. İç seslerimin otantik Kemal sesleri olup olmadığını kontrol ettim. Albayım'ın herhangi bir tınısını içermiyordu. Telaşa mahal yoktu. Bu tatlı demiryolcuya karşı hangi konuda dürüst olmam gerektiğini bilemediğim için kendimle küçük bir tartışma yaşamıştım. Fakat burada bir romancı olarak yalan söylediğim düşünülmemeliydi. Çünkü zaten anlattıklarımın doğru olmadığını okuyanların bildiğini varsayarak konuşuyordum. Yalan söylemiyor ancak yalan yeteneğimi sonuna kadar zorlayarak en kısa yoldan Albayım'a ulaşmaya çalışıyordum.

Herhangi bir aramada yakalansın ya da bu tekinsiz coğrafyada başımıza başka bir şey gelsin istemiyordum. 195. sayfaya kadar gelmişken her şeyi berbat edemezdim.

Kendi güzel, kasketi ayrı güzel demiryolcu, Hanlı'da bir grubun inmiş olduğunu, içlerinde iki yaşlı amcanın bulunduğunu telefonda öğreniverdi. "İkinci yaşlı, Kore gazisi olsa gerek" diye düşündüm.

"Bizim Arif, meslektaşım; grubun "Dağa Düşen Büyük Gölge Festivali'ne geldiğini söylüyor... Aralarındaki konuşmadan öyle anlamış."

Doğal olarak "Dağa Düşen Büyük Gölge Festivali"nin ne olduğunu sordum.

"Her yıl kasımın ilk haftasından başlayarak bir ay boyunca Hanlı'daki ovaya Atatürk'ün gölgesi vurur. Türkiye'nin her yerinden insanlar gelir. Bölgeye ekonomik bir canlılık getirdiği için birkaç yıldır festivale dönüştürüldü. Başlangıcı 10 Kasım'a denk getiriyorlar" dedi. Ardından, yüzüm nasıl bir hal aldıysa, "Merak etmeyin, babanız orada saygı görür, kolay bulursunuz" diye ekledi.

"Traktörle ilçeye geçer, oradan da Hanlı'ya bir araç bulurum sanırım" dedim. Demiryolcu, "Sen onu öyle yapma" dedi. "Hanlı, tren yoluyla bir buçuk saat... Buradan ara bağlantı bir patika var. Üstelik şenlik, Hanlı'nın içinde değil, bizimle Hanlı arasındaki Aşağı Sürdeş ovasında" dedi.

"Bizim Aliesker'e biraz mazot parası verirsin, seni uygun bir yerde indirip yürüyeceğin yolu tarif eder."

Kırmızı şapkalı demiryolcu, bana elektrik ocağının üstünde kaynayan demlikten bir bardak çay doldurdu. Ben de poşetimdeki kaymaklı bisküvimi açıp ikram ettim.

Hava kasım ayı için fazla soğuktu. Traktörün üzerinde giderken yakalarımı kaldırdım.

Albayım'ı tekrar bulmam, yaklaşık üç saat sonra bir dağın eteklerinde mümkün oldu. Traktörden inip bir saate yakın yürüdüm. Dağın bu yamacına kümelenmiş binlerce insan, açık kasa bir jeep'in üstüne kondurulmuş seyyar bir kürsüden halka hitap eden kaymakamı, belediye başkanını dinlemiş, şimdi alkışlıyordu. Yoğun bir asker koruması vardı. Onları dinlerken, gözlerimi kısarak yavaş yavaş alanı taramıştım. Gazileri, oturtuldukları özel bir alanda gördüm. Bir süre sonra Selçuk'u onların yanına giderken fark ettim. "Adam bu kadar emek verecekse

niye üçkâğıtçı olur ki?" diye düşündüm. Aslına bakarsan bayağı çalışıyordu. Albayım ise sırtı insanlara dönük, ovada birazdan görüneceği söylenen gölgeyi bekliyordu. Fakat aksilik, havanın bulutlanmış olması, festivalin sürprizi olmuştu. Bu yüzden insanların ilgisi giderek azalıyordu.

Bir süre sonra festival alanındaki bekleşme sıkıntılı bir hal aldı. Konuşmaların ardından okunan şiirler tekdüzeleşti. Dinleyenlerin pörsümelerinden, epeydir aynı şeylerin söylendiği anlaşılıyordu. Konuşmalara dikkat kesilmiş sanki bir tek ben vardım. Büyük Gölge, ilkin Adıgüzel Kırmızıgül adında bir çoban tarafından görülmüştü. Sonra gazetelere haber olmuş, ardından da Hanak Yukarı Gündeş köyü yaylasında da benzer bir gölgenin haziran ayı boyunca belirdiği anlaşılmıştı. Ancak Yukarı Gündeşlilerinki salt bir kafa silüetiydi, buradaki gibi boydan değildi. Aslında bu iki beldede de daha önce Sarıkamış Karakurt Aras vadisinde her yaz oluşan Atatürk gölgesi vardı. Oradaki gölge omuzlara kadar göstermesine karşın, burun kavisindeki eğriliği düzeltmek amacıyla, köy muhtarının gölgeyi oluşturan sert kayalara balyozla müdahalesi yüzünden gölge, burunsuz kalmıştı. Bu tür olumsuzlukların önüne geçmek adına gerek yörenin mülki erkânı gerekse Genel Kurmay, bir mucize gibi gölgelerin belirdiği bu bölgeyi koruma altına almıştı. Fakat burada, Aşağı Sündeş köyü ovasındaki bu görüntü boydan boya tam bir Atatürk silüeti sunuyordu. Boyu, ifadesi, tüm detayları bir heykeltıraşın elinden çıkmış gibiydi. Bu da Cenabıallah'ın Aşağı Sündeşlilere gönderdiği bir nimetti. Şimdi de Almanya'da yaşayan gurbetçi bir konuğumuzun şiirini dinliyorduk:

Gölgesi Tanrı görünümlü
Kaşının çatından belli
Bu ne güzel rastlantı
Ey Büyük Kurtarıcı

Dağlarda nakşetti kudretin
Vatan ovaları bildi kıymetin
Göründü yine heybetin
Ey Büyük Kurtarıcı

O ölmedi sağdır
Gölgesi koca bir dağdır
Öğütleri bize üzümdür bağdır
Ey Büyük Kurtarıcı...

(...)

Fakat gurbetçi şairin yirmi beşinci dörtlüğe geçmesi ve sabahtan beri beklenen "büyük gölge" konusunda havanın iyice kapatmasından ötürü umutların bitmesi üzerine Kaymakam, Belediye Başkanı, rütbeli askerler, gaziler ve "koçancı" Selçuk dört çekerler ve koruma Reolarının eşliğinde alandan ayrıldılar. Seyyar kürsü toplanıp ses düzenleri söküldü.

Albayım, küçük bir kuytuda kendini unutturmuş, sabırlı bekleyişini sürdürüyordu.

Onun yanına gitmedim. Romanımın burasında, havanın birdenbire açıp gölgenin ortaya çıkan ihtişamıyla geleceği bir finali gerçekten çok istedim. Onun bu değişmeme inadının, içimdeki Albayım'dan kopmak için güzel bir sahne olduğunu düşündüm. Fakat içimde onu buralarda böyle bırakıp gitmeme engel bir şeyler hissediyordum.

Biraz ileride kalabalığın başka bir şeyin başında toplandığını görünce merak edip onlara yöneldim. Kalabalığın ortasında bir köylü, bir koyuna ip bağlamış, insanlara poz veriyordu. Yanımdaki birine, "Ne oluyor?" diye sordum. "Kirvemli'den bir çoban, koyunun üzerindeki Allah yazısını göstermek için gelmiş. Oranın gerici bir belediye başkanı var. Olsa olsa onun işidir... Emin ol, başkası değildir... Buradaki festivali karıştırmak için göndermiştir" diye sinirli sinirli anlattı.

Benim gibi olayı duyan herkes, beyaz postunda doğuştan Arapça Allah sözcüğüne benzeyen siyah lekesiyle arada bir meleyen bu hayvancağızın çevresine yığıldı. Fotoğraf çektirmek isteyenler, el sürüp kelime-i şehadet getirmek isteyenler sıraya girdiler. "Onun postundaki tüylere kurban olayım!" diye ta ciğerden gelen bir sesle bağıran yaşlı bir kadın, kitlenin tansiyonunu biraz daha arttırdı. Değişik haykırışlar, ürpermeler birbirini tetiklemeye başladı. Gerçek durum ile bunun üzerine söylenenleri bağdaştırmak zordu. Gölgenin sabahtan beri belirmemiş olmasından sıkılan kalabalık, kendine boşalabileceği başka bir nesne bulmuş olmanın sevincini abartmış, olayı bir kitle histerisine dönüştürmüştü. İriyarı bir delikanlı, biraz da gücünü göstermek için koca koyunu kucaklayıp "Ya Allah bismillah!" diyerek kaldırınca önce bir grup arkadaşı, sonra herkes, "Ya Allah bismillah! Allahuekber!" sözünü tartımla söylenen bir slogana dönüştürdü. Kalabalığın bir kısmı da bu başıbozuk güruhtan çekindiği için onlara katılınca neredeyse tüm meydan ovayı inletti.

İçlerinden çıkıp biraz uzaklaşma ihtiyacı duydum. Olay, dışarıdan yalnızca masum ve gülünç görünüyordu. Yüzümü Albayım'ın bulunduğu yöne çevirince de bu defa sığınıp teselli olmak isteyen bir başka mazlumu

orada gördüm. Onu ilk kez bu kadar tükenmiş görüyordum.

Kuytusunda tek başına kalmış, Cumhuriyet'in bânisi, Büyük Kurtarıcı'nın gölgesini sabırla bekleyen Albayım da tam bu an beni gördü. Yavaşça yanıma geldi. İçinden neler geçtiğini yüzünden anlamak mümkün görünmüyordu.

Karakterim için düşüncesiz, boğucu, düşmansız yapamayan, neşesiz, despot, sahte, vesayetçi elitist... artık ağzımıza ne geliyorsa söyleyebilirdik; fakat ona "ne yapacağı hemen tahmin ediliveren" klişe bir karakter diyemezdik.

Romanımı, Büyük Gölge'yi birden heyula gibi Albayım'ın karşısına çıkarıp sözcüğün tam anlamıyla "deusexmachina" ile bitirmediğime sevindim. Albayım'ın roman boyunca ipini gevşek tutmuş, istediği hareketi yapma, dilediği sözü söyleme kudretini kendine bırakmıştım. İçinden geldiği gibi davranma özgürlüğüne en küçük müdahalem olmamıştı. Onun bana yaptığını yapmamayı becermiştim. Yaptığım, içine girdiği durumlardaki haline bakarken davranışlarını onun gözünde görünür kılmaktan ibaretti. Kendini görsün istemiştim. Gereksinimlerini anlamaya çalışmış, bu yolla gereksinimlerini duymasını beklemiştim. Tüm bunların katkısı olup olmadığı artık ona kalmıştı.

Bütün bu çabalar yıllardır ağzımın içinde ötüp duran Albayım'ı sonunda susturmuştu.

Burası kesindi. Klişeleri, stok cümleleri, bütün ifade standartlarıyla ağzımın içindeki baskıcı ve yavuz kiracıdan kurtulmuştum.

Özgürlük, Albayım'dan koparak yaşayacağım bir şey sanıyordum. Oysa o, amaçlarımı hayata geçirirken kazandığım bir şey olmuştu. Romanımla dopdoluydum.

Romanın bu anında Albayım bana yaklaşıp bir süre bir şey söylemeden baktı. Neden sonra "Götür beni buradan..." diyebildi.

Bakışları her zamankinden farklıydı. Gözbebeklerindeki hareketlilik yoktu. İradesi tükenmiş, görmeden bakıyor gibiydi... Hayır, görmeye doymuş gibi baktığını fark ettim. Dünyanın artık yalnızca yüzeyindekileri, ışık ve gölge gibi görüyor olmalıydı. Gökyüzü alçak ve kara bulutlarla kaplanmıştı. İnceden başlayan yağmur "Ya Allah Bismillah Allahuekber" grubunun seslerini de azaltmıştı. Çoğu ıslanmamak için kalabalıktan ayrılıp kasabanın yolunu tutmuştu. Çok geçmeden geride kalan koyunlu radikaller, yarattıkları coşkuyu tümüyle tüketince, az önce azamet sattıklarının bu kez koşarak kuyruğuna takıldılar.

Dağın eteklerinden ovaya bakan bu geniş alanda yalnızca ikimiz kalmıştık. Onu hemen buradan götürmezsem ölecekmiş gibi bakıyordu. Durumun ciddiyetini anlamış, ona iyice yaklaşıp kendimden hiç beklemediğim şekilde elimi omzuna atmıştım. Bunu yapmasam yere düşeceğini düşünmüş olmalıydım. Bunun doğruluğunu nefesini, kalp atışlarını duyduğumda anladım. Boyu benden uzun olduğu halde yaşlılıktan ve ölüm korkusundan küçülmüş, kolumun altında çocuk gibi kalmıştı. Bir süre sakinleşmesini bekledim. Romanımın finalinin bir tatsızlıkla bağlanmasını istemiyordum.

"Hiç böyle çaresiz olmamıştım..."

"Bana bırakabilirsin kendini" diyebildim. Sonra güven verici olmasını istediğim bir tonla sürdürdüm: "Şimdi sana söyleyeceklerime uyabilecek misin?"

Bana bakmadan kafasını salladı. Bir ağacın yanına çekip oturttum. Yakın oluşumuza karşın birbirimizden bağımsız, apayrı iki canlı olduğumuzu çok derin bir ger-

çeklikle hissettim. Tam bu an doğallıkla ağzımdan çıkan sözcükler her şeyiyle bana ait diye düşündüm: "Yavaşça öl şimdi!" Sevgi dolu bir tını vardı sesimde, "Sakince, kimseyi suçlamadan... kendinle baş başa yapabilir misin bunu?"

Her zaman duyabileceği şeylermiş gibi yadırgamadan boş bakışlarını sürdürdü. Ardından sanki ona "al şu bir bardak suyu iç" demişim gibi, "Hı hı..." diye onayladı.

Orada öylece oturduğumuz bir saat içinde bir daha birbirimize hiçbir şey demedik. Hava giderek karardı; ancak yağmur başladığı ritimde ince ince yağmayı sürdürdü. Albayım'dan daha önce hiç duymadığım şeyler bu süre içinde peş peşe geldi. Önce hırıltı gibi başlayan, aradaki iç çekişleriyle mırıltı ve ezgili acılara dönüşen sesini uzun uzun dinledim. Dinledikçe, ölümün ondaki korkutucu vahşetinin azaldığına tanık oldum. Bunu anladığımı göstermek için bir kere kafasını göğsüme yasladım. Sonra yumuşak bir hareketle onu tekrar ağaca dayadım. Ağlaması değişik tonlarla sürdü... Sonra ölümün vahşetinden uzaklaştıkça gizemini ve giderek cazibesini de kaybettiğini duyumsar gibi, ağlaması durdu. Ağlayışının ardından geriye kalan, tıpkı karardıktan sonra dağdan geriye kalan bu hiçliğe benziyordu. Ölüm, onun için basit ve sıradan bir olguya dönüşene kadar ağacın altında ince yağmur damlalarıyla ıslandık.

Son bir saat içinde romanı, bu dağ başını, karnımın açlığını, geriye nasıl dönebileceğimizi unutmuş, sanki yavaşça onun ölümünü yaşamıştım.

Sonra ölüm dışında hiçbir şekilde değişmeyeceği anlaşılan ve geçmişin yükünü bütün ağırlığıyla verirken geleceğin anlamsal ağırlığını hâlâ elinde tutmak isteyen

Albayım, ağacın dibinde yavaşça doğruldu. O kadar yavaştı ki yeniden doğduğu bile söylenebilirdi. Karanlıkta kasabaya kadar yürüdük.

Trenle çıkardığım bu yolculuktan onu otobüsle geri getirdim. Oyunlar oynamayı seven, müşfik ve fedakâr Albayım'ı hastane odasından kurtarıp babam Yurdanur Türkyılmaz'ı aynı hastaneye tekrar Albayım olarak yerleştirdim, daha doğrusu yerleştirdiğimi sandım. Henüz, kısa bir süre sonra, son bir sürpriz daha yapıp karşıma çıkacağını bilmiyordum.

Müzikte matematiksel bir kesinlik vardı; ama edebiyatta "belki", "acaba", "kim bilir", "güya", "galiba", "sanki", "herhalde", "sanırım", "hayal edecek olursak" gibi sözcüklerle gerçeğe yaklaşabiliyordun.

Ardından yaşamı gerçek ve düş diye ayırmayanların girebildiği Karakter Yaşatma Lokali'nin yolunu tuttum.

"Belki", "böylece", "kim bilir" ara sokaklarda dolaşırken dile getirilmemiş düşüncelerime yeni bir yol bulabildim.

Bu kitapta, çocuklarının kendi aralarında Albayım dedikleri, Emekli Albay Yurdanur Yılmaztürk'ün evinin basıldığı 7 Kasım 2007'den bir gün önce başlamak suretiyle beş gün içinde sona eren bir hikâye anlatılıyor. Söz konusu hikâyeyi Albay'ın büyük oğlu Kemal'in gözünden ve kurgularından izleriz. Kemal solcudur; bastırılmış ve sorunlu bir kişiliği vardır. Küçük oğlan Mustafa ise girişimci ve bitirim bir karakterdir. Albayım ilk evliliğini Fikriye Hanım'la, ikinci evliliğini ise Latife Hanım'la yapmıştır. Roman, gerek kişilerin yönelişi ve olay örgüsü gerekse farklı kurgusuyla okurun kulağına, "anlatılanları düz anlamıyla algılama" demek ister gibidir:

'Mesele' denen şeyin insanı hasta edebildiği gibi yaratıcı da kılabileceğini öğrendim. İnsan kafasında taşıdığı bir meseleyle, eninde sonunda günlük yaşamın bir yerinde karşılaşıyordu. Karşılaşanlar yaratıcı, karşılaşamayanlar sorunlu ve hasta oluyordu. Karakter Yaşatma Lokali'ndeki çok kısa bir süre önce gerçekleşen ve 'meselesi olan biri' olduğumu anladığım bu karşılaşma anını, bu yüzden ayrıntılı bir biçimde yazmaya çalıştım.

Estetik ve politika dengeli bir şekilde bir araya gelmiştir eserde. Romanın kurgusundaki fantastik öğelere rağmen gerçekçi; yakın dönem tarihe tereddütsüz bir biçimde yaklaştığı için de cesur

9"786053"140832"

35 000